

**OKULLARDA SERBEST KIYAFET UYGULAMASINA İLİŞKİN
YÖNETİCİLERİN BAKIŞ AÇISI**

Adem DÜZGÜN

HAZİRAN 2014

**OKULLARDA SERBEST KIYAFET UYGULAMASINA İLİŞKİN
YÖNETİCİLERİN BAKIŞ AÇISI**

**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜŐÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Adem DÜZGÜN

**EĞİTİM YÖNETİMİ VE PLANLAMASI DALINDA YÜKSEK LİSANS
DERECESİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE GETİRİLMİŞTİR**

HAZİRAN 2014

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

.....
Yrd. Doç. Dr. Sinem VATANARTIRAN
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmaları yerine getirdiğini onaylarım.

.....
Yrd. Doç. Dr. B. Çağla GARİBAĞAOĞLU
Koordinatör

Okuduğumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşünçemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

.....
Yrd. Doç. Dr. Nesrin ÖZDEMİR
Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Füsün AKDAĞ (Jüri Başkanı) .....
Yrd. Doç. Dr. Nesrin ÖZDEMİR (Tez Danışmanı) .....
Yrd. Doç. Dr. B. Çağla GARİBAĞAOĞLU (Üye) .....

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Adı, Soyadı :

İmza :

ÖZ

OKULLARDA SERBEST KIYAFET UYGULAMASINA İLİŞKİN YÖNETİCİLERİN BAKIŞ AÇISI

Düzgün, Adem

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Planlaması Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nesrin ÖZDEMİR

Haziran 2014 128

Bu araştırmanın amacı, resmi devlet okullarında öğrenci kıyafetlerinin serbest kıyafet veya tek tip kıyafet olarak uygulamasına yönelik okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemek, elde edilen bulgularla orta öğretim okullarında 2012 yılından itibaren uygulanan kıyafet serbestliğine yönelik yapılan tartışmalara, eğitimcilerin algılarına tercüman ve yol gösterici olabilmektir. Türkiye’de okul kıyafetlerine ve serbest kıyafet uygulamalarına ilişkin çok sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışma, aynı zamanda bir alan ve literatür araştırmasıdır. Ülkemizde okul kıyafetlerine yönelik ilk etkilerin batı eksenli ve dini gelenekli şekillendirici etkiler olduğu tespiti yapılmıştır. Batı dünyasında tek tip veya serbest kıyafet uygulaması konusunda farklı görüşler ve farklı uygulamalar söz konusudur. Her iki uygulamayı da ciddi şekilde savunan görüşler mevcuttur ve hala tartışılmaktadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İstanbul ili Bakırköy ilçesinde okul müdürü olarak görev yapan 28 eğitimcinin düşünceleri görüşme formu yoluyla ortaya konmuştur. Eğitimcilerin çoğunlukla belirli esnekliği bulunan okul kıyafetinin olması gerektiği yönünde velilerle aynı düşüncede oldukları, okul kıyafet düzeni ile ilgili karar sürecinin dışında bırakıldıkları düşüncesinde oldukları ve bunun da olumsuz bir algıya neden olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kılık Kıyafet, Serbest Kıyafet, Eğitimciler, Okullarda Kıyafet

ABSTRACT

MANAGERS' APPROACH TO THE CASUAL DRESSSS APPLICATION IN THE SCHOOLS

Düzgün, Adem

Institute of Educational Sciences

Educational Administration and Planning Master's Program

Thesis Instructor: Assistant Professor NESRİN ÖZDEMİR

June 2014, 128

This study aims to define the perspectives of educators about the applications of uniforms or casual clothing in public schools, to guide and lead to the perspectives of educators , to the discussions on the new dress code of casual clothing policy which is being applied in middle schools since 2012. The studies on the schools' dress code and casual clothing applications are very limited. This study is a field and literature research. It was ascertained that the early effects were western based and religious traditional structural effects. It is acknowledged that various ideas and applications have occurred in uniform or casual dress code applications in western – World. There are views which support both applications and they are still discussed. A qualitative research method was used in this study. The thoughts of 28 educators who Works as school administrators in Bakırköy were revealed through interview forms. It was found that the educators mostly agree with the parents who support the school uniform policy which has some kind of flexibility. They also agree with the idea that they were left out of the decision making process about the school dress code policy and they caused to a negative perception.

Key words: Dress code, Casual Clothing, Educators, Dress code Policy at schools.

Desteklerini benden esirgemeyen eşim ve çocuklarıma

TEŞEKKÜR

Bu tez alıőmasının planlanmasında, araőtırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle alıőmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr Nesrin ÖZDEMİR'e, tez koordinatör hocam sayın Yrd. Doç. Dr Burçak ağla GARİPAĞAOğLU'na, sayın Yrd. Doç. Dr Füsün AKDAĞ'a, Enstitü müdürüm ve hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Sinem VATANARTIRAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim yönetiminde Yüksek Lisans yapmama vesile olan Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŐELİ hocama, bu imkanı biz eğitim yöneticilerine sağlayan sayın Enver YÜCEL'e, Biyoloji Öğretmeni Yavuz YÜKSEK'e, Doktora öğrencisi ve meslektaşım sayın Lale SOLAK'a, Hamiyet KARAKUZU'ya ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, sabır abidesi sevgili eşim Jale DÜZGÜN'e, kızım Ezgi İrem ve oğlum Eren'e tüm kalbimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İTHAF	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar	xi
ŞEKİL/ RESİM LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv
1. Bölüm: Giriş	1
1.1 Genel Bakış	2
1.2 Problem Durumu	3
1.3 Araştırmanın Amacı	4
1.4 Araştırmanın Önemi	5
1.5 Terimlerin işlevsel Tanımları	5
1.6 Araştırma Soruları	6
2 Bölüm: Alan Yazın Taraması	7
2.1 Genel Bakış.....	7
2.2 Okul kıyafetlerinin tarihçesi.....	9
2.3 Kıyafet serbestliğini savunanlar.....	17
2.4 Tek tip kıyafeti savunanlar.....	21
3. Bölüm: Yöntem	27
3.1 Araştırma Deseni.....	27
3.2 Araştırma Evreni ve Örneklemi	28
3.3 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	28
3.4 Verilerin Toplanması.....	28
3.5 Verilerin Analizi	29
3.6 Güvenilirlik.....	30
3.7 Sınırlamalar.....	31
4. Bölüm: Bulgular	32

4.1 Serbest Kıyafet Uygulamasının İfade Özgürlüğü Açısından Değerlendirilmesi	35
4.2 Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Derse Yönelik Motivasyonlarına Ve Derslere Konsantrasyonuna Etkileri Açısından Değerlendirilmesi.....	36
4.3 Serbest Kıyafet Uygulamasının Okulun Güvenlik Algısı Açısından Değerlendirilmesi.....	38
4.4 Serbest Kıyafet Uygulamasının Davranış Problemleri ve Sınıf Düzeni Açısından Değerlendirilmesi	39
4.5 Serbest Kıyafet Uygulamasının Akran Baskısı Açısından Değerlendirilmesi.....	41
4.6 Serbest Kıyafet Uygulamasının Sosyo - Kültürel ve Ekonomik Farklılıklar Açısından Değerlendirilmesi.....	42
4.7 Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğrenciler ve Veliler Arasındaki İlişki Açısından Değerlendirilmesi	44
4.8 Serbest Kıyafet Uygulamasının İdeolojik Boyutu Açısından Değerlendirilmesi	45
4.9 Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğrenci – Öğretmen Etkileşimi ve İlişkileri Açısından değerlendirilmesi.....	47
4.10 Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri Açısından Değerlendirilmesi	48
4.11 Serbest Kıyafet Uygulamasının Okula Aidiyet Duygusu ve Okul İmajı Açısından Değerlendirilmesi	50
4.12 Serbest Kıyafet Uygulamasının Karar Aşaması Sürecinin Değerlendirilmesi.....	52
5. Bölüm: Tartışma Ve Sonuçlar.....	56
5.1 Tartışma	62
5.2 Sonuçlar	64
5.3 Gelecekteki Araştırmacılar için Öneriler.....	65
KAYNAKÇA	71
EKLER	
Ek-1- Araştırma izni üstyazısı (Bahçeşehir Üniversitesi.....	71

Ek-2 Araştırma onayı üstyazısı (Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü).....	72
Ek-3 Araştırma onayı (Bakırköy Kaymakamlığı).....	73
Ek-4 Görüşme Formu	74
Ek-5 Millî Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik.(RG: 7.12.1981/17537).....	76
Ek-6 Milli Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik (RG: 27/11/2012 - 28480)	81
Ek-7 Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2013/24 Sayılı Genelgesi	84
Ek-8 Milli Eğitim Bakanlığı'nın 30.10.2002 tarih ve 12491 sayılı Genelgesi (No: 2002/91	86
Ek-9 Resimler	87
Ek-10 Özgeçmiş	112
Ek-11 İngilizce Özet	115

TABLÖLÄR LİSTESİ

TABLÖLÄR

Tablo 1 Okul Yöneticilerinin Hizmet Yılları Ve Kişisel Bilgileri	33
Tablo 2 Okul Müdürlerinin Serbest Kıyafet Uygulamasına Yönelik Düşüncelerini İçeren Temalara Ait Veri Tablosu	34

ŞEKİLLER/RESİMLER

ŞEKİLLER

Şekil 1 Yöneticilerin Öğretmenlikteki Hizmet Süreleri	32
Şekil 2 Okul Müdürlerinin Yöneticilikteki Hizmet Süreleri	32

RESİMLER

Resim 1 İzmir Ravza-i İrfan Hususi Kız Mektebi	87
Resim 2 Arifiye Köy Enstitüsü	87
Resim 3 Akseki Merkez İlk Mektebi	88
Resim 4 Aydın-Kuyucak	88
Resim 5 Çorum Sırçalı	89
Resim 6 Düziçi Köy Enstitüsü	89
Resim 7 Eski Mektepliler Bayramı	90
Resim 8 Fen Bilgisi 1934	90
Resim 9 Iğdır Ali Kışıl Köyü Eğitim Okulu	91
Resim 10 Kayseri Bozdoğan Köyü	91
Resim 11 Kızılçullu Köy Enstitüsü	92
Resim 1- Muğla Sıbyan Mektebi	92
Resim 13 Notre Dame De Sion Kız Lisesi	93
Resim 14 Yozgat İsafakili Köyü	93
Resim 15 İzmir Ravza-i İrfan Hususi Kız Mektebi	94
Resim 16 Antalya Dumlupınar	94
Resim 17 Aydın Atca Kız İlk Mektebi	95
Resim 18 Aydın Atca Kız İlk Mektebi	95
Resim 19 Aydın Erkek İlk Mektebi	96
Resim 20 Aydın Erkek İlk Mektebi	96

Resim 21 Aydın Erkek İlk Mektebi-Müzik Dersi	97
Resim 22 Aydın Erkek İlk Mektebi	97
Resim 23 Aydın Kız İlk Mektebi	98
Resim 24 Eskişehir’de bir İlk Mektep	98
Resim 25 Eskişehir Orta Mektebi	99
Resim 26 Dar-ul İrfan İlk Mektebi	99
Resim 27 Bursa Lala Şahin	100
Resim 28 Bursa İnegöl Merkez Mektebi	100
Resim 29 Bursa Erkek Mektebi	101
Resim 30 Ektem Fotoğrafçılık stüdyosu	101
Resim 31 Develi Ortaokulu, 1934, Kayseri	102
Resim 32 Kuyucak İlkokulu, 1940, Aydın	102
Resim 33 Konya Muallim mektebi, 1926	103
Resim 34 İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü Öğrencileri	103
Resim 35 1966–1967 Merkezefendi İlkokulu Denizli	104
Resim 36 1968–1969 Merkezefendi ilkokulu Denizli	104
Resim 37 1964–1965 Kızıcabölük ortaokulu Tavas/ Denizli	105
Resim 38 1965–1966 Kızıcabölük Ortaokulu Tavas/ Denizli	105
Resim 39 1928 Ankara	106
Resim 40 1930’lu Yıllar	106
Resim 41	107
Resim 42	107
Resim 43	107
Resim 44	107
Resim 45 1950’li Yıllar	108
Resim 46 1950 Denizli Kız enstitüsü	108
Resim 47	109
Resim 48	109

Resim 49	109
Resim 50 1995’li Yıllar	110
Resim 51 2000’li Yıllar	110
Resim 52 Yakın Zaman	111
Resim 53 Yakın Zaman	111
Resim 54 Yakın Zaman	111

KISALTMALAR

A	Ortaokul
Akt	Aktaran
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
B	Lise
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü
RG	Resmi Gazete
V.	Vekil
Y.	Yetkili

1. Bölüm: Giriş

Bu çalışmada, resmi devlet okullarında öğrenci kıyafetleri için uygulanan kıyafet serbestliğine ilişkin okul müdürlerinin bakış açıları incelenmiş, düşünce ve önerileri alınarak irdelenmiştir. Okul Müdürleri araştırma evrenini oluşturmuştur. Örneklem olarak İstanbul İli Bakırköy İlçesinde bulunan tüm resmi ortaokul ve lise müdürlerinin düşünceleri incelenmiş, analiz edilmiştir.

Araştırmada nitel veri Analizi kullanılmıştır. Bireysel görüşme tekniği kullanılarak 14 Ortaokul ve 14 Lise Müdürü ile mülakat yapılmıştır. Veriler Nitel veri analizi yöntemlerinden “Betimsel Analiz” metodu ile düzenlenmiş, irdelenmiş ve yorumlanmıştır.

Okullardaki kıyafet uygulaması ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazın taraması yapılmıştır. Öncelikle, okul üniforması olarak adlandırılan ve öğrenci giyim şeklini ifade eden kıyafet düzeni ile ilgili tarihçeye yer verilmiştir. Batı eğitimini model alan Türkiye’ nin kıyafet olarak da İngiltere ve Fransız okullarının etkisinde kaldığı saptanmıştır. Dini etkinin ağır bastığı İngiltere ve Fransa’daki Üniversite ve vakıf okullarındaki gibi ülkemizdeki ilk yabancı okullardan olan Notre Dame de Sion ve Saint Joseph kolejlerinin okul üniformasının öncüleri olduğu tespit edilmiştir.

1929 “İlk Mektepler Talimatnamesi” ile ülkemiz okullarındaki öğrenci kıyafet düzenine bir şekil kazandırılırken herhangi bir zorlamaya gidilmemiştir. Zorunlu kıyafet düzeni ilk kez okullarımızda 1981 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

28-29 Haziran 2009 tarihinde gerçekleştirilen “Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştayı” sonuç bildirgesi ile 2009-2010 öğretim yılından itibaren okullarda serbest kıyafete geçileceği açıklanmıştır. Ancak, serbest kıyafet düzeni ile ilgili yasal mevzuat ancak 27/11/2012 tarihinde çıkarılan yönetmelikle sonuçlandırılabilmiştir.

2010 yılından itibaren gerçekte uygulanan ve 2012 tarihinde ise yasallaşan öğrenci kıyafet şekli hakkında bir ara bir düzensizlik ve kargaşa dönemi yaşanmış; her kesimden eleştiriler yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, 2013/24 sayılı genelgesi

ile velilerin çoğunluk kararına istinaden okul kıyafeti tipinin 4 yıl süre ile belirlenebileceğini açıklamıştır. Okul müdürleri ise anketler düzenleyerek okul velilerinin çoğunluk kararına göre okul kıyafet şeklini belirlemişlerdir. Ancak, Serbest kıyafet düzenlemesi konusunda, uygulamanın merkezinde bulunan okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler karar sürecinin dışında bırakılmışlardır.

Bu çalışmada, okul müdürlerinin serbest kıyafet uygulaması sürecine ilk tepkileri geri bildirim olarak incelenmiş, serbest kıyafet veya tek tip kıyafet formatı hakkında bakış açıları irdelenerek saptamalarda bulunulmuştur. Ayrıca, okul kıyafeti seçimindeki karar süreci ile ilgili okul müdürlerinin düşünce ve yaklaşımları, beklentileri veri olarak ortaya konmuştur.

1.1 Genel Bakış

Toplumsal, kültürel değişimlere koşut olarak zaman içerisinde birkaç kez değiştirilmiş olan okul kıyafetleri, eğitim sisteminin en eski uygulamalarındandır. Eğitimin devlet ya da belirli bir vakıf tarafından verildiği, özellikle de ulusal değerlerin sürdürülmesi ve yeniden üretilmesinin öncelikli amaç olduğu eğitim sistemlerinde, okullarda tek tip kıyafet giyilmektedir. Japonya, Tayvan, Çin Halk Cumhuriyeti, Hong Kong gibi bazı ülkelerde tarihsel süreç içinde öğrenciler merkez tarafından belirlenmiş tek tip kıyafetler giyerlerken, bazı ülkelerde hiç okul kıyafeti uygulamasına rastlanmamıştır. Birleşik Devletler(ABD), Fransa ve İngiltere gibi ülkelerde ise öğrenciler tek tip kıyafet giyseler de tüm öğrencilerin tek tip kıyafet giymesine yönelik merkezî düzenlemeler yapılmamıştır. (Hesapçioğlu ve Meşeci, 2009).

Türkiye'de tek tip okul kıyafetleri, özellikle de siyah önlük beyaz yaka, Cumhuriyet okulları tarihinin bir parçasıdır. Türkiye'de siyah önlük ve beyaz yaka ilk defa 1981'de Resmî Gazetede yayımlanan “Millî Eğitim Bakanlığı İle Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevliler İle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik” ile tam olarak tanımlanmış ve zorunlu hale gelen bir uygulamadır. 2008 yılı Eylül ayında Millî Eğitim Bakanlığı, ilköğretim okullarında mavi önlük mecburiyetinin kaldırılacağını, yeni öğrenci kıyafeti düzenlemesini uygulamaya koyacağını duyurmuştur. Bu duyuru ile alternatif okul kıyafeti modelleri de kamuoyu

görüşüne sunulmuştur. Okulların, öğrenci kıyafet serbestliği uygulaması bu alternatifler arasındadır. (Hesapçıoğlu ve Meşeci, 2009).

Yeni kıyafet uygulamalarının amacı, okul ortamında öğrencilerin daha rahat edebilecekleri kıyafetleri belirlemek olarak belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2008). Okul kıyafetleri ile ilgili yeni düzenlemeler 2010-2011 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya geçirilmeye başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı, 2009 yılı Haziran ayında okul kıyafetleri değerlendirme çalışmayı düzenleyerek konunun çok boyutlu tartışılmasını sağlamıştır (MEB, 2009). Böylece, okul kıyafetleri, 2008 yılından itibaren okullarda yoğun olarak ele alınmaya başlanmış; öğretmenler, yöneticiler, veliler, araştırmacılar, gazeteciler, aydınlar, sivil toplum örgütleri tarafından üzerinde tartışılan bir konu hâline gelmiştir.

1.2 Problem Durumu

Eğitim dünyamızın en önemli tartışma konularından birisi ve her zaman güncelliğini koruyan problemin adı hiç şüphesiz ki öğrenci kıyafetlerinin şekli ve sınırları olmuştur. Günümüz devlet okullarında yeni uygulamaya başlanan kıyafet serbestliği uygulamasının asıl gerçekleştiricisi olan eğitimcilerin, eğitim yöneticilerinin görüşleri, düşünceleri, bakış açıları ve tercih hakları ise göz ardı edilmiştir. Son yasal düzenleme (2013) ile yalnızca öğrenci velilerinin çoğunluk kararının dikkate alınması ne kadar doğrudur? Oysa ki eylemin uygulama merkezinde olan ve her türlü uygulama sonucunda durumdan en çok etkilenecek olan eğitimcilerin bakış açılarının, düşüncelerinin saptanarak, verdiği mesajların önemsenmesi ve dikkate alınması gerekmektedir.

İletişimin ve özellikle sözsüz iletişimin bir parçası olan ve sürece etki eden kıyafetin, eğitim ortamında verdiği mesajların anlaşılabilmesi, amacı, işlevleri ve uygulama tarihi açısından ele alınması ve irdelenmesi gerekli olan bir konudur. (Hesapçıoğlu ve Meşeci, 2009).

Okul kıyafetlerinde özellikle “siyah önlük ve beyaz yaka”nın Türkiye dışından esinlenen çok erken dönemlere dayanan bir geçmişi vardı. Kıyafet düzeni, bireysel kimliğin, toplumsal etkileşimin önemli bir göstergesi olmasına karşın bu

konulara ilişkin çalışmalar yapılmamıştır. Okul kıyafetleri ile ilgili çalışmalar daha çok okul tek tip kıyafetlerinin şiddeti önleme, sosyo-ekonomik düzey farklılıklarını azaltarak sosyal açıdan eşitleyici olma, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileme, öğrenci öğretmenler arasındaki statü ayrımını belirginleştirme gibi işlevleri üzerine yapılan araştırmalardır. Yurt dışında okul kıyafetlerinin kökeni üzerine ise, birkaç kitap vardır. Türkiye'de de bu çalışma sürecinde, okul kıyafetleri ve kökeni üzerine yapılmış olan bir araştırmaya rastlanamamıştır.(Hesapçioğlu ve Meşeci, 2009).

Toplumun yakından ilgilendiren sorunları incelemek araştırmacıların temel görevlerinden biridir. Bu bağlamda, okullarda serbest kıyafet uygulaması konusu oldukça önemli bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Şimdiye kadar gerçekleştirilmiş olan araştırma ve çalışmalar, tek tip okul kıyafetlerinin okul ve öğrenci başarısına ve güvenli bir okul ortamının oluşturulmasına etki ettiği yönündedir (Lumsden, 2001; Essex, 2001).

Öğrenci kıyafetlerinde serbest kıyafete yönelik tercih hakkı tartışmalarının en çok yoğunlaştığı orta öğretim kurumlarının araştırma evreni olarak değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu araştırma ile ülkemizde yeni uygulamaya başlanılan öğrencilerin serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşler eğitimcilerin bakış açılarıyla değerlendirilmiştir.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, resmi devlet okullarında öğrenci kıyafetlerinin serbest kıyafet veya tek tip kıyafet olarak uygulamasına yönelik eğitimcilerin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, aynı zamanda öğrenci kıyafetlerinin serbest kıyafet olarak uygulanmasına ilişkin eğitimcilerin bakış açılarını da saptayarak genel bir yargı toplamaya yöneliktir. Bulguların, son zamanlarda okullarda serbest kıyafet uygulamasına yönelik olarak yapılan tartışmalar konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın sonuçlarının okul kıyafetleri ve serbest kıyafet uygulaması üzerine yapılan güncel tartışmalara katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik (27/11/2012-28480 RG)

değişikliğinin eğitim sisteminde oluşturacağı olası etkiler, eğitimcilerin gözü ile saptanmış ve değerlendirilmiş olacaktır. Ayrıca, bu alanda bu güne kadar yapılan çalışmaların kısıtlı olması da konunun araştırılmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

1.4 Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, öncelikle bir alan ve literatür araştırmasıdır. Bu çalışmada, öğrencilerin okul kıyafetlerine ilişkin eğitimcilerin görüşleri araştırma bulguları olarak ortaya konarak hem ulusal ve hem de uluslararası alanda yapılan araştırma çalışmalarıyla karşılaştırma yapılarak bir tespit ve öneri imkanı sağlanmıştır.

Türkiye’de okul kıyafetlerine ve serbest kıyafet uygulamalarına ilişkin çok sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Yurt dışında araştırma sürecinde sadece iki yayına rastlanmıştır.(Hesapçioğlu ve Meşeci, 2009). Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yararlanılarak okullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin yöneticilerin görüşlerinden hareketle veri sağlanmıştır. Araştırma verilerinin Milli Eğitim Bakanlığı uygulamalarına, eğitimcilere, ana-babalara, Sivil Toplum Örgütlerine yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Literatüre de bu konuda bir kaynak kazandırılmıştır.

1.5 Terimlerin İşlevsel Tanımları

- Tek Tip Kıyafet** : Okuldaki herkesin aynı kıyafeti giymesidir (Howe ,1996).
- Serbest Kıyafet** : Okullarda öğrencilerin yönetmeliğe uygun olarak farklı giyinmesi.
- Kıyafet** : Şekli, tipi, rengi okul yönetimleri tarafından belirlenmiş öğrenci giysisi
- Eğitim Yöneticisi** : Milli eğitim müdürlüğünde ve eğitim kurumlarında yönetici olarak görev yapanları ifade eder.
- Eğitimci** : Eğitim- öğretim kurumlarında öğretmen ve yönetici olarak görev yapanları ifade eder.
- Öğrenci** : Örgün eğitim kurumlarında eğitim gören öğrencileri ifade eder.

1.6 Araştırma Soruları

Bu araştırmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Eğitimcilerin bakış açısı ile, okullarda serbest kıyafet uygulaması:

1. Okullarda serbest kıyafet uygulaması, ifade özgürlüğü açısından farklılık yaratır mı ?
2. Okullarda Serbest kıyafet uygulaması, Öğrencilerin akademik başarılarını, derse yönelik motivasyonlarını ve derslere konsantrasyonunu etkiler mi ? Nasıl ?
3. Serbest kıyafet uygulaması okulun güvenlik algısında fark yaratır mı?
4. Serbest kıyafet uygulamasının, öğrencilerin davranış problemleri ve sınıf düzenine etkisi var mıdır ? Varsa bu etkiler nelerdir?
5. Akran baskısı ile kıyafet uygulaması arasında bir ilişki var mıdır?(nasıl bir ilişki vardır)
6. Serbest kıyafet uygulaması, Öğrenciler arasındaki sosyo - kültürel ve ekonomik farklılıkları ekiler mi ? Nasıl ?
7. Serbest kıyafet uygulaması, öğrenciler ve veliler arasındaki ilişkileri nasıl etkiler?
8. Serbest kıyafet uygulamasının, ideolojik bir boyutu var mıdır?
9. Serbest kıyafet uygulaması, öğrenci – öğretmen etkileşimini ve ilişkilerini nasıl etkiler?
10. Serbest kıyafet uygulamasının, öğrenciler üzerinde ne tür etkileri olabilir?
11. Serbest kıyafet uygulamasının, okula aidiyet duygusu ve okul imajı bağlamında ne tür etkileri olabilir?
12. Okullarda Serbest kıyafet uygulaması kararının alınması sürecinde eğitimcilerin düşünceleri nelerdir?

2. Bölüm: Alan Yazın Taraması

Alan yazın taraması, hem yurt dışı hem de yurt içi araştırmalarını kapsayacak şekilde yapılmıştır. Yurt içerisinde yalnızca iki araştırma çalışmasına rastlanırken, Avrupa ve kuzey Amerika kıtası araştırmaları incelendiğinde; okul kıyafetlerinin çok farklı etkileri üzerinde çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Özellikle tek tip veya serbest okul kıyafetinin okul güvenliği, öğrenci akademik başarısı, motivasyon, cinsiyet ayrımı, suç, özsaygı ve ekonomik düzen göstergeleri üzerine etkisi hakkında çalışmaların yapıldığını görmek mümkündür.

Bu bölümde, öncelikle tek tip kıyafet formatının tarihsel süreci incelenmiş olup, daha sonra okul kıyafet formatının tek tip ya da serbest kıyafet mi olması gerektiği konusunda yapılan araştırma ve tartışmalar aktarılmaya çalışılmıştır.

2.1 Genel Bakış

Araştırmalar, öğrencilerin okulda giydikleri serbest ve tek tip kıyafet uygulamalarına yönelik çeşitliliği vurgulamaktadır. Bu çalışmalardan bazılarında tek tip kıyafet uygulamalarının bir çok faktörü de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bunlardan bazıları özsaygı, derse katılım, akademik başarı, düzen ve disiplindir. Aşağıda konuyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Anderson (2002) yapmış olduğu çalışmada, okulda giyilmesi gereken kıyafet düzenine yönelik araştırmalar yapmıştır. Özellikle giyim kodları net olan, üniforma benzeri kıyafetlerin sınıf düzenindeki resmiyet için önemli olduğunu ifade etmiştir. Okullardaki kıyafet düzenlemesine yönelik olarak eğitimciler, öğrenciler ve sivil örgütlerin görüşlerini değerlendirmiştir. Sonuç olarak, düşünüldüğünden ya da öngörüldüğünden daha çok, tek tip kıyafetin başarı ve okul sistemine etki ettiği belirtilmiştir.

Akademik başarı ve okul formasına yönelik çalışmış olan Bodine (2003) de sosyal, eğitimsel ve ekonomik açıdan birçok problemin okul forması ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ona göre, öğrencilerin kendilerini belirli bir düzen içinde

hissetmeleri için okul formaları giyinmeleri ve böylelikle daha düzenli olmaları gerekmektedir.

Brunsma ve Rockquemore (2003) okullarda giyilen formaların öğrencilerin akademik ilgi ve umut düzeylerini arttırdığını ifade ettikleri görülmektedir. Özellikle yayınlanmış ve yayınlanmamış literatür incelendiğinde konuya yönelik önemi ifade ettikleri ilgi çekmektedir. Yine Brunsma ve Rockquemore (1998) bir başka çalışmalarında, birçok önemli gençlik sorununa değinerek okul üniformalarını değerlendirmişlerdir. Bunlar arasında, okula katılım, davranış problemleri, madde bağımlılığı ve akademik başarı sayılmıştır. Yaptıkları deneysel çalışmada, üniforma giyiminin artmasının akademik başarıyı azalttığını belirtmişlerdir. Ayrıca, madde bağımlılığı, katılım ve davranış problemlerinde okul üniformasının doğrudan bir etkisi mevcut değildir.

Amerika’da yapılmış bir başka çalışmada okullarda suçla kıyafet düzeninin nasıl olduğunu araştıran Cheurprakobkit ve Bartsch (2005) özellikle madde bağımlılığı, suça eğilim ve dersten kaçma faktörlerinde okul formasının anlamlı düzeyde farklılaşma yarattığını belirtmişlerdir. 215 ortaokul ve lise öğrencisi ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında okul dışı aktiviteler ve okul kapsamında suç teşkil eden eylemlere yönelik okuldaki kıyafet düzeninin etkisi mevcuttur. Bu etki, söz konusu forma olduğunda, düzeni arttırdığı gerekçesiyle daha sağlıklı bir şekilde algılanmaktadır.

Okulda okul forması gibi uygun ve düzgün bir kıyafet giyiliyor olmasının akademik başarıyı arttıracaklarını ve genel olarak yol gösterici olacağını belirten Firmin, Smith, ve Perry (2006) daha farklı bir noktaya değinmişlerdir. Öğrencilerin forma giyseler dahi üzerlerine ya da altına farklı marjinal kıyafet giyiyor olmalarına vurgu yaparak “uygun” giyinmenin faydalarını araştırmışlardır. Özellikle gençlerdeki rekabet ve başarı odağının giyilen kıyafetle doğrudan ilişkili olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Literatürde konuya ilişkin oldukça geniş araştırmalar dikkat çekse de hem öğretmen hem velileri araştırarak özellikle düşük ekonomik düzenin etkisini inceleyen birkaç çalışma görülmektedir. Bu çalışmalardan birinde, Essex (2004)

düşük gelir düzeyinin öğrencilerin kıyafet kodlarını etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca hem velilerin hem de öğretmenlerin fikir birliğine dikkat çekerek okul güvenliği için üniforma gerekliliğini ifade ettikleri görülmektedir.

Yine okul formasının mı kıyafet serbestliğinin mi tercih edilir olduğuna yönelik gerçekleştirilmiş bir başka çalışmada King (1998) de forma ile okula devam edilmesinin daha büyük başarı getirdiğini belirtmiştir.

Diğer literatür çalışmalarından farklı olarak, özsaygı ve okul kıyafetlerinin ilişkisini değerlendirmiş olan Rodriguez (2005), öğrencilerin forma giyiyor olmalarının onların özgüvenini olumlu etkileyen bir süreç olduğunu belirtmiştir.

2.2 Okul Kıyafetlerinin Tarihçesi

Geçmişe bakıldığında, devlet okullarından daha çok özel okullarda kullanılan kıyafet bütünlüğü öncelikle İngiltere, İtalya ve Fransa gibi ülkelerde kendini göstermiştir. Dini eğitim veren kolejler ve üniversitelerin, kurum ve kuruluşların önlük ve yakayı daha fazla kullandığı görülmektedir. Cemaat ve Katolik okullarında uygulanan kıyafet kuralları bulunmaktadır ve bu kurallar dini öğretiler ile de desteklenmektedir (HBC-SU, 2005; akt. Hesapçioğlu ve Meşeci, 2009). Dini kurum ve kuruluşların aldığı bağışlar devlet okullarının bütününden daha fazla bir payda olduğundan dolayı üniforma sıkıntılarının çıkmamasına ve üniformanın bu okullarda yaygınlaşmasına sebep olmuştur.

Fransa'da on dokuzuncu yüzyılda öğrenciler için ulusal bir üniforma kullanılması ile ilgili bir çok çalışma yapılmıştır. 1848 yılında liberal, devrimci, cumhuriyetçi bir öğretmen, Antony Duviver, öğrencilerin siyah deri kemerli, koyu mavi önlükler giymelerini ve üç şeritli yine koyu mavi bere takmalarını önermiştir. Çocukluk dönemi gibi basit olan bu üniforma tüm gelir düzeylerine de uygun olmalıydı. Antony Duviver, tüm cumhuriyetçiler gibi ilkokullarda kullanılan üniformaların eşitlik ve kardeşliği pekiştirdiğine inanıyordu. Önlükler demokratik giysiler olarak görülürler ve toplumsal farklılıkları ortadan kaldırmakta kullanılırlardı ve 1870'lerden itibaren Üçüncü Cumhuriyet Döneminde önlük, bu cumhuriyetçi okulların sembolü oldu. Başvurulan kaynaklarda önlüklerin okullarda giyilmesini

zorunlu kılan kural, tüzük, düzenleme ya da yönetmeliğe rastlanmasa bile fotoğraflarda görüldüğü kadarıyla, Üçüncü Cumhuriyet Dönemi öğrencilerinin cumhuriyetçi elbisesi olarak adlandırılan ve öğrencilerin hepsini eşit hale getiren bu önlükleri giydikleri görülür (Dussel, 2001).

Türkiye'ye bakıldığında aynı yolun izlenmiş olduğunu görmekteyiz. 1908-1922 yılları arasında özel okullarda değişik giysi politikaları gözlemlenmektedir. Notre Dame de Sion Rahibeleri tarafından 1856 yılında açılan okul, siyah önlük beyaz yakanın öncüsü olmuştur. Katolik, cemaat ve zengin Müslüman ailelerinin çocuklarının gittiği bu okulun verdiği eğitim Fransa ile eşdeğer tutuluyordu. Kıyafetler önemli semboller arasında yer aldığı için rahibeler okula gelen öğrencilerin ölçülerini alıp kıyafetlerini dikmekle yükümlüdürler. Yaş açısından büyük öğrenciler uzun, küçük öğrenciler ise daha kısa kıyafetin üzerine büyük yaka takarlardı (Özen, 2006).

Soeurs de St Joseph tarafından açılan Saint Joseph okulu kıyafet konusunda bir diğer öncü okul olmuştur. Türkiye'de yayılan Fransa eğitim yöntemlerini benimsemiş bir okuldur. Osmanlı'nın 14 Temmuz 1860 tarihinde paylaşılan tanıtım broşürlerine bakıldığında Türkiye'de yayılan Fransa eğitim sistemleri bu okullar ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda Osmanlı'nın modernleşmesini de sağlayan bu durum ilerlemeye de öncülük etmektedir.

Türk Eğitim sisteminin oluşturulmasında uygulanan disiplin kuralları ilerideki eğitim düzenleri için örnek olmaktadır. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de beyaz büyük yaka takılması bu dönemlerdeki sistemin örnek alındığının göstergesidir. 1925 Yılında yayınlanan 'Mekatibi Hususiye Talimatnamesi' (Edis, 1938, s. 563-579) ile okullara kurallar getirilmiştir. Bu kurallara göre, yabancı okullardaki dini semboller, dini alametler, heykeller, tasvirler ve benzerleri kaldırılacaktır hükmü yer almıştır. Özellikle 1934 yılında çıkarılan "Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun" gereğince ruhanilerin mabet ve dini ayinler dışında dini sembol kullanmaları yasaklanmıştır. Yabancı okullarda dini kıyafet yerine seküler kıyafet giyinilmeye başlanmıştır. Değişime uğrayarak gelişen siyah önlük ve beyaz yaka Cumhuriyet döneminde okullarda öğrencilerin kıyafetlerini oluşturmuştur. 1981 Yılında yönetmelik ile de desteklenmiş kıyafet olan siyah önlük

beyaz yaka kıyafeti oldukça sık tercih edilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kep takılmasına da önem verilmiş ancak maddi dengesizlikler yüzünden tercih edilen bir kıyafet olmaktan çıkmıştır.

1929 “İlk Mektepler Talimatnamesi”nin (Kültür bakanlığının, 1938) 34. Maddesine göre, öğrencilerin kıyafetçe mutlaka örnek olmaları gerekmediğini belirterek şöyle devam eder: “Çocuk velilerine ağırlık vermemek şartıyla kıyafet birliği teminine imkân bulunursa tabii iyi olur. Böyle bir çare bulunmayan hallerde kıyafetlerin yalnız temizliğe, çalışmaya, koşup oynamaya müsait ve sıhhi olmasına dikkat etmelidir. Oğlan çocuklar için kısa bir pantolon, yazın bolca bir bluz ya da gömlek, kışın kalınca bir ceket, hafif bir kasket, sağlam ve ayağa uygun bir çift iskarpin ile kalınca, uzun konçlu çorap çok elverişlidir. Bu kıyafet kızlarda yalnız pantolon yerine eteklik giyilmesi şeklinde bir tadile uğrar; kasket yerine bere de kızlar için daha gösterişlidir. Kızlar için koyu renkli bir göğüslük hem ucuz, hem kullanışlı, hem de yapılaşa göre pek zarif olabilir. Mektep kıyafeti için milli mamulâtın tercihi şarttır”. (Akt: Hesapçioğlu, M., Meşeci-Giorgetti, (2009). Dönemin fotoğrafları incelendiğinde, tek tip beyaz yaka siyah önlük giyildiği halde kep gibi giysilerin de kullanıldığı görülmektedir. (Ek: 9; Resim: 10, 11, 19 , 34)

Aziz Nesin'in anlatımına göre, öğrenci kıyafetlerinin ilk önceleri siyah önlük beyaz yaka olarak ortaya çıkmadığı vurgulanmaktadır. “şapka giyilmesinin arkasından okullara bir buyruk geldi: İstanbul'daki bütün okullar bir biçim giysi(forma) giyinecekler. Bu öğrenci giysisi üç parçaydı: Kısa pantolon, ceket, kep... üçü de lacivert kumaştan olacaktı” (Nesin, 2006, s. 292)

İkinci olarak ise, kıyafet yönetmeliğinde esneklik uygulanırken uygulamaya geçildiğinde daha katı bir tutum izlenmektedir. Yapılan araştırmalar ve incelemeler doğrultusunda özellikle Beryl Parker'in 1934 yılında Türkiye'de yüz okulda yaptığı araştırmaya göre, okul kıyafetlerinin siyah renkte olması monotonluğu artırıcı bir sebep olarak sunulmaktadır (Hesapçioğlu ve Meşeci, 2009).

Altan Öymen'in (2002) ise giydiği siyah önlük ve beyaz yakanın aileler arasındaki gelir dağılımını örttüğüne yönelik açıklamaları mevcuttur. Cumhuriyet

döneminde yapılan bu uygulamaların eşitlikçi düzenin bir parçası olduğunu belirtmektedir.

Sonuç olarak, Cumhuriyet tarihindeki okulların sembolü haline gelen siyah önlük ve beyaz yakanın nereden ve nasıl geldiği konusu irdelenmeye çalışılmıştır. Araştırmalar, okul formaları ve kıyafetlerinden yola çıkılarak en fazla şekil etkisini din unsurunun yaptığını ortaya koymaktadır. Bu kıyafetlerin geçmişi 16. Yüzyıla kadar dayanmaktadır. İngiltere ele alındığında din unsurlarının pekiştiği ve yaygınlaştığı ve disipline edilebilir yönünün bu yolla sağlandığı da vurgulanmaktadır. Okul kıyafetleri sırasıyla Avrupa ülkelerini İspanya, Belçika, Türkiye gibi ülkeleri etkilemektedir. Psikolojik ve işlevsel nedenleri araştırıldığında üniformanın, saygınlık ve kutsallığı da ön plana çıkarılmıştır. Kıyafetin kökenine indiğimizde din olgusu gözlemlenmektedir.

Üniversite, kolej ve vakıf okullarında oluşturulan öğrenci formaları tarihten bu yana sade, ciddi, ağır renklerden oluşmaktadır. Tensel temas için ortam hazırlamayan bu kıyafetlerin temel dayanağı dindir. Cinsiyeti kapatan formda düzenlenmiş olmaları da bu durumu pekiştirmektedir. Tek tip kıyafet giyiminin bu yönlerine dikkat çekildiğinde hem sosyo-ekonomik hem cinsiyet açısından itaatkâr birey yetiştirmede ve mütevazî kişiliklerin amaçlandığı ortaya çıkmaktadır.

Ulus yaratma düşüncesinden yola çıkılarak aidiyet ve kuralcı yaşamı da bu yöntem ile desteklemektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda en çok üzerinde durulan işlev eşitleyicilik olgusudur. Tek tip kullanılan kıyafetlerin eşitlik konusunda önemi büyüktür. Tek tip giyinseler de kişiler arasındaki eşitsizliklerin kapanmadığını söyleyen görüşler olduğu gibi bunu eşitlik olarak gören kesim ağırlıktadır. Bu olgular günümüz için de halen geçerliliğini devam ettirmektedir. Özel okullardaki çocukların yüksek ekonomik koşulları belli olsa da devlet okullarında okuyan öğrencilerin beyaz yaka ve tek tip önlük kavramları eşitleyici işlevselliği oldukça iyi yansıtmaktadır.

1981 yılında çıkarılan kıyafet yönetmeliğine kadar devlet zorunlulukları doğrudan açıklamamıştır. Siyah önlük ve beyaz yaka cumhuriyet döneminin sembolü

olarak uzun yıllar kullanılmıştır. Bugünkü kullanımda beyaz yaka ve siyah önlük renkleri esnetilmiştir ancak yine de kullanılmaya devam edilmektedir

2008 yılı öncesine kadar Türkiye’de ilköğretim okullarında ağırlıklı olarak siyah yerine mavi renkli önlük giyilmesine rağmen beyaz yaka halen kullanılmaktaydı.

Mavi boya ucuz olduğundan kullanılmaya başlanılan mavi renk, üniformada kullanılan tek neşeli renk olarak görülmekteydi. Mavi renk daha çok kadınlar ve çocuklar tarafından kullanılırdı ve sınıfsal bir anlamı vardı. On yedinci yüzyılda hizmetçiler ve alt tabakadan olanları tanımlamak için kullanılırdı. Mavi rengin köle sınıfını tanımlayan karakteristik bir renk olduğunu belirten Davidson (2009) bu üniformaları giyen öğrencilerin düşük statüsünü vurgulamak için tasarlandığını vurgulamaktadır (Davidson, 1990).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların ilk ve orta basamaklarında öğrenci kıyafeti, kimi zaman kırmızı, kimi zaman gri, kimi zaman siyah, kimi zaman lacivert, kimi zaman şapka, kimi zaman şapkasız devam ederken; 1988 yılının sonlarına doğru önlük rengi maviye dönerek, beyaz yakalardaki motifler güncellenerek, yeni bin yıla yeni renk ve modellerle girilmiştir. 1988–2009 yılları arasında tüm okullarda mavi renkli önlükler giyilmiştir. İlk ve ortaöğretimde uygulanan ‘tek tip kıyafet’in öğrencilerin psikolojini ve başarılarını olumsuz yönde etkilediği belirtilerek, öğrencinin kendisini en rahat hissettiği kıyafetle okula gitmesi gerektiği hususunda birleşen uzmanlar, modernleşme rüzgârlarına dayanamayan mavi renkli okul önlüklerinin de 2009–2010 ders yılından itibaren değiştirilmesi konusunda birleşmişlerdir. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in, siyah önlüğün aslında bizim sefaletimizi örtmek içindi uygulandığını, daha sonra mavi önlüğe geçildiğini ve artık internete konulacak olan yeni modellerin velilerin beğenisine sunulacağını duyurması ile süreç başlatılmıştır (Yalçınkaya, 2009)

Milli Eğitim Bakanlığı 2008 yılının Eylül ayında yeni öğrenci kıyafeti uygulamasının başlamasıyla birlikte ilköğretim okullarındaki mavi önlük zorunluluğunun kaldırılacağını böylelikle duyurmuştur. Bu duyuruyla beraber yeni okul kıyafeti modelleri de kamuoyuna sunulmuştur. Okulların öğrenci üniformaları

için bu alternatifler arasından seçim yapmaları beklenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı duyuruda bu düzenlemenin amacını okul disiplini çerçevesinde öğrencilerin rahat olabilecekleri kıyafetleri bulmak olarak açıklamıştır (MEB, 2008). Planlanan, 2010-2011 Eğitim Öğretim yılından itibaren okul kıyafetleriyle alakalı yeni düzenlemenin uygulamaya geçirilmesidir. Milli Eğitim Bakanlığı 2009 yılı Haziran ayında okul kıyafetleri değerlendirme çalıştayını düzenleyerek bu konuyu en geniş yönleriyle tartışmaya açmıştır (MEB, 2009). 2008 yılından itibaren, uzun zamandır ilköğretimin köşe taşlarından birisi olan okul önlüğü, bir değişken olarak ele alınıp, yöneticiler, veliler, öğretmenler ve araştırmacılar tarafından düşünölmeye başlanan bir konu olmuştur.

Öğrencilerin okul kıyafetlerini yeniden değerlendirmek amacıyla düzenlenen çalıştayda görev alan komisyonların hazırladığı rapora göre, kılık kıyafetle ilgili genel çerçevenin milli eğitim bakanlığınca belirlenmesi ve “ülkenin çağdaş toplum olma yönündeki kabul ve ilkelerine uygun olmayan bilim ve modellere yer verilmemesi” önerilmiştir. Komisyonların uzmanlık alanlarına göre konuyu değerlendirip rapor etmiştir. Bunun üzerine okul kıyafetleri ile ilgili alınan kararlar 2010/2011 eğitim-öğretim döneminde uygulamaya koyuldu. Uygulamaya koyulan yönetmeliğin, beklentilerin ne kadar karşılanabildiğini raporları incelenerek gözlemlenebilir.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu'nun 2009'da açılışına katıldığı “Öğrenci Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştayını” raporların tekrar değerlendirilmesi ile son bulmuştur. Çalıştayda, kılık kıyafet ile ilgili ekonomik, sosyo-kültürel, fiziksel gelişim ve eğitim boyutları hakkında MEB bürokratları, sendika temsilcileri, okul aile birliğı başkanları, okul müdürleri, öğretmenler ve öğrenciler tarafından tartışılmıştır.

Yapılan değerlendirmelere göre, sosyo-kültürel boyutun tartışıldığı komisyon raporunda, öğrenciliğın özel bir toplumsal kategori olduğunun altı çizilerek, buna istinaden özel öğrenci kıyafetine gerek olduğuna belirtilmiştir. Kıyafetlerin, sembolik değerler taşıdığını belirten ve bu bağlamda öğrencilerin aidiyet duygusunu geliştirdiğı için öğrenci olmayan ve çeşitli nedenlerle eğitim alamayan kişilere karşı özendirici bir etki yaratacağı görüşünde mutabakat sağlanmıştır. Raporda başka

önerilere de yer verilmiştir. Bu önerilerde öğrencilerin okul kıyafetlerinin sosyo-kültürel yapı gerçeğinin doğruluğunu temsil eden geniş çaplı bir araştırma ve çalışma yapmanın gerekli olduğu vurgulanmış olup; okul ortamında özellikleri ve biçimi tanımlanmış okul kıyafetlerinin giyilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kıyafetlerde serbestlik arayışına gidilmesi durumunda buna belli sınırlar koyulmasının daha doğru bir yapılanma olacağı düşünülmüştür. Buna istinaden, okul kıyafetleriyle ilgili yönetmeliğin genelgeler doğrultusunda çeşitlenmesinin öğrenciler arasında farklılık ve karmaşaya neden olacağı için, mevcut uygulamanın tamamen değiştirilmesi yerine geliştirilip güncellenmesinin daha doğru olduğuna kanaat getirilmiştir. Sosyo-kültürel bağlamda hazırlanan rapora göre kılık kıyafetin bir Cumhuriyet projesi olduğu ve ülkenin çağdaşlaşması yönünde ki ilkelere uygun modellere yer verilmesi de yönetmelikten beklenmiştir. Çeşitlendirmeyi, iklimsel faktörleri ve pedagojik aktiviteleri (sınıf ortamı, laboratuvar, atölye vs.) göz önünde bulundurarak tasarlanması önemi vurgulanmıştır. Öğrenci kıyafetlerinin rahat ve işlevsel olması gerektiği, biçim ve özelliklerinin Bakanlıkça belirlenmesi gerektiği de öneriler arasında yer almıştır.

Sosyo-kültürel durumlar göz önünde bulundurularak hazırlanan raporda cinsiyet eşitliği ve alım gücü gibi önemli konulara da yer verilmiştir. Yönetmeliğin değişmesi durumunda cinsiyet eşitsizliğine neden olabilecek tüm tercihlerden itinayla kaçınılmasına ve okul kıyafetlerinin alımı hususunda ailelerin ticari amaçlara ve rekabete karşı zor durumda kalmaması adına Bakanlığın bu konuda da gerekli önlemleri alması gerektiği gibi konulara da değinilmiştir. Öğrencilerin kıyafetlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığına neden olabilecek tercihlerden sakınılmalı ayrıca da toplumsal eşitsizlikler ve bunun yarattığı psikolojik etkenlerin önemli olduğunun da altı çizilmiştir. Bir diğer taraftan da bölgesel farklılıkların da ülkemizde çok değişkenlik gösterdiği belirtilip çalışmanın bu anlamda öğrencilerin kötü etkilenmeyeceğinden emin olmak gerekliliğinin de üstünde durulmuştur.

Çalıştayda, “fiziksel gelişim” komisyonunun da raporunda öğrencilerin fiziki şartları ve eğitimsel koşulları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye göre de okul kıyafetinde değişikliğe gidilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Komisyonun hazırladığı rapora göre; okul kıyafetlerinin seçiminde katılımcı, demokratik bir yöntem kullanılmasına ve bu bağlamda İl Milli Eğitim Müdürlüğü, ilköğretim

müfettişi, okul aile birliği, öğrenci velileri, öğrenciler, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden bir komisyon oluşmasıyla kanaat getirilmesi gerektiği belirtmiştir. Öğrencilere çoklu kıyafet seçeneklerinin sunulması ve öğrencilerin de seçimlerine dayanarak demokratik bir yöntem izlenmesinin iyi bir yöntem olacağı görüşündedir. Ayrıca, kıyafetlerin sade, rahat, işlevsel, sağlığa zarar vermeyen şekilde ve ekonomik olmasının da altını çizmiştir.

Komisyonun kıyafet yönetmeliği kapsamında değindiği bir başka alan ise ana sınıfı ve ilköğretim öğrencileri olmuştur. Komisyon ana sınıfında ki öğrencilerin kıyafetlerinin serbest olması gerektiğini ve fiziksel gelişimlerine olumsuz etki yaratmayacak biçimde giyinmeleri gerektiğini belirtmiştir. İlköğretim çağında ki öğrencilerin saçlarının temiz ve bakımlı olmasının isteğe göre kız öğrencinin saçını arkadan at kuyruğu, örgü gibi modeller verebileceğinin önemine değinmiş, ayrıca da uzunluk ve biçimi konusunda çevresel koşulların etkili olabileceğini bu anlamda esneklik sağlanabileceğini vurgulamıştır. Kıyafetlerin herhangi bir dini ideolojik ve etnik sembol ve renk içermemesi de önemli detaylardan biri olarak raporda yer almaktadır. Kız öğrencilerin de erkek öğrenciler gibi pantolon giyebileceğini; pantolonların kadife, kanvas gibi kullanımı rahat ütüsü kolay bozulmayan kumaşlardan olabileceği; mevsimine göre kıyafetlerin üzerine kravat, ceket, yakalı tişört, kazak süveter, mont, gömlek, çorap giyilebilmeli detayları da raporda yer almaktadır. Ayakkabıların ayak gelişimine uygun, temiz ve boyalı olması gerekli olduğunu ve de öğrencilerin isterlerse seçilen renkle uyumlu olması koşuluyla aynı okulda farklı kıyafetler giyebilmesini uygun görmüştür.

Fiziksel gelişim komisyonu çocukların yaşlarına göre doğru kıyafetlerin olması adına yaptığı çalışmada; kas gelişimlerini henüz tamamlamamış olan ilköğretim 1-3. sınıf öğrencilerinin kıyafetlerinde düğme, çıtçıt, fermuar gibi öğrenci için kullanımı zor ayrıntılara yer verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak pantolonlarda lastikli olmaması durumunda büyük düğme kullanımının olabileceği raporlanmıştır. Raporla göre, okul kıyafetlerinde bir değişiklik yapılmadan önce iklim tiplerinin özelliklerine göre çeşitli illerde pilot uygulamalar yapılıp; elde edilecek sonuçlara göre yeni kıyafetler aşamalı olarak ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca rapora göre okul kıyafetlerinin yaz ve kış için uygulama tarihleri illerin iklim şartları ve mevsimler göz önünde bulundurularak valiliklerce belirlenebilmelidir.

Ekonomik boyut açısından değerlendiren komisyon raporunda dikkat çeken konular ise öncelikle okullarda sık sık kıyafet değişikliğine gidilmesinin velilere ekonomik anlamda bir yük getirdiği, bu bağlamda eğer böyle bir değişikliğe gidilecekse mutlaka pilot bölge uygulaması gerektiği ifade edilmiştir. Rapora göre bir diğer husus ise, kılık kıyafetle ilgili uyulacak kuralları Milli Eğitim Bakanlığının belirlemesinin önemli olduğudur. Okul yönetiminin belirlenen kuralları denetlemesini yapması ve de velilerin ve öğrencilerin rahatlıkla edinebilecekleri kıyafetler olması gerektiği söylenmiştir. Ayrıca “1-3. veya 1-5. Sınıflar için serbest kıyafet uygulamasına gidilmesi düşünülebilir” önerisiyle beraber, yeni düzenlemede belli standartlarda kalmak koşuluyla, uzman görüşlerinden yararlanılarak “esneklik” tanınması da istenmiştir.

Hazırlanmış olan bu raporlar Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu’ ya sunulmuş ve okul kıyafetleri ile ilgili nasıl bir düzenleme yapılacağı açıklaması beklenmiştir. Verilen kararlar doğrultusunda uygulama 2010-2011 yıllarında bir geçiş süreci olarak yaşanmış ve ancak 27.11.2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yasal zemine oturtulmuştur.

2.3 Kıyafet Serbestliğini Savunanların Görüşleri

Öğrenci kıyafetlerinin serbestliğini savunanlar, bu serbestinin pozitif etkilerinden; ifade özgürlüğü, okul güvenliği, akademik başarı, çok kültürlülük, ekonomik düzey farklılıkları ve öğrenciyi tanıma gibi başlıklar altında bahsetmektedir (Köse, 2013).

Okul çağındaki gençlerin, öğrenim hayatında tek tip forma giymelerinin ifade özgürlüğünü kısıtladığı şeklindeki görüşler yoğunluktadır. İfade özgürlüğünün kısıtlanmasının yanı sıra; tam da kişiliğin oluşum ve en yoğun gelişim dönemindeki gencin, kendini ifade edebileceği bir yöntem olarak kıyafet seçimini özgürce yapabilmesi, psikolojik dünyası, duyguları ve problemleri ile ilgili fikir edinilmesini kolaylaştıran bir etmendir. Diğer yandan bakılınca; tek tip kıyafet içine sokulan, kıyafetiyle kendini ifade etmesi engellenen gençlerin ruhsal durum gelişimleri incelenemeyecek ve uygun müdahalelerde bulunulması güçleşecektir. Herkesin tek tip kıyafet giymesi çeşitliliği ortadan kaldırarak, kişilik gelişiminin en yoğun

döneminde olan gençlerde farklılık duygusunu yaşayabilecekleri ve deneyimleyebilecekleri en somut ve belirgin kriter olarak görünümünden yoksun bırakacaktır. Bu şekilde gelişen kişiliklere sahip gençlerde; farklılıklara saygı, demokrasi algısı oluşumu zorlaşacaktır. Kıyafet serbestliğine, herkesin kendini istediği gibi ifade edebilmesinin simgesi olarak bakıldığında; oluşacak ortamda çok kültürlülük oluşacak, farklılık algısı gelişecek ve bununla birlikte kendi gibi düşünmeyene saygı, demokrasi algısı yoğun olarak gelişecektir (Köse, 2013).

Yine demokrasi ve farklılıklara saygı bağlamında bakıldığında, tek tip kıyafet; belirli ideolojilerin militarist amaçlarına hizmet ettiği de düşünülebilir. İdeolojilerin yayılabilmesi ve dayatılabilmesi için zemin hazırlayan farklılıklara saygı içeren demokratik ortam sağlanamadığından, kıyafet serbestliği bir tür ayrımcılık olarak algılanabilir ve bu kişilik gelişimindeki gençlerin ruhsal problemler yaşamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Okullarda tek tip kıyafet giyme zorunluluğunun, yönetsel gücün istismarı olduğunu düşünen bir grup daha mevcuttur. Bu düşünceye neden olan veri ise; kıyafet serbestliği uygulamasını talep eden okulların genellikle fakirlerin ve azınlıklarının yaşadığı bölgelerde olmasıdır. Bu isteğin nedeni, tek tip kıyafetin onları aşağılamanın bir başka yolu olduğunu düşünmeleridir (Bhattacharya, 2007).

En büyük tartışmaların yaşandığı bir başka konu; tek tip kıyafet zorunluluğunun, ekonomik düzeylerdeki farklılığı ortadan kaldırdığı, kıyafet serbestliği getirildiğinde bu ekonomik farklılıkların ortaya çıkacağı, dolayısı ile çocuk ve gençlerin gelişimine olumsuz etkiler bırakacağı görüşüdür. Buna karşılık olarak, kıyafet serbestliğini savunanların bu konudaki argümanları ise tek tip kıyafetlerin karşılanmasının, fakir aileler için zaten bir yük halinde olmasıdır. Zorunlu kıyafetleri temin edebilmek için yardım kabul etmeyecek fakir ailelerin günlük temel ihtiyaç harcamalarından kısımları gerekebilir. Fakat günlük hayatta da giyilebilecek kıyafetlerin okulda da kullanılabilir olması, bu gibi aileleri büyük bir yükten kurtarmış olacaktır (Brunsma, 2006).

Yaşam standardı zaten düşük olan ailelerin, bunları alabilmek için yasal olmayan yollara başvurabileceğini düşünenler de azımsanmayacak seviyededir. Hepsinden de önemlisi; ekonomik farklılıklar, tek tip kıyafet uygulaması olsun ya da

olmasının etkisini her türlü hissettirecektir. Bu da, çocukların ve gençlerin farklılıklara karşı tutumlarını ve farklı duygularının gelişimini de tetikleyecektir. Önemli olan zararlı etkileşimin önüne geçilmesi ve bunun için önlemlerin alınmasıdır (Köse, 2013).

Tek tip kıyafet zorunluluğu ile gelen, spontanlık, sıradanlık hisleriyle birlikte, kişilikleri gelişmekte olan çocuk ve gençlerde yaratıcılığın azalması ve akademik başarının azalacağı görüşü de savunulmaktadır. İfade özgürlüğü kısıtlanmış bir gencin, sorgulayıcı olsa bile farklılıkları görebilecek bakış açısının gelişmesinin zor olduğu düşünülmektedir. Kıyafet serbestliğinin okul güvenliği açısından ele alınış biçimi ise tam olarak ölçümlenebilir olmasa da, birkaç görüş içermektedir. Okulların en büyük güvenlik problemlerinden olan, öğrencilerin suça yatkınlık ve çeteleşme sorununun çözümü ya da caydırıcılığı açısından, tek tip kıyafete nazaran serbest kıyafetli öğrencilerin tespiti daha kolay olduğundan kıyafet serbestliği daha uygun olacağı savunulmaktadır (Köse, 2013).

Kıyafet serbestliğini savunan görüşlerin ana çıkış noktaları, tek tip kıyafetin ifade özgürlüğünü engellemesi, akademik başarı ile etkisinin net olarak kanıtlanmamış olması gibi konulardır. İfade özgürlüğü hususu ABD’de büyük tartışmalar yaratmış ve net olmamakla beraber çeşitli mahkeme kararları verilmiştir. Bu kararlar genel olarak dış görünüş ve kıyafetin ifade özgürlüğünün bir parçası olduğu fakat bir takım sınırlamaların da getirebileceği biçiminde özetlenebilir (Paliokas vd, 1996).

Brunsma ve Rockuemoore'nin (1998) araştırması, serbest kıyafet savunucuları tarafından en çok kullanılan araştırmadır. Bu son derece kapsamlı araştırmanın konusu tek tip kıyafet uygulaması ile öğrencilerin davranışsal problemleri, uyuşturucu kullanımları, devamsızlık ve akademik başarıları arasında bir ilişki olup olmadığıdır. Sonuç, sadece akademik başarıyı küçük bir oranda etkileyebildiği ancak diğer maddelerin hiçbir şekilde konuyla bağlantılı olmadığı yönündedir.

Tucker'ın (1999) araştırması, tek tip kıyafetin öğrencilerde güven algısı ve başarı konularında bir değişiklik de yaratmadığını kanıtlamaktadır.

Evans (1996), tek tip kıyafet uygulaması ile okul içi çeteleşmelerin ve suçların engellenebileceği veya azaltılabileceği görüşüne karşı çıkmaktadır.Çetelerin ve suçların sebebinin giyim kuşam şekilleri olmadığını, kendilerine özgü çete kıyafetleri olmasa da okul içi varlıklarını sürdüreceklerini belirtmektedir.Okul kıyafeti giymek kozmetik bir değişikliktir. Çete mentalitesi ya da çete üyelerinin antisosyal eylem potansiyelleri üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Aksine, tek tip giyindikleri taktirde okul yetkililerinin çete üyelerini tanınması zorlaşacaktır.

Evans (1996) ve Pollitt (1998) serbest kıyafetin öğrenciler arasında ekonomik farklılıkları belirginleştirerek sorun yarattığı idialarına karşı çıkmaktadır. Yazarlar tek tip kıyafet uygulamasında da ekonomik farklılıkların hissedileceğini, öğrencilerin takıları, ayaakkabı ve aksesuarları, harcadıkları para miktarları ve okula geldikleri arabaların zaten ekonomik düzeylerini açıkça ortaya koyduğunu söylemektedirler. Öğrencilerin ailelerine iyi kıyafetler açısından yapacakları baskı konusunda da bir değişiklik olmayacaktır çünkü okul dışı hayatta tek tip kıyafet söz konusu değildir ve öğrencilerin okul dışında da bir sosyal hayatları vardır.

Jennings'in (1989) ise konuyla alakalı daha katı görüşleri vardır. Tek tip kıyafetin orta sınıf beyaz ideallerinin ayrımcı bir göstergesi olarak görür. King (1998) ise öğrencilerin kendi seçecekleri kıyafetler ile psikolojik dünyalarını, kişiliklerini ve problemlerini yansıtabildiklerini ve bu sayede öğrencilerin duygudurum değişimlerinin fark ve takip edilebileceğini, tek tip kıyafetin ise bir kamuflej metodu olduğunu söylemektedir.

Behling (1994) ise araştırmasında çok sıkı bir okul formasından kot pantolona uzanan geniş bir yelpaze içerisinde dört farklı şekilde giyinmiş öğrenci fotoğrafını, 20 lise öğretmeni ve 270 üniversite öğrencisine gösterip, bu öğrencilerin başarıları, potansiyelleri ve davranışları hakkında tahminlerde bulunmalarını istemiştir. Kot ceket, kot pantolon ve tişört giyen öğrenciler, en olumsuz tahminlerle değerlendirilmişlerdir.Yapılan algısal araştırmaların çoğunda bu hale etkisi göz ardı edilmiştir ve tek tip kıyafet destekleyen araştırmaların çoğu algı araştırmalarıdır. Brunsmas ve Rockuemore (1998) birçok araştırmayı örnek göstererek yöntemsel eksikliklere ve kontrol değişkenlerine dair ihmallere dikkat çekmektedir.

Tek tip kıyafete karşı olan bazı savlar, Dees (2002) tarafından aşağıdaki gibi listelenmiştir:

- Okullarda tek tip kıyafet zorunluluğu, yönetim gücünün kötüye kullanımudur. Bu uygulama genellikle fakir ve azınlık halkların yaşadığı bölge okullarında uygulanmaktadır ve tek tip kıyafet bu insanları aşağılamanın bir diğer yöntemidir.
- Okul formasını bağış olarak almaktan çekinen ve kendisi satın almak isteyen durumu kötü öğrenciler adına tek tip kıyafet ekonomik bir yükür. (ABD’de tek tip kıyafet uygulamasına geçen okullarda forma konusunda yardım organizasyonları düzenlenmektedir.) Bunun için ailelerin günlük harcamalarını kısıtlamaları, ekstra işlere girmeleri ya da hırsızlık gibi illegal yollara başvurmaları söz konusu olabilir.
- Akademik başarıda kayda değer bir değişme olmayacaktır.
- Öğrencileri tek tip kıyafete zorlamak, onların yaratıcılık, bireysellik, kendine özgünlük gibi özelliklerini bastırmaktır.
- Kıyafet öğrenciyi eğitime konusunda bir önem taşımaz. Tek tip kıyafet, toplumsal sorunların öğrencilere yansımış halidir. Okulların kıyafetten önce çözmesi gereken çok fazla ciddi sorun vardır.

2.4 Tek Tip Kıyafet Gerekliliğini Savunanlar

Öğrenci kıyafetlerinde tek tip kıyafet zorunluluğu uygulanmasını savunanlar, akademik başarıyı ve aidiyet duygusu üzerinde yoğunlukla durmakla beraber; kıyafet serbestliğini savunanların geliştirdiği argümanlara yönelik farklı bakış açıları da getirmişlerdir. Genel itibariyle eğitim ortamının belli bir disiplin içerisinde olması gerektiği ve bu disiplinin kıyafet ile başladığı görüşü hakimdir (Cohn ve Siegel, 1996).

Tek tip kıyafet sayesinde okula giren çıkan kişilerin tespitinin kolaylaştığı ve böylelikle okul güvenliğinin daha rahat sağlandığı söylenmektedir. Sağlıklı bir eğitim ve öğretimin güvenli bir ortamda sağlanabildiği düşünüldüğünde bu faktör önem kazanmaktadır. Aynı okulda her iki uygulama da gerçekleştirildiğinde tek tip kıyafet zorunluluğu olan dönemde serbest kıyafetli döneme oranla; öğrencilerin devamsızlıklarında %32’lik, okul kurallarına karşı suçta %36’lık, kavgalarda

%51'lik ve vandalizm'de %18'lik bir düşüş gözlenmiştir. Yine aynı araştırmada, akran baskısı %76 oranında azalmış, güven duygusu %62 artmıştır. Okul güvenliğinde önemli bir noktada olan çeteleşme ve çeteye özgü kıyafetleri ile okula gelmelerinin önlenmesi de tek tip kıyafet uygulamasının getirilerinden biri olarak sayılmaktadır (Köse, 2013).

Öğrenciler arasındaki ekonomik düzey farklılıkları göz önüne alındığında, tek tip kıyafet uygulamasında giyim masraflarında %80'e varan azalmalar olacağı söylenmektedir. Bununla beraber, tek tip kıyafet uygulamasının; serbest kıyafet uygulamasında her gün farklı kıyafet giyebilen zengin kesim ile her gün aynı kıyafetle okula gelmek zorunda olan fakir kesim arasındaki uyumsuzluk, dışlama, hor görmelerin yaşanmasına fırsat vermemesidir. Velilerin %87'si, tek tip kıyafet uygulamasının öğrenciler arasında rekabetin önleneyeğine inanmaktadır ve bu kısmın büyük bir bölümü de rekabet eden çocuklarının isteklerinin çokluğundan şikayetçi durumdadır (Cohn,1996).

Eğitim ve akademik başarı açısından bakıldığında; tek tip kıyafet zorunluluğu olduğunda, derslere konsantrasyonda %67, okul ruhu ve dayanışmada %72'lik bir artış gözlenmiştir. Konsantrasyonun yanı sıra, sabahları okula hazırlanmak için daha az zaman harcayan öğrencilerde zindelik de gözlenmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerini kıyafetlerinden çok karakterleri ve kendilerini ifade biçimlerinden yola çıkarak tanımlarına imkan tanıyan tek tip kıyafet sistemi ile, öğretmenlerin ilgileri daha yoğun olarak kullanılarak önyargılardan arınmış olması sağlanabildiği de savunulmakta olan bir görüştür (Köse ,2013).

Serbest kıyafet uygulamasıyla gelişecek cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesini sağlaması yönünden de değerlendirilmektedir. Bu konuda tek tip kıyafet uygulaması olan okullarda öğretiler, daha olumlu akran etkileşimi gözlemlenmişlerdir. Klıkleşmenin önüne geçen bir etmen olarak tek tip giyinme ile, okulda daha az dalga konusu olma ve dolayısı ile de benlik saygısı sorunlarında azalma gözlenmiştir. Kıyafetler arasında farklılık olmaması, sosyo-ekonomik farklılıkların belirginleşmeyeceği ve dolayısı ile de olumsuz etkileşimin önüne geçilerek daha sağlıklı ilişkiler yaşanmasına zemin hazırlayacaktır (Kiran, 2001).

Tek tip kıyafet ile serbest kıyafet arasında seçim velilere ve öğretmenlere bırakıldığında, yüksek oranda tek tip kıyafet seçimine gidileceği görüşü hakimdir. Öğretmenler, öğrencilerin daha uyumlu ve derse daha konsantre olduğunu düşünmekte, veliler daha güvenli olduğunu düşünmektedirler. Yapılan ikili uygulamalar neticesinde, yani tek tip kıyafet uygulaması olan bir okulda %80'lik bir kesim tek tip kıyafeti savunurken, 1 yıl boyunca serbest kıyafet uygulaması sonucunda, velilerin %100'ü tek tip kıyafet uygulamasından yana oy kullanmıştır. Bunun genel nedenleri yukarıda sıraladığımız şekildedir (Köse, 2013).

Okullarda tek tip kıyafet giyilmesi, güvenli ve disiplinli bir ortamın, iyi bir okul için temel şart olduğunu düşünenler tarafından savunulmaktadır. Tek tip giyim uygulaması, düşünüldüğü gibi disiplin sağlama ve okul güvenliği açısından son derece fayda sağlamaktadır. Tek tip kıyafeti gerekli görenlerin savunduğu bir diğer fikir de, kıyafet birliğinin öğrenciler arası sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklardan doğabilecek çeşitli sorunları bir nebze engelleyebilmesidir. Bu iki görüşe dayanan çeşitli savlar ve alakalı araştırmaların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Kaliforniya Long Beach'de zorunlu tek tip kıyafet uygulamasına geçilen ilk senenin sonunda çıkartılan raporlara göre devamsızlıkta %32, okul içi suçlarda %36, kavgalarda %51, vandalizm de ise %18 oranında bir düşüş görülmüştür (Cohn, 1996) Bu araştırma, uygulamanın yaygınlaştırılmasında öncülük etmiştir.

Whittier ilköğretim okulunda ise tek tip kıyafet uygulaması sonrası devamlılık oranı % 96'ya yükselmiştir. ABD'deki yedi eyalette, tek tip kıyafet uygulamasının disiplinle alakalı sorunları azalttığını ve iftihar listesine giren çocukların sayısını arttırdığı öğretmen ve öğrenciler tarafından ifade edilmektedir (Caruso, 1996). Lassiter'in (1996) çalışmasında da aynı sonuca ulaşılmış ve bu ifade doğrulanmıştır. Başka bir bölgede uygulamadan önce ebeveynlerin % 80'i tek tip kıyafeti desteklerken, uygulamanın birinci senesi tamamlandığında bu oran % 100'e yükselmiştir (Loesch, 1995) National Association of Elementary School Principals tarafından yapılan bir anket çalışması da benzer sonuçlar vermiştir (NAESP, 2000) Ankete katılan 755 okul müdüründen % 29'unun okulunda tek tip kıyafet uygulaması yürürlüktedir; ancak uygulamayı destekleyen görüşler ağırlıktadır. Sonuçların birkaçı şu şekilde listelenmiştir:

Tek tip kıyafet uygulaması:

- Okulun imajını olumlu yönde etkiler (%84)
- Sınıf içi disipline katkıda bulunur (%79)
- Yaşıtların birbirine uyguladığı baskıyı azaltır (%76)
- Okul ruhunu olumlu yönde etkiler (%72)
- Öğrencilerin derse odaklanabilmesine yardımcı olur (%67)
- Güvenliği artırır (%62)

Kıran'ın (2001) Denizli'de gerçekleştirdiği araştırmasına göre öğrenci ve veliler serbest kıyafet uygulamasını desteklememektedir. Bunun ana sebebi olarak sosyo-ekonomik farklılıkların doğurabileceği sorunlar gösterilmektedir. Velilerin konuyla ilgili görüşlerini yansıtan ana maddeler aşağıdaki şekildedir:

- Kıyafet serbestliği, maddi durumu iyi olmayan öğrencilerde aşağılık duygusu yaratır.
- Kıyafet serbestliği, arkadaşları kadar iyi giyinemeyen öğrencinin arkadaşlarına karşı olumsuz hisler taşımasına sebep olur.
- Kıyafet serbestliği, aşırıya kaçıldığı takdirde öğretimi olumsuz etkiler.
- Serbest kıyafet uygulamasında, arkadaşları kadar iyi giyinemeyen öğrenciler aileleriyle tartışabilir.
- Serbest kıyafet uygulaması öğrencilerin birbirine özenmesine sebep olur.

Öğretmenlerin ise “Kıyafet serbestliği, günümüzün ekonomik koşullarına uygun değildir” kanaatiyle birlikte velilerle aynı görüşleri paylaştıkları ifade edilmiştir. Öğrenciler de benzer ifadelerde bulunmuş, serbest kıyafet hakkında kullandıkları tek olumlu madde “Okula gelirken sürekli aynı kıyafeti giymekten hoşlanmıyorum” olmuştur.

Murray'ın (1997) iki ortaokulda gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları, tek tip kıyafet uygulamasının okul iklimine yarar sağladığı yönündedir. Tek tip kıyafet giyen öğrenciler diğer öğrencilere göre birkaç unsur dışında iklim unsurları açısından daha olumlu değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Okul iklimi algısının daha olumlu kişisel tasarım, yüksek başarı oranı, akademik bağlılık ve düşük okul bırakma oranları doğurduğu çeşitli araştırmalarca ortaya konulmuş sonuçlardır (Murray, 1997)

Tanioka ve Glaser'in (1991) çocuk suçluluğu ve tek tip kıyafet konulu araştırmasının sonuçlarına göre bütün okullarında tek tip kıyafet uygulaması yürütülen Japonya'da, bu uygulamaya yeni geçmiş olan ABD'ye göre çocuk suçluluğu oranları son derece düşüktür. Araştırmacılara göre okuldan eve dönerken yolda okul kıyafetinin değiştirilmesi çocuk suçluluğunda önemli bir değişkendir.

Tucker'ın (1999) araştırmasına göre de tek tip kıyafet uygulaması, öğretmenlerin ifadesiye daha doğru davranışlar ve öğrenciler arası olumlu etkileşimi artırmaktadır. Tek tip kıyafet uygulamasının daha az benlik kaygısı ve daha az alay edilmeyi sağlayışı buna örnek verilebilir. Yine tek tip kıyafet sayesinde öğretmenler öğrencilerin görünüşü üzerinden acele kararlar vermek yerine, onları tanımak için kim olduklarına daha çok dikkat ettikleri ifade edilmiştir.

Stockton, Gullatt ve Parke'nin (2002) araştırması da öğretmenlerin tek tip kıyafeti öğrencilerden daha çok desteklediklerini ortaya koymaktadır. Aynı araştırmanın bir diğer sonucuysa, ilk ve ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre tek tip kıyafeti daha çok destekledikleridir.

Gregory (1996) birinde tek tip diğerinde serbest kıyafet uygulaması olan, benzer düzey ve özelliklerde iki okulu karşılaştırmış, tek tip kıyafet uygulamasının uygulandığı okulda devamlılık, benlik saygısı ve başarı konusunda daha yüksek oranlar görüldüğünü belirtmiştir.

Okul kıyafetlerinin ekonomik katkıları üzerine de çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Tek tip kıyafet uygulamasını destekleyenler, öğrencinin giyim masrafının % 80 düşeceğini, öğrencinin tüm okul kıyafetinin tek bir markalı kot pantolondan daha ucuza geleceğini söylemişlerdir. (U.S.Department of Education, 1996; Cohn ve Siegel 1996). Woods ve Ogletree'nin (1992) Ebevyenlerin % 77'si, çocukların okulda giymek üzere aşırı kıyafet taleplerinde bulunduğu şikayet etmektedir. Yine velilerin % 87'si, öğrenciler arası rekabetin, tek tip kıyafet ile azaltılabileceğine inanmaktadır. Kaiser'e (1997) göre, tek tip kıyafet sosyal farklılıkları adeta "bulanıklaştırarak" problemleri azaltmaktadır.

Dees (2002) tek tip kıyafetin avantajlarını şu şekilde özetler:

- Marka kıyafetlere sahip olmak adına yapılabilecek hırsızlık olaylarında düşüş.
- Okul içi çeteleşme ve çeteye özgü giyimin önüne geçme.
- Öğrencilerin okula bağlanmasını, birlik duygusu geliştirmesini sağlama.
- Aile içi pahalı kıyafet tartışmaları ve kıyafet seçme problemlerini engelleme.
- Gerek öğrencilerin aşırı kıyafetlerle dikkat dağıtması, gerek durumu iyi olmayan öğrencilerin üzüntü sebebiyle konsantre olamaması gibi dersi engelleyici problemlerde düşüş.
- Okula kayıtlı olmayan yabancıların okulda bulunması halinde daha kolay fark etme avantajı.
- Kıyafet masrafında azalma.
- Öğrenciler arası maddiyat temalı rekabeti engelleme.
- Farklı sosyo-ekonomik düzeyde öğrenciler arası daha olumlu bir ortam yaratabilme.
- Öğrencilere “insanı insan yapan giydikleri değildir” mesajını vererek öğretebilme.
- Okul hazırlığı süresini azaltma.
- Öğrencilerin görsel açıdan kendilerinden memnun olma oranlarını artırma.

3. Bölüm: Yöntem

Bu bölümde, araştırma deseni, araştırma evreni ve örnekleme, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi, güvenilirlik ve sınırlılık başlıkları altında araştırmada kullanılan yöntem işlenmiştir.

3.1 Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, Orta okul ve Liselerde 2012 yılından bu yana uygulanmaya başlanılan öğrenci kıyafeti formatındaki serbestliğe ilişkin yöneticilerin görüşlerini belirlemek amacıyla kapsamlı bir alanyazın taraması yanında nitel araştırma yöntemi kullanılarak bir çalışma yapılmıştır.

Demir (2009) nitel araştırmaları “Sosyal olaylarda, doğa bilimlerindeki gibi değişkenlerin kontrol altına alınması ve sınırlandırılması hemen hemen imkânsızdır. Çünkü insan sürekli içinde bulunduğu sosyal ortamın etkisiyle değişme eğilimindedir. Bu nedenle, insanın sınırlı kalıplar içinde değil, esnek bir anlayışla incelenmesi gerekir” olarak ifade ederken nitel araştırmaların ortaya çıkış gerekçesini açıklamıştır. Ayrıca, bilim insanı, araştırdığı ya da incelediği alan ile ilgili olarak önceden geliştirilmiş kuramsal bir bilgi birikimine sahip değilse; bir konu, olay, olgu ya da bir insan veya bir insan grubu ilk kez araştırma yapıyorsa veya mevcut araştırmalar ve kuramsal bilgi birikimi yetersizse nicel araştırma yöntemi yerine nitel araştırma yöntemini seçebilir (Şencan, 2005). Okul kıyafetleri ile ilgili yeterince araştırma yapılmamış olması nedeniyle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005).

Nitel bir araştırma türü olan bu çalışmada “amaçlı örnekleme” modeli benimsenmiştir. Amaçlı örnekleme modelinde temel amaç, araştırmanın konusunu oluşturan kişi, olay ya da durum hakkında ve belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi toplamaktır(Maxwell, 1996; akt. Özdemir, M. 2010). Verilerin toplanma sürecinde ise nitel araştırma türlerinden mülakat /bireysel görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2 Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evrenini, okul müdürleri oluşturmuştur. Araştırma örneklemini ise Bakırköy ilçesindeki resmi Lise ve Ortaokullarda “Okul Müdürü” olarak görev yapan 28 (yirmisekiz) yönetici oluşturmuştur.

Seçkisiz olmayan uygun örnekleme yöntemi ile Bakırköy ilçesi seçilmiştir. Araştırmacının Bakırköy ilçesinde görev yapıyor olması, daha rahat ulaşım ve iletişim imkanının bulunması ve daha önce bu araştırma konusunda Bakırköy’de çalışma yapılmamış olması nedeniyle Bakırköy ilçesinin tüm resmi ortaokul ve lise müdürleri araştırma örneklemini olarak tercih edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanma sürecinde ise nitel araştırma türlerinden mülakat /bireysel görüşme tekniği kullanılmıştır. Mülakat formu, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular açık uçlu yarı yapılandırılmış olarak sunulmuştur.

Veri toplama aracı olarak, araştırma örneklemini oluşturan Bakırköy ilçesinde okul müdürü olarak görev yapan 28 yöneticiye açık uçlu ve yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan “Görüşme Formu” ve ses kayıt cihazı ile kaydedilen verilerin yazılı dökümleri kullanılmıştır.

Görüşme sonucu elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Kavramsal çerçeve alan yazın çalışmaları yoluyla oluşturulmuştur. Daha önceden belirlenmiş temalar 12 ayrı araştırma sorusu olarak yöneticilere yönlendirilmiştir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma konusu “Okullarda Kıyafet Serbestliği Uygulaması” ile ilgili tüm yurtiçi ve yurtdışı alanyazın taraması yapılmıştır. Alan yazın taraması sonucunda, kuram ve alanyazın çalışmaları ışığında araştırma soruları oluşturulmuştur. Nitel

araştırma yöntemi kullanılarak oluşturulan “Görüşme Formu”nun, Bakırköy ilçesi örnekleminde müdür olarak görev yapan 28 yöneticiye uygulanabilmesi için Bakırköy Kaymakamlığından izin alınmış olup, bütün resmi lise ve ortaokullar tek tek ziyaret edilerek mülakat yoluyla ve ses kayıt cihazı ile kaydedilen verilerin yazılı dökümleri elde edilmiştir. Her okul müdürüne ait görüşler araştırma temalarına göre düzenlenmiş ve analiz edilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmada, görüşme sırasında yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan “Görüşme Formu” kullanılmıştır. “Görüşme Formu” ve ses kayıt cihazı ile kaydedilerek elde edilen verilerin yazılı dökümleri betimsel analize tabi tutulmuştur.

Araştırmada nitel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği, biçimleri ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfettiği ve hangi bilgileri rapora yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Bogdan ve Biklen, 1992; akt. Özdemir, 2010).

Nitel veri analizi türlerinden betimsel analiz, araştırma konusu verilerin elde edilmesi, incelenmesi ve yorumlanması sürecinde araştırmacının başvurduğu bir tekniktir. Betimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren nitel bir veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer vermektedir. Betimsel analizde amaç, daha önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda görüşme yoluyla elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013)

Araştırmacı kuramsal çerçeve yoluyla oluşturduğu tema ve araştırma sorularını 12 başlık altında toplamıştır. Bu başlıkların ana temaları; ifade özgürlüğü, akademik başarı, motivasyon ve konsantrasyon, okulun güvenlik algısı, davranış problemleri ve sınıf düzeni, akran baskısı, sosyo-kültürel ve ekonomik baskılar, öğrenci ve veli ilişkileri, ideolojik etki, öğretmen öğrenci ilişkileri, öğrenciler

üzerindeki etkileri, okula aidiyet duygusu ve okul imajı, kıyafet serbestliği karar sürecidir. Veriler, oluşturulan temalar yoluyla okul yöneticilerine sorulan açık uçlu ve yarı yapılandırılmış araştırma sorularının mülakat sonrası elde edilen ses kayıtlarından oluşmuştur. Ses kayıtlarının aynı gün içerisinde olduğu gibi ve yansız olarak görüşme formlarına aktarılması sağlanmıştır.

Betimsel analiz dört aşamadan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2013):

- 1- Betimsel analiz için çerçeve oluşturulması
- 2- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
- 3- Bulguların tanımlanması
- 4- Bulguların yorumlanması.

Daha önceden oluşturulan, kavramsal çerçeve doğrultusunda her temaya ait veriler okunarak düzenlenmiş, verilerin tanımlanabilmesi amacıyla anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya gelmesi sağlanmıştır. Bu şekilde veri kaybı ve verilerin yanlış olarak düzenlenmesi önlenmiştir. Verilerin tematik çerçeveye oturtulması ile birlikte, bulgular doğrudan alıntılarla işlenmiştir. Bu aşamada gereksiz tekrarlardan kaçınılarak, temayı en net ifade eden alıntıların yapılmasına özen gösterilmiştir. Her temanın giriş paragrafında yöneticilerin verdiği cevaplar, olumlu veya olumsuzluk açısından sayısal olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise verilerin yorumlanması, tartışılması sağlanmıştır. Bulgular, tartışma bölümünde açıklanmış, ilişkilendirilmiş ve anlamlandırılmıştır (Özdemir, 2010).

3.6 Güvenilirlik

Bilimsel araştırmaların en önemli ölçütlerinden biri sonuçların inandırıcılığıdır. Bu açıdan, en yaygın olan ölçüt “geçerlilik” ve “güvenilirlik”tir.

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir (Kirk ve Miller, 1986; akt. Yıldırım ve Şimşek 2013). Nitel araştırma geleneğinde araştırmacı aynı zamanda bir veri toplama aracıdır. Bu nedenle araştırmacının konumu önemlidir (Yıldırım ve Şimşek 2013).

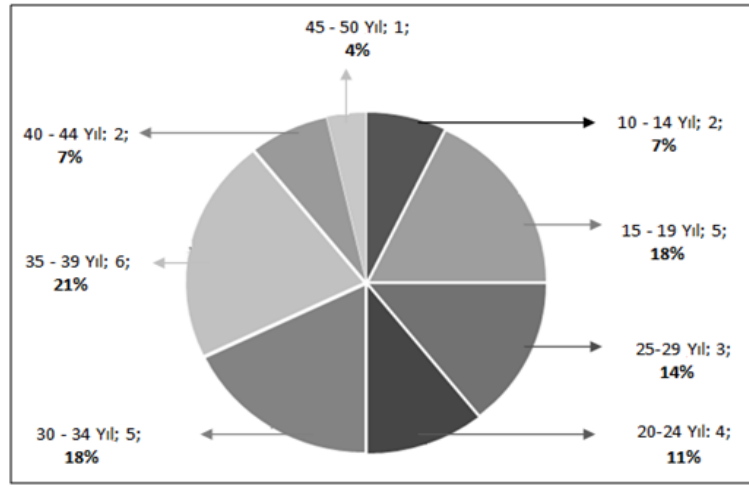
Araştırmanın başlığı, temalarının oluşumu aşamasında uzman desteği ve uygun görüşü alınmıştır. Araştırma verileri bireysel görüşme tekniği ile araştırmacının 2014 yılı Mart ve Nisan ayları içerisinde Bakırköy ilçesinde bulunan tüm ortaokul ve lise müdürleri ile yaptığı mülakat yolu ile elde edilmiştir. Görüşme, okul müdürlerine araştırmacı tarafından araştırma temaları üzerinden 12 soru yönlendirilerek yöneticilerin görüşlerinin ses kaydına alınması ile gerçekleşmiştir. Araştırmacı hiçbir şekilde müdahalede bulunmamış, yönlendirme yapmamış, tarafsız kalarak olduğu gibi ses kayıtlarını görüşme formları üzerinde yazıya geçirmiştir. Hiçbir şekilde daha sonra görüşme formu ve ses kaydı üzerinde düzeltme veya fikir değişikliği üzerine yeniden görüşme yapılmamıştır. Veriler, yorum katılmadan olduğu gibi bulgulara aktarılmış ve doğrudan alıntılarla zenginleştirilerek betimlenmiştir.

3.7 Sınırlamalar

1. Araştırma, görüşme formu sorularına verilen cevaplarla sınırlandırılmıştır.
2. İstanbul İli, Bakırköy ilçesinden seçilmiş resmi devlet okulu 14 Lise ve 14 Ortaokul'da görev yapan okul müdürlerinin görüşleri ile sınırlıdır.
3. Araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alanyazın taraması yapılarak bütün araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır.

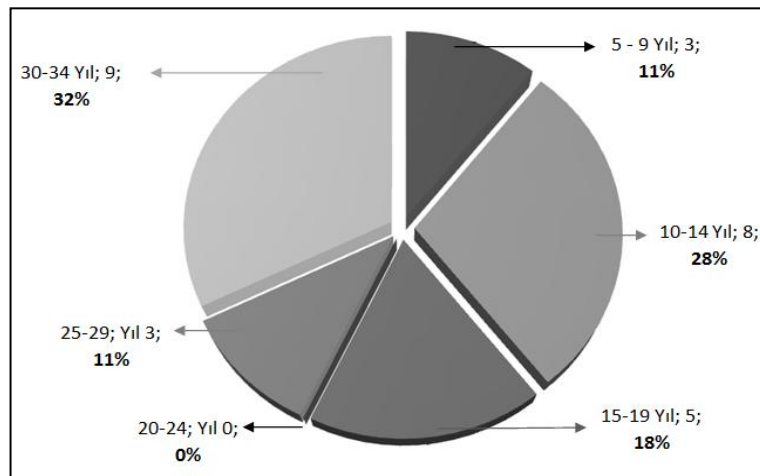
4. Bölüm: Bulgular

İstanbul ili Bakırköy ilçesi örnekleminde bulunan tüm resmi ortaokul ve lise müdürleri ile araştırmacı tarafından gerçekleştirilen 28 mülakat/bireysel görüşme sonucunda elde edilen veriler 12 tema halinde aşağıda sunulmuştur. Araştırma sürecinde görüşme yapılan okul yöneticilerinin hizmet süreleri Şekil 1 ve 2’de, demografik bilgileri Tablo 1’de, ve araştırma sorularına okul müdürlerinin verdiği cevaplar tema özelinde olumlu ve olumsuz bakış açısı itibariyle Tablo 2’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Yöneticilerin Öğretmenlikteki Hizmet Süreleri

Okul müdürlerinin % 50’ sinin 30 hizmet yılının üzerinde olduğu görülmektedir

Şekil 2. Okul Müdürlerinin Yöneticilikteki hizmet Süreleri

Okul müdürlerinin % 57 çoğunluğunun yöneticilik hizmetinde 20 yılın altında olduğu görülmektedir. Ancak, Okul müdürlerinin % 32’sinin yöneticilik görevinde 30 yılın üzerinde olduğu ve çok kıdemli oldukları da dikkat çeken bir ayrıntıdır

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Okul Yöneticilerinin Kişisel Bilgileri

Sıra No	Okul		Cinsiyet		Yaş	Öğretmenlik Hizmet Süresi (Yıl)	Yöneticilikteki Hizmet Süresi (Yıl)	En Son Görev yaptığı Okuldaki Görev Süresi (Yıl)	En Son Görev Yaptığı Okuldaki Yöneticilik Süresi (Ay)	Okul Kıyafetleri ile İlgili Hizmet İçi Eğitime, Çalıştay ve Komisyon Çalışması Var mı?
	Ortaokul (A)	Lise (B)	Erkek	Kadın						
1	A - 1		E	-	62	40	30	3	36	Hayır
2	A - 2		E	-	60	41	33	3	36	Hayır
3	A - 3		E	-	54	26	13	1	12	Hayır
4	A - 4		E	-	49	34	29	1	12	Hayır
5	A - 5		E	-	47	20	15	4	48	Hayır
6	A - 6		E	-	44	22	18	3	36	Hayır
7	A - 7		E	-	63	35	30	4	48	Hayır
8	A - 8		E	-	53	38	15	3	36	Hayır
9	A - 9		E	-	34	13	11	0	3	Hayır
10	A - 10		E	-	65	45	30	4	48	Hayır
11	A - 11		E	-	57	38	29	4	48	Hayır
12	A - 12		E	-	58	32	30	3	36	Hayır
13	A - 13		E	-	49	35	34	3	36	Hayır
14	A - 14		E	-	57	35	32	4	48	Hayır
15		B - 1	E	-	48	37	30	3	36	Hayır
16		B - 2	E	-	52	28	19	0	4	Hayır
17		B - 3	E	-	45	26	14	14	168	Hayır
18		B - 4	E	-	40	19	8	1	12	Hayır
19		B - 5	E	-	44	16	12	5	60	Hayır
20		B - 6	E	-	56	33	32	4	48	Hayır
21		B - 7	E	-	59	32	17	1	12	Hayır
22		B - 8	E	-	44	22	13	1	12	Hayır
23		B - 9	E	-	57	32	28	5	60	Hayır
24		B - 10	E	-	38	16	12	4	48	Hayır
25		B - 11	E	-	40	11	9	1	12	Hayır
26		B - 12	E	-	48	22	13	13	156	Hayır
27		B - 13	E	-	40	18	13	4	48	Hayır
28		B - 14	E	-	42	19	9	5	60	Hayır
Ortalama ($\bar{x}$)			28	-	50,17	28,04	20,64	3,61	43,54	-

Tablo 1 incelendiğinde; okul müdürlerinin yaş ortalamasının 50 yaşın üzerinde olduğu, tüm müdürlerin erkek olduğu ve kadın yöneticinin bulunmadığı, hiçbir okul müdürünün daha önce öğrenci kıyafeti ile ilgili olarak bir çalışmaya katılmadığı görülmektedir.

Tablo 2

Okul Müdürlerinin Serbest Kıyafet Uygulamasına Yönelik Düşüncelerini İçeren Temalara Ait Veri Tablosu

Sıra No	Tema	Olumlu		Olumsuz	
		Ortaokul (N=14)	Lise (N=14)	Ortaokul (N=14)	Lise (N=14)
1	İfade Özgürlüğü	6	9	8	5
2	Akademik Başarı, Motivasyon Ve Konsantrasyon	4	5	10	9
3	Okulun Güvenlik Algısı	2	1	12	13
4	Davranış Problemleri Ve Sınıf Düzeni	6	2	8	12
5	Akran Baskısı	1	1	13	13
6	Sosyo – Kültürel Ve Ekonomik Farklılıklar	2	3	12	11
7	Öğrenci – Veli İlişkileri	0	0	14	14
8	İdeolojik Etki	3	4	11	10
9	Öğretmen – Öğrenci İlişkileri	7	4	7	10
10	Öğrenciler Üzerindeki Etkileri	3	6	11	8
11	Okula Aidiyet Duygusu Ve Okul İmajı	3	5	11	9
12	Karar Süreci	0	0	14	14
	Kıyafet Serbestliği	4	5	10	9

4.1 Serbest Kıyafet Uygulamasının “İfade Özgürlüğü” Açısından Değerlendirilmesi

Okullarda serbest kıyafet uygulaması, ifade özgürlüğü açısından farklılık yaratır mı? Alt problemi doğrultusunda incelendiğinde genel olarak; ortaokulda (N=14) görev yapmakta olan katılımcıların çoğunlukla (N=8) serbest kıyafet uygulamasını ifade özgürlüğünün bir parçası olarak değerlendirmedikleri görülmektedir. İlgili olarak (A-12) şunları belirtmiştir:

“Öğrencilerin kılık kıyafetinin öğrencilerin ifade özgürlüğünü kısıtladığını düşünmem. Öğrencilerin idolleri vardır. Onun peşinden giderler. Bence öğrenciler için kılık kıyafet kısıtlaması onların ifade özgürlüğünü kısıtlamaz.”

Benzer şekilde başka bir yönetici (A-6) şu ifadeleri kullanmıştır:

“İfade özgürlüğü kavramının çok daha farklı bir boyutla ele alınması gerektiğini düşünüyorum, sivil hayatın içinde kılık kıyafet bu kapsamda ele alınabilir, ancak formal bir sistem içinde öğrencilerin okullarda giymeleri için belirlenen öğrenci kıyafetlerinin bu kapsamda değerlendirilmemesi gerektiğini düşünmüyorum.”

Bunun aksine yine ortaokul yöneticilerinden 6’sının kıyafet serbestliğini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirdikleri görülmektedir. (A-2) düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Serbest kıyafet uygulaması ifade özgürlüğü anlamında önemlidir. İnsanlar kendilerini anlatırken yalnızca sözle değil vücut diliyle anlatması gerekir. Serbest kıyafet ifade özgürlüğüne katkı sağlayacaktır.”

Ortaokul yöneticilerinden daha fazla oranda lise yöneticisi (N-9) serbest kıyafet uygulamasını ifade özgürlüğü açısından olumlu bulmuştur. Bunlardan birinde (B-5):

“Kişinin özgün düşüncelerinin kapsamının kıyafet konusunu da kapsadığını bilmek gerekir. Ne giyeceğine karar verebilmek gelişmenin önemli adımlarından biri kabul edilmelidir” demiştir.

Serbest kıyafet uygulamasını ifade özgürlüğü açısından olumlu bulan (B-10):
“Serbest kıyafet uygulaması ifade özgürlüğü açısından olumlu bir adımdır. Üniformanın kaldırılması veya seçime bırakılması uygulaması ülkemizde tek tipçi birey yetiştirilmesinin önüne geçmede yapılan en önemli adımlardan birisidir. Serbest kıyafetle birlikte öğrencilerimizin özgüveni artmıştır” ifadesinde bulunmuştur.

Geriye kalan lise yöneticilerinin (N=5) ifade özgürlüğü ile kıyafet serbestliği arasında herhangi bir ilişki olmadığını vurguladıkları dikkat çekmektedir.

Lise yöneticilerinden (B-8):

“İfade özgürlüğü ile kılık kıyafet arasında bir ilişki görmüyorum” demiştir.

Aynı fikri destekleyen bir diğer lise müdürü (B-9) ise:

“İnsanın kendini ifade etmesinde kıyafetin etkili olduğunu düşünmüyorum” diyerek düşüncesini belirtmiştir.

4.2 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Öğrencilerin Akademik Başarıları, Derse Yönelik Motivasyonları Ve Derslere Konsantrasyona Etkileri” Açısından Değerlendirilmesi

Ortaokul ve lise yöneticilerinin genel olarak serbest kıyafet uygulamasını iki farklı şekilde değerlendirdikleri görülmektedir. Ortaokul yöneticilerinin (N=10) ve lise yöneticilerinin (N=9) çoğunluğu Serbest kıyafet uygulamasının dağılımı getireceğini, motivasyonu bozacağını, dikkati dağıtacağını ve öğrenci başarısını olumsuz etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Bununla ilgili olarak (A-6) şöyle ifade etmiştir:

“Serbest kıyafetin akademik başarı ve derse motivasyonunu artıracığı yönünde bir iddiada bulunmak zor olacaktır. Aksine kıyafetin tetiklemesine bağlı bir sürü yan faktörün ders motivasyonu ve dolayısıyla akademik başarı üzerinde olumsuz etki yaratma ihtimali vardır diye düşünüyorum.”

Benzer şekilde (B-8) Şu Şekilde beyanda bulunmuştur:

“Serbest kıyafet uygulamasının belirli zihinsel olgunluğa ulaŐmamıŐ öğrencilerde konsantrasyon bozukluğuna sebep olacağını düşünüyorum”.

Ortaokul yöneticilerinden (A-7) aynı görüşü desteklemektedir:

“Serbest kıyafet uygulaması dağınıklığı getireceği için motivasyonu bozar Şu anda serbest kıyafet uygulaması öğrenci düzenini bozdu, başarısını olumsuz etkiled, düşürdü.”

Lise yöneticilerinden (B-14) ise;

“Bu sınıırım her öğrenci açısından farklılık gösterecek bir durumdur. Çok az da olsa derse motivasyonu ve konsantrasyonu olumsuz olarak etkiler” diyerek olumsuz bakış açısını ortaya koymuştur.

Farklı olarak A-2:

“Olumlu yansıyacaktır. Çünkü kıyafetin serbestliği öğrencilerimizi çok rahat hissettireceğinden hem başarılarına hem de motivasyonlarına olumlu etki eder.” Şeklinde fikir beyan etmiştir.

A-2’ye benzer Şekilde B-11’de,

“Belli ölçülerde kıyafetin serbest olmasının eğitimi öğrenciler açısından olumlu etkileyeceğini düşünüyorum ancak belirli kıstaslar olmaması durumunda ise öğrenci motivasyonunu olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum” demiştir.

Ortaokul yöneticilerinden (A-9):

“Serbest kıyafet uygulamasının Öğrencilerin, akademik başarılarını derse yönelik motivasyonlarını ve derslere konsantrasyonunu artıracasını düşünüyorum. Bilakis öğrencilerin daha hür olacağını düşünüyorum” demiştir.

(A-9)'u destekleyen olumlu bakış açısıyla (A-13):

“Olumlu yönde etkiler. Bazı günler serbest kıyafet uygulaması yapıyoruz. Çocuklar çok mutlu, huzurlu oluyor. Bu durum derse de yansır diye düşünüyorum.” Şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Genel olarak Serbest kıyafet uygulamasının Öğrencilerin, akademik başarılarını derse yönelik motivasyonlarını ve derslere konsantrasyonunu olumsuz olarak etkileyeceği dile getirilmektedir.

4.3 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Okulun Güvenlik Algısı” Açısından Değerlendirilmesi

Eğitimcilerin serbest kıyafet uygulaması ile okulun güvenlik algısını değerlendirmeleri incelendiğinde, genel olarak (N=26) okul güvenliğinde yabancıların ayırt edilemeyecek olmasının problem teşkil edeceğini belirttikleri dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili olarak (A-6) şunları belirtmiştir;

“Her ne kadar bu alanda yapılmış bazı çalışmalar kıyafet ve okul güvenliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı yönünde sonuçlara yer veriyorsa da, ben bu konuda aksini düşünenlerdenim. Çünkü bizim okullarımız sıkı bir güvenlik sistemine sahip değil, mevcutlar kalabalık çoğu zaman bahçede yer alan veya bahçeye girenleri sadece kıyafeti için öğrenci olarak değerlendirdiğimiz net bir durumdur. Öğretmen, veli, yönetici, diğer okul çalışanları okul bahçesinde farklı kıyafetli birini görünce yönelme ve sorma ihtiyacı duyuyor, birde böyle alışkanlıklarımız var. Durum bu haldeyken kıyafetle okul güvenliği arasında bir ilişki yok demenin doğru olmayacağını düşünüyorum. Bu durum da serbest kıyafet uygulamasının okul güvenliği algısını olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum”.

Özellikle güven açısından problem taşıyacağını belirten (B-5)'in belirttikleri de dikkat çekicidir:

“Serbest kıyafet uygulaması güvenlik açısından bence olumsuz fark yaratır. Tek tip olması güvenlik yönünden yararlıdır”.

Ortaokul yöneticilerinden(A-14):

“Serbest kıyafet, güvenlik anlamında kontrolü zorlaştıracaktır. Velilerde de bu konuda endişeye sebep olacaktır” demiştir.

(B-10) da aynı görüşü paylaşmıştır:

“Evet özellikle öğrenci sayısının fazla olduğu ve güvenlik personelinin yetersiz olduğu okullarda olumsuz bir durum olabilecektir.”

Tüm ortaokul ve liselerde sadece üç eğitimci konuya yönelik olumlu fikir ortaya koymuştur. Bunlardan birinde, (A-2) şunları belirtmektedir:

“Bence yaratmaz. Belki ilk anlarda yaratabilir. Ancak, zamanla alışılacaktır”

(A-9) ise:

“Herhangi bir güvenlik zafiyeti doğurmayacağını düşünüyorum” demiştir.

Örneklerle de verildiği üzere, eğitimcilerin genellikle kıyafet serbestliğine yönelik güvenliği ön plana çıkardıkları ve kaygılarından bahsettikleri görülmektedir. Kıyafetlerin serbest olması ile, öğrenciler, okula ait olmayanlardan ayırt edilemeyeceği için güvenliğe yönelik problemler meydana gelecektir.

4.4 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Davranış Problemleri ve Sınıf Düzeni” Açısından Değerlendirilmesi

Eğitimcilerin tıpkı güvenliğe yönelik olumsuz algılarının davranış problemleri ve sınıf düzeni açısından da tekrarlandığı görülmektedir. Bunlardan (A-6) olumsuz düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Olumsuz olacağı kanaatindeyim. Çünkü öğrenci çok geniş bir yaş grubu yelpazesi içinde bulunuyor. Bu durumda bazı yaşlarda olgunluk düzeyine bağlı olarak, bazı yaşlarda ergenlik düzeyine bağlı olarak bir takım

sorunlara mutlaka yol açacaktır. Okulların, okulların vazgeçilmez aktörlerinden olan öğrencilerce kurallı yaşama becerilerinin kazanıldığı alanlar olması ve bu sürecin hayatın kendisiyle bütünleşmesi gerektiğini düşünüyorum.”

A-2 ve B-1 de olumsuz olacağına yönelik net fikirlerini belirtmişlerdir.

Lise müdürlerinden B-6;

“Öğrencilerin psikolojini bozacak etkiler çıkabilir. Marka düşkünlüğü, kıskançlık, geçimsizlik olabilir” demiştir.

A-8 konuya yönelik kararsızlığını şu şekilde belirtmiştir:

“Forma veya serbest kıyafet davranış problemleri ve sınıf düzenine olumlu ya da olumsuz etkisi olmaz”

B-10 da benzer şekilde konuya yönelik kararsızlığı için bunları söylemiştir:

“Serbest kıyafet uygulaması bazı öğrencilerimizde olumlu bazılarında ise olumsuz davranış gösterme eğilimine yol açabilir.Sınıf düzeni için net bir ifade kullanamam”.

Davranış problemleri ve sınıf düzeni açısından kıyafet serbestliğine yönelik algılarından bahseden eğitimcilerden A-2, kıyafet serbestliğinin davranış problemleri ve sınıf düzeni açısından etkisi olmayacağını söylediği görülmektedir. Benzer şekilde; A-3 de:

“Sınıf içerisinde disiplin açısından bir sıkıntı oluşturacağını sanmıyorum”.
diyerek düşüncesini belirtmiştir.

Lise eğitimcilerinden B-2’inin de,

“Olumsuzluk yaratacağını düşünmüyorum” dediği görülmektedir.

B-3 farklı olarak, sınıf düzeninin etkilenmediğini ve zamanla daha da iyileşme olacağını belirtmiştir:

“Sınıf düzenini etkilememektedir. Davranışları zamanla daha da olgunlaştıracaktır.”

Eğitimcilerin sınıf düzeninin etkileneceğine yönelik düşüncelerinin farklılık arz ettiğini söylemek mümkündür. Kıyafet serbestliğinden yana olanların sınıf düzeninin bozulmayacağını belirttikleri, karşıt duranların ise sınıf düzeninin de bozulacağını söyledikleri görülmektedir.

4.5 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Akran Baskısı” Açısından Değerlendirilmesi

Serbest kıyafet uygulamasının genel olarak (N=26) akran baskısı yaratacağına dair kuşku uyandırdığı dikkat çekmektedir. Bu hususta maddi yetersizliklerle, moda ve marka takıntısının özellikle belirtildiği görülmektedir.

Eğitimcilerden A-6;

“Bu sorunun serbest kıyafet uygulaması ile açık bir şekilde ortaya çıkma ihtimali yüksektir. Keza yaşları gereği çocukların arkadaşlarını sözle veya davranışla zorlayacakları ve bu durumun azınlık durumunda kalan öğrenciler üzerinde son derece büyük bir baskı oluşturacağı ve kendi tercihleri ve tarzları olmayan kıyafetler giyme ihtiyacı duyarak farklı içsel çekişmeler yaşama ihtimalleri olacaktır diye düşünüyorum” diyerek düşüncelerini belirtmiştir.

Benzer şekilde olumsuz etkilerinden bahseden, B-8;

“Akran baskısı ile kıyafet uygulaması arasında doğrudan bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler arasında birbirlerine özentili tahmin edilebilen seviyenin üzerindedir. Değişiklik olsun diye birbirlerinin kıyafetlerini giyen öğrencilere rastlamak mümkündür” demiştir.

(B-11) de benzer şekilde;

“Oldukça fazla bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Şöyle ki; bazı öğrencilerin oldukça lüks, marka giyinmesi maddi durumu kötü olan öğrencileri olumsuz etkileyecektir. Akranları gibi giyinmek isteyeceklerdir” ifadesinde bulunmuştur.

Görüldüğü üzere, kıyafet serbestliği akran baskısı açısından değerlendirildiğinde, problem teşkil eder açıklamalar dikkat çekmiştir.

Farklı olarak, serbest kıyafet serbestliğinden olumlu olarak bahseden A-9, öğrencilerin benzer maddi imkanlara sahip olmaları sebebiyle kıyafet serbestliğinin akran baskısı yaratmayacağı kanaatinde olduğu görülmektedir:

“Farklı sosyo-ekonomik çevrelerden gelen öğrencilerin aynı sınıfta olmamasından dolayı öğrenciler arasında kıyafet uygulaması ile ilgili olarak herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır”.

B-7 de benzer şekilde,

“Bence çok da önemli değil gibi” diyerek akran baskısı açısından sorun teşkil etmeyeceğini belirttiği görülmektedir.

4.6 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Sosyo - Kültürel ve Ekonomik Farklılıklar” Açısından Değerlendirilmesi:

Serbest kıyafet uygulaması, sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıklar açısından değerlendirildiğinde eğitimcilerin bakış açılarının genellikle olumsuz dikkat çekmektedir. Lise yöneticileri (N=11) ve ortaokul yöneticileri(N=12) sosyo – kültürel ve ekonomik farklılıkların esas göstergesi alanı olacağını belirtmişlerdir. Bunlardan birinde, A-6;

“Önemli bir mesele olduğunu düşünüyorum. Gelir seviyesinin ve dolayısıyla alım gücünün çok büyük farklılıklar gösterdiği bizim gibi toplumlarda meselenin çok önemsenmesi gereken bir yönü olduğunu düşünüyorum. Kendimizi kandırmaya gerek yok, bu alanda sorunlar yaşanacağı ve bazı çocukların psikolojik olarak ezileceği veya ailelerin ekonomik anlamda büyük sıkıntılar yaşamak zorunda kalacakları kesindir. Ailelerin ve çocukların psikolojik ve ekonomik anlamda bu yükün altına sokulmasını doğru bulmuyorum”.

B-3 ise yine ekonomik problemlerden bahsederek:

“Her gün farklı kıyafet giymeyen de diğerlerine özenmiş ve aileye ekonomik baskı yapmaya başlayacaktır. Ekonomik farklılıklar belirginleşecektir.” demiştir.

B-4 de ekonomik problemleri ön plana çıkararak şu ifadelerde bulunmuştur:

“Herkesin sosyo-ekonomik kıyafeti bir değil kamuflaj kalkacak, mali yükümlülük getirecektir”

Bir diğerinde, A-5;

“Gelişim çağındaki öğrenciler açısından sorun yaratacaktır. Olumsuz yönde etkileyecektir”. Diyerek farklı bir noktaya temas etmiştir.

Görüldüğü üzere eğitimcilerin özellikle gelişim çağında kıyafet serbestliğini problemli algıladıkları dikkat çekmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıklar açısından sorun yaratmayacağını düşünen (N=5) okul müdürleri de bulunmaktadır.

Bunlarda biri olan (B-5);

“Aslında öğrenciler arasındaki Kültürel farklılıkların sınıf ortamında birbirini üzecek şekilde belirgin olması beklenmemelidir” demiştir.

Ortaokul müdürlerinden A-2;

“Serbest kıyafet yeni bir sorun getirmez. Biraz etkiler. Ancak yapının içinde bir gerçek var, farklı kıyafet dışarıda yine var. Çok farklı yeni bir problem yaratmaz. Hayatın akışı içerisinde bu devam edecektir” demiştir.

Yine lise müdürlerinden (B-10);

“Düşünmüyorum. Öğrencilerimiz arasındaki sosyo - ekonomik farklılık varsa bu kullandıkları diğer eşyalarla da görülebilir. Örneğin telefon, ayakkabı, saat çanta” diyerek düşüncesini belirtmiştir.

Böylelikle kıyafet serbestliğinin öğrencilerin sosyo - kültürel ve ekonomik farklılıklarına yönelik problem taşımayacağını belirtenlerin az da olsa olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü 28 eğitim yöneticisinden 23 kıyafet serbestliği uygulamasının sosyo - kültürel ve ekonomik farklılıklar nedeniyle olumsuz etkiler meydana getireceğini düşünmektedir.

4.7 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Öğrenciler ve Veliler Arasındaki İlişki” Açısından Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin (N=28) neredeyse tamamı (N=26), kıyafet serbestliğinin öğrenciler ve veliler arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyeceği kanaatine sahiptir. Bunlardan birinde, A-6;

“Bazı olumsuzluklar doğuracağını düşünüyorum. Çok basit olarak sabah servise veya okula yetişme noktasında yaşanması muhtemel sıkıntılara bağlı aile içi gerginlikler ve huzursuzluklar yaşanması muhtemeldir. Ayrıca çocukların sürekli yeni ve gösterişli kıyafetler istemeleri, arkadaşlarıyla bu anlamda girecekleri yarış ailelere olumsuz yansıtacağı ve istekleri bitmeyen birer çocuk ve bireyle karşılaşılması durumu ortaya çıkacaktır.”

Bir diğerinde, A-9

“Okulumuzda velilere gönderilen veli anketi sonucu velilerin okul kıyafetini benimsemesi, velilerin fikrini ortaya koymaktadır. Öğrencilerle farklı kıyafetler isteği nedeniyle eleştirdikleri için ve serbest kıyafetin maliyet getirmesi nedeniyle çeliştiklerini düşünüyorum”.

Lisede hizmet veren eğitimcilerden B-8;

“Öğrenciler ve veliler arasında ekonomik güce bağlı olarak sıkıntılar yaşanacağını gözlemledim. Öğrenci, yaşı gereği özeni içerisinde olduğundan bu durum aileye olumsuz olarak yansıtacaktır” diyerek sıkıntılarının genel durumundan bahsetmiştir.

Diğer eğitimcilerden B-2'nin; sorunların kısa sürede hallolur olduğunu belirttiği görülmektedir:

“İlk başta sıkıntılar yaşanabilir, fakat daha sonra kanıksanacağı için olumsuzluk yaratmaz.”

Farklı olarak B-5;

“Bu etkinin olumlu olacağını düşünüyorum”. Diyerek kıyafet serbestliğine yönelik olumlu bir tutum sergilemiştir.

B-10'nun daha toparlayıcı bir şekilde, hem olumlu hem olumsuz sonuçlardan bahsettiği dikkat çekmektedir. Şöyle ki :

“Kısmen olumlu kısmen olumsuz olabilir. Velilerimizin her sabah çocukları için ayrı bir kıyafet belirlemesi ve çocuklarına kıyafet beğendirmesidir ki bu durum çocuklar ve velilerimiz arasında çatışma konusu olabilir. Zira ben bazı sabahlar kızım ile eşimin tartışmalarına şahit olmuştum. Bu durum okul yönetimi olarak bizleri de uygulamada sorunlarla karşılamaktadır. Zaman zaman öğrencilerimiz kendilerinden beklenen şekilde giyinmeyi reddetmektedirler” ifadeleri ile daha genel bir problemin söz konusu olduğunu belirtmektedir.

4.8 Serbest Kıyafet Uygulamasının “İdeolojik Boyut”u Açısından Değerlendirilmesi

Ortaokul ve Lise yöneticilerinden (N=28) 7 katılımcının serbest kıyafet uygulamasını ideolojik bir açıdan değerlendirebildiği görülmektedir. Bu konuda A-6'nın ifadeleri dikkat çekicidir. Çünkü serbest kıyafetin ideolojik bir baskı getireceğini düşünmektedir.

“Bu konuda şunu söylemek isterim. Serbest kıyafet ideolojik bir boyut oluşturulmasına müsait bit durumdur. Bizim gibi şekle önem verme eğilimi olan toplumlar için daha önemli bir konudur. Her türlü ideolojik görüş ve anlık olaylar için kıyafetin kullanılması muhtemeldir ve bu örnekleri çok yaşadık.”

Yine A-10 da benzer şekilde,

“Türkiye konjüktüründe velilerin ideolojik yaklaşımları velilerin öğrencilerinin kıyafetlerine yansıtacak. Velilerin ideolojik baskısı olacak.”

İfadelerine yer vermektedir. Bu da eğitimcilerin edindikleri bilgi ve yaklaşımlar çerçevesinde serbest kıyafet uygulamasını çoğunlukla ideolojik bulmadıkları gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Serbest kıyafet uygulamasını ideolojik bulmadığını ifade eden eğitimcilerden A-9;

“Serbest kıyafet uygulaması tüm avrupada yıllardan beri varken, ve bu insanların demokrasileri dünyada konuşulurken, serbest kıyafet uygulamasının ideolojik olduğunu düşünmüyorum” demiştir.

B-10 da konuya benzer şekilde yaklaşırken, diğer taraftan tek tip kıyafetin tek tip insana sebebiyet vereceğini vurgulaması dikkat çekmiştir:

“Üniformanın kaldırılması veya seçime bırakılması uygulaması ülkemizde tek tipçi birey yetiştirilmesinin önüne geçmede yapılan en önemli adımlardan birisidir. Serbest kıyafetle birlikte öğrencilerimizin özgüveni artmıştır.”

Bunlardan birinde A-3;

“Şu anda ideolojik bir algı söz konusu değildir. Ancak tek tip kıyafetin ortaya çıkışı dinsel veya ideolojik kaynaklıdır. Ve geçmişte kalmıştır” diyerek tek tip kıyafetin de ideolojik kaynaklı olduğunu fakat sonradan bu algıdan kurtulduğunu belirttiği görülmektedir.

Benzer şekilde B-8’de;

“Normal şartlarda çıkış noktası olarak informal ve ya ideolojik etkilerle, anlayışlarla ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla formal ve ideolojik etki taşımayan bir hal almıştır” demiştir.

A-11 ideolojik olarak algılanmasının mümkün olmadığını açıklayarak şu cümleleri sarf etmiştir:

“Kıyafetin serbest olmasının ideolojik bir boyutu olduğunu düşünmüyorum. Tam tersine serbest olmaması ideolojik baskı yapabilir” ifadelerine yer vererek aynı noktaya temas etmiştir.

4.9 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Öğrenci – Öğretmen Etkileşimi ve İlişkileri” Açısından Değerlendirilmesi

Yöneticilerin bir önceki soru ile ilişkilendirerek öğrenci ve öğretmen etkileşimini değerlendirirken ideolojik vurgular yaptığı dikkat çekmiştir. Seçilen kıyafet ve simgelerin yakınlık ya da uzaklık yaratabileceği dolayısıyla ilişkileri olumsuz etkileyeceği vurgulanmıştır. Bunlardan birinde A-10,

“Öğretmen farklı değerlendirebilir. Bir sınıfta Açık giyinen veya kapalı giyinen öğrenci grubuna öğretmenlerin farklı davranma durumu olabilir” şeklinde fikir beyan etmiştir.

A-13 de benzer şekilde;

“Olumsuz etkiler. Kıyafet bir düzen ve disiplindir. Öğretmen peşin hükümlü davranabilir. (fakir-zengin)” diyerek konuya yönelik endişelerini dile getirmiştir.

Öğrenci – öğretmen etkileşimi ve ilişkileri açısından değerlendirdiğinde olumlu bir yaklaşımı olan eğitimcilerden A-3;

“Öğrenci kişiliğinin tanınmasında kolaylık oluşturur” diyerek sağlayacağı faydadan bahsetmiştir.

Benzer şekilde, A-9 da öğrencilerin serbestlik isteği sebebiyle durumu daha olumlu karşılayacakları ve destek olacakları kanaatindedir:

“Öğretmenlerimizin serbest kıyafet özgürlüğünden yana olmaları ve bunu da kısmi olarak uygulamaları düşünüldüğünde öğrencilerin serbest kıyafetini destekleyeceklerini düşünüyorum”.

Lise müdürlerinden B-3’ün özellikle kültürel ilişkilerin belirleyici role vurgu yaptığı görülmektedir:

“Her öğrencinin rol model aldığı öğretmenleri vardır. Ona benzemek ya da onun gibi giyinmek ister. İlişkilerde kıyafet değil daha çok kültürel ilişkiler belirleyicidir”.

B-13 de benzer bir yaklaşımla konuyu değerlendirmektedir:

“Okul türü ve özelliklerine göre değişiklik göstermez. Sorumluluk noktasında başarılı öğrenci için fark etmez. Öğrencinin psikolojik ve ekonomik dünyasının dışı vurumudur”.

Görüldüğü üzere genellikle lisede eğitimci olanların kıyafet serbestliğinde öğrenci-öğretmen ilişkisine yönelik daha olumlu fikirleri söz konusudur.

4.10 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Öğrenciler Üzerindeki Etkileri” Açısından Değerlendirilmesi

Eğitimcilerin özellikle öğrenciler açısından düşündüklerinde serbest kıyafet seçimini olumlu değerlendirmek istedikleri göze çarpmaktadır. Bu olumlu değerlendirmenin kıyafet serbestliğinin kapsamı arttıkça olumsuz etkilerin ön plana çıkacağı konusunda da endişelerinin olduğu görülmektedir. Ancak olumsuz etkilerin çoğunlukta olduğunu belirten ortaokul (N=11) ve lise (N=8) yöneticileri sayısal olarak ağırlıktadır. Bunlardan birinde A-5:

“İlk başta olumlu olacağını, öğrencilerin mutlu olacağını, zamanla sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıklardan dolayı sorun yaratacağını düşünüyorum” diyerek sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkları öne çıkarmıştır.

A-12 öğrenciler arası ilişkileri ön plana çıkarmıştır;

“Hor görme, hakir görme, kıskançlıklara yol açar. Marka düşkünlüğü artar” ifadelerine yer vermiştir.

Lise yöneticilerinde de durum benzerlik göstermektedir. Disiplin algısının problem taşıyacağını ifade eden B-6 şu ifadelerde bulunmuştur;

“Toplumda öğrenciler olumsuz olarak algılanacak. Kıskançlık, kavgalar, hırsızlıklar olacak. Olumsuz etkiler. Düzen ve disiplinsizlik olacak.”

Benzer şekilde başlangıçta disiplinsizliği vurgulayan B-3 sonrasında problemlerin çözüleceğine yönelik inancını şu şekilde belirtmiştir;

“Öğrenci serbest kıyafet uygulaması ile günlük yaşantısını aynen okula getirecektir. Mahalle bakkalına gider gibi okula da gelecektir ancak zamanla o da aşılacak ve olgunlaşacaktır.”

Bir diğer eğitimci, B-13 duruma farklı bir perspektiften bakarak şunları belirtmiştir;

“Bir kısım öğrencilerde özeni, hayranlık duyguları sanatçılara yaşam ve kıyafet tarzlarına uygun hareket etme olabilir. Dikkat çekme amacıyla sıra dışı kıyafet eğitimi yaygınlaşıyor. Bu da toplumdaki genel kabul edilebilir ölçütlerin dışına çıkıyor. Şortla, terlikle okula geliyor”.

Serbest kıyafet yönetmeliğinin öğrenciler için olumlu olacağını düşünen eğitimcilerden A-9;

“Öğrencilere daha özgür ve belli bir kalıba bağlı kalmadan yetişmelerine katkı sağlayacağını düşünmekteyim.” demiştir.

B-10 da benzer şekilde özgürlük temalı bireysel tercihleri ön plana çıkararak şu şekilde beyan vermiştir;

“Bu uygulama öğrencilerimizin bireysel tercihlerine bırakılması takdirinde olumlu bir etki yapacağını düşünüyorum”.

Yine benzer şekilde A-2;

“Öğrencilerin başlangıçta birbirleri üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Zamanda aşılr. Normal seyrine girer” ifadesinde bulunmuştur.

4.11 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Okula Aidiyet Duygusu ve Okul İmajı” Açısından Değerlendirilmesi

Serbest kıyafet uygulamasının okula aidiyet duygusunu ve okul imajını olumsuz etkileyeceğini düşünenler çoğunluktadır. Ortaokul yöneticilerin (N=14) 11’i, lise yöneticilerinden (N=14) 9’u serbest kıyafet uygulamasının Okula Aidiyet Duygusu ve Okul İmajını olumsuz olarak etkileyeceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Ortaokul yöneticilerinden A-14;

“Okul forması ve arması, öğrenci kimliğini benimseme yönünden son derece etkilidir. Serbest kıyafet ciddiye duygusu ve okul imajını olumsuz etkileyecektir.”

Benzer şekilde A-13;

“Olumsuz olarak etkiler. Kıyafet ciddiyetin sembolüdür.”

Benzer şekilde A-11;

“Serbest kıyafetin okul aidiyetini olumsuz yönde etkileyeceğini düşünüyorum. Örneğin: Serbest kıyafetle uygunsuz davranış gösteren öğrenci ile, forma ile uygunsuz davranış gösteren öğrenci arasında mutlaka bir fark olacaktır.”

Olumsuz düşüncelerinden emin olan A-8;

“Aidiyet duygusu tamamen yok olacaktır. Bu eksiklik okul imajını da olumsuz etkileyecektir” demiştir.

Lisede görev yapan yöneticiler B-8 ise;

“Serbest kıyafet uygulamasının okula aidiyet duygusuna ve okul imajına olumlu katkısının olmayacağını düşünüyorum. Ne olursa olsun üniformanın okula aidiyet duygusunu güçlendirdiğini düşünüyorum” demiştir.

Benzer Şekilde B-13;

“Serbest kıyafet okula aidiyeti zayıflatır. Okul imajını olumsuz etkileme riski taşır” demiştir.

Yine aynı düşünceyi paylaşan B-12;

“Öğrenci okul kıyafeti ile okula gelirse kendisini okulumuzun bir parçası olarak kabul etmekte ve kılık kıyafette birlik olduğunda okulumuz olumlu olarak etkilenmektedir.” İfadesinde bulunmuştur.

Serbest kıyafetin okula aidiyet duygusunu arttırdığını yönünde Olumlu düşünenler özellikle ortaokul eğitimcilerinde tek kişi A-9 iken konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Serbest kıyafet uygulamasının okulun imajını olumlu yönde etkileyeceği kanaatindeyim”

Lisede görev yapan eğitimcilerden 4’ünün olumlu düşündüğü görülmektedir. Bunlardan birinde, B-3;

“Okula aidiyet öğrencinin okulunu kabullenmesi okul kültüründe kendine bir yer bulabilmesidir. Rahat olacağı için okulda sıkılmayacaktır.” İfadeleri dikkat çekmiştir.

Benzer şekilde B-5;

“Okula aidiyet duygusunu okul formasının desteklediği düşünülür. Fakat sivil kıyafetin belli bir ahlaki formda gelişmesi bundan daha etkili olabilmektedir.” olarak düşüncelerini dile getirmiştir.

Konuya yönelik kararsız olan eğitimciler A-1 konuya ilişkin herhangi bir etkinin olmayacağını şu şekilde ifade etmiştir:

“ Okula aidiyet duygusu ve okul imajı ile ilgili herhangi bir etkisinin olacağını düşünmüyorum.”

A-5 de, aidiyet duygusuna yönelik herhangi bir etkinin olmayacağını belirttiği dikkat çekmiştir:

“Okul imajı ve aidiyet duygusu bağlamında çok fazla etkili olacağını düşünmüyorum.”

B-10 da daha geniş bir perspektiften bakarak kıyafetle kendini sınırlamamayı tercih etmiştir:

“Okula aidiyet ve okul imajının sadece kıyafet ile sınırlandırılmaması gerekir. Bence okul aidiyeti öğrencilerimizin okula sabahları ayaklarını sürterek geldikleri yer değil koşarak gelecekları yer haline getirebileceğimiz ve onların fikirlerine göre dizayn edeceğimiz katılımcı bir okul modeli ile oluşabilir.”

4.12 Serbest Kıyafet Uygulamasının “Karar Aşaması Süreci”nin Değerlendirilmesi

Araştırmanın son sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, Ortaokul müdürlerinin (N=10) ve lise müdürlerinin (N=9) çoğunluğunun okul kıyafetinin olması gerektiğini ve velilerle aynı kanaatte olduklarını ifade ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca tüm (N=28) Ortaokul ve Lise müdürlerinin kıyafet serbestliğine yönelik eğitimcilerin fikirlerinin alınmadığından şikayetçi oldukları dikkat çekmiştir. Öyle ki, A-3 yalnızca velilerin fikrinin alınmasını, sürece yönelik olumsuz bir durum olarak belirttiği görülmektedir:

“Okul kıyafet uygulamasında eğitimcilerin görüşü de alınarak karar verilmelidir. Okul kıyafetinin belirlenmesinde ağırlıklı olarak velilerde zorunlu kıyafet istemektedirler. Şu an için serbest kıyafet uygulamasını doğru bulmuyorum. Ancak velilerin de serbest kıyafeti istememesinde bunda etkisi vardır. Şu andaki sosyolojik yapı ve okul çevresi okul kıyafetini gerektiriyor.”

Yönetmelik oluşturulurken veya karar sürecinde fikirlerinin alınmamış olmasının sonuçlara yönelik sıkıntı doğuracağını belirten B-1 altındaki düşüncelere değinmiştir:

“Bu süreçte serbest kıyafet uygulamasının serbest düşüncüyü getirdiği tam olarak söylenemeyeceği gibi otoriter ve baskıcı bir kıyafet uygulaması da olumsuz etkiler. Kıyafet uygulaması kararı alınırken bizlere de sorulmalı. Tüm paydaşların kararı alınmalı. Yönetmelik yapılırken bize sormadılar. Bari karar sürecinde veli ile beraber bize de sorulmalı. Serbest kıyafet

uygulamasını desteklemiyorum. Okulların şartlarına bakılarak kısmi serbestlik getirilebilir. Ancak tamamen serbestlik olmamalı.”

B-13 uygulama ve karar sürecine yönelik tutarsızlığın ve her şeyin tam anlamıyla ifade edilmemiş olmasının sıkıntı yarattığını belirttiği görülmektedir:

“Yönetmelikle daha sonra yapılan değişiklikle getirilen veliye görüş belirtme hususu, yönetmelik ilk çıktığında olsa ve kamuoyu buna göre bilgilendirilseydi şu an karşılaştığımız sorunlar büyük ölçüde azalırdı. Zira o dönemde Milli Eğitim Bakanı, kıyafet yönetmeliğinde yazılı olanın dışında beyanda bulunduğu için kafa karışıklığına yol açtı. Serbest kıyafet uygulamasını destekliyorum. Ancak, veli istemediği için şu an okul kıyafeti uygulanıyor. Fikren destekliyorum. Ancak şu anda doğru bulmuyorum.”

Sadece velinin fikrinin alınmasını yeterli görmeyen A-7 ise serbest kıyafet uygulamasının problem taşıdığını belirtmektedir:

“Velinin kararı yetkili. Tamamen veliye bırakılmamalı . %50 kararının alınması bize (öğretmen-idareci) bırakılmalı; işin merkezinde biz varız. Serbest kıyafet uygulamasını desteklemiyorum”.

Bunların yanı sıra kıyafetlerin serbest olsa bile, kriterli olması gerektiğini belirten B -6;

“Akademik eğitim alanların değil, işin mutfağında olanların fikir ve katkıları alınmalı. Veliler % 80-90 okul kıyafetini istiyor. Serbest kıyafet uygulamasının ucunun açık olmaması belirli bir ölçüsü mutlaka olmalı Görüntü kirliliğine neden olmamalı. Bize hiçbir şey sorulmadı. Veli çoğunluğu kararında okul yönetimi de olmalı. Çocuk takım giysin, ancak renk olarak tek tip olmasın. Sınırsız, açık uçlu olmasın. Özel desenli, özel kumaşlı kıyafet zorunluluğu olmalı”. Şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Liseli eğitimcilerden, B-10 sürece yönelik istikrarsızlıktan şikayetçi olarak şunları söylemiştir. Gerek kapsamı gerekse sürece yönelik net ifadeleri ile dikkat çekicidir:

“Kılık ve Kıyafet Yönetmeliğinin eğitim öğretim döneminin ortasında yayımlanması okul yönetimi olarak sürecin etkin yönetiminde bizleri zorlamıştır. Her ne kadar ilgili yönetmelikte Geçici 1.maddenin 1.fikrasında 2012-2013 eğitim öğretim yılının sununa kadar eski yönetmeliğin uygulanmasına devam edileceği ifade edilse de Milli Eğitim Bakanımız, Öğrencilerimizin şimdiden serbest kıyafetle okullara gidebileceğini açıklamış olması ve okulumuzda ki bazı öğrencilerinde serbest kıyafetle o dönemde okula gelmeleri bizleri sürecin yönetiminde zorlamıştır.

Genel olarak velilerimizin ve toplumumuzun bir kısmının zorunlu üniformaya karşı olduğu ve serbestlik talep ettiği bilinmektedir. Zorunlu üniforma uygulanmasının terk edilmesi genel olarak olumludur nihayetinde, yönetmelik de yapılan düzeltme ile isteyen öğrencilerimizin de üniforma giymeyi sürdürmesi mümkündür. Bu yönetmelik içerik itibarıyla daha az detaylı ve öğrencilerimiz için esneklik içermektedir. Ancak yönetmelikte Ortaöğretim kurumlarında başörtüsü yasağını sürdüren bir ifadenin yer alması, özgürlükleri önceleyen ve öğrencilerimize özgüven aşılamaı amaçladığı ifade edilen bu yönetmeliğin en büyük çelişkisidir. Özellikle Kız çocuklarımızın ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranlarının arzu edilen düzeyde olmadığı ülkemiz de, kendi tercihiyle başını örten bir kız öğrencimize, sadece İmam Hatip okullarının kapısının açık olması diğer okul türlerinin kapalı olması insan hakları bağlamında değerlendirilip yeniden gözden geçirilmesi gereken bir konudur.”

Farklı olarak, sürece yönelik olumlu düşüncelerini belirten A-12 serbest kıyafet uygulamasının desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir;

“Serbest kıyafet uygulaması yerine günümüz gençlerinin tarzına uygun, hoşlarına gidecek ve rahat edecekleri kıyafet belirleme daha doğru olacaktır. Okul 2-3 farklı kıyafet belirleyerek öğrencilerin bunlar arasından seçim yapmasını sağlayabilir. Serbest kıyafetin okullarda desteklenmesini doğru buluyorum.”

Yine benzer şekilde yönetmelik sürecinin sıkıntılı olmadığını ve düzgün bir şekilde yürüdüğünü söyleyen B-5 şunları vurgulamıştır:

“Bu süreç kanaatimce doğru ve yararlı bir şekilde yürümektedir. Sivil, kendi karar verebilen, ve sorumluluklarının farkında bir öğrenci için kıyafetin serbest bırakılması, onun belli kalıplar içine sokulmasında daha verimli olacağını düşünmekteyim. Ancak okullardaki serbest kıyafet uygulamalarında öğrenci veli ilişkileri ve görüşlerinin yanı sıra okul idaresinin de payının olması gerekir. Böylece idare -veli- öğrenci üçgeninde olumlu bir işleyiş ortaya çıkabilir. Sonuç olarak okullarda uygulanan serbest kıyafet uygulamasını desteklemem gerektiğini düşünüyorum.”

Sonuç olarak, okul öğrenci kıyafet uygulama şeklinin karar sürecine yönelik olarak eğitimcilerin fikrinin alınmadığı yönündeki tespiti yapmak mümkündür. Genellikle eğitimcilerin, veli-öğretmen-öğrenci işbirliğinde bir süreci destekledikleri görülmektedir.

5. Bölüm: Tartışma Ve Sonuçlar

Araştırmanın son bölümünde, bulgular incelenmiş, alan yazın çalışmaları ile karşılaştırılarak irdelenmiş ve tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarının alan yazın çalışmaları ile örtüşen yönleri ve farklılıkları çıkarım olarak ortaya konmuştur. Araştırmacı tarafından ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiş ve sonraki çalışmalarla ilgili öneriler belirtilmiştir.

5.1 Tartışma

Eğitim tarihimizde, tek tip öğrenci kıyafetinin veya “siyah önlük, beyaz yaka” olarak da adlandırılan öğrenci okul kıyafetinin mazisi ile ilgili olarak, öncelikle İstanbul’da 1856 yılında Fransız rahibelerinin açtıkları Notre Dame de Sion koleji ile 1860 yılında açılan Saint Joseph Koleji aracılığıyla ilk etkilerini gösterdiğini söylemek mümkündür.

Avrupa kıtasında öncelikle İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya gibi ülkelerde dini kolej ve üniversitelerde Kilise ve dini cemaatlerin ekonomik kaygılarının bulunmaması da dikkate alınarak ve aidiyet duygusunun yoğun yaşandığı, özendirici, gıpta edici eğitim yapısıyla; düzen ve disiplinin yoğun hissedildiği okullarda görülen kıyafetteki tek tipçi anlayış Türkiye’de de etkisini adı geçen okullar vasıtasıyla aynen göstermiştir. Notre Dame de Sion koleji ve Saint Joseph Koleji seçkin Müslüman ailelerinin çocuklarının da gitmiş olduğu okullardır.

Ülkemizde II. Meşrutiyet Döneminde (1908-1922) özel okullar çok farklı kıyafet politikaları izlemişlerdir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1925 yılında “Mekatibi Hususiye Talimatnamesi” ile yabancı okullarda dini alametlerin, dini sembollerin, dini tasvirlerin kullanılması yasaklanmıştır. Yine 1934 tarihinde çıkarılan “Bazı Kisvelerin Giyilmeyeceğine Dair Kanun” ile kılık kıyafet uygulamasında bir adım daha ileriye gidilerek, sekülerleşme sağlanmış, rahibe kökenli eğitimci ve anlayışın hakim olduğu yabancı okulların öğretmen ve öğrencileri dahi kıyafette sadeleşerek siyah önlük, beyaz yaka modelini yaratmışlardır. Zaman zaman 1940’lı, 1950’li ve 1960’lı yıllarda öğrenci

kıyafetlerinde sosyo-politik ve sosyo-kültürel etkenlerle de olsa başta şapkanın da kullanıldığı görülmektedir. Ancak, 1981 yılında çıkarılan “MEB’e ve Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine Dair Yönetmelik” hükümlerine kadar eğitim kurumlarında yasal bir uygulama olmamıştır. Bu yönetmeliğe istinaden öğrencilerin kılık kıyafet standartları tek tip olarak ortaya konulmuştur. Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren 1989’a kadar siyah olan okul kıyafeti dönemin Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol’ un yayımladığı genelge ile maviye dönmüştür. 2002 yılında ise Milli Eğitim Bakanı Necdet Tekin’in 2002/91 no’lu genelgesi ile kız öğrencilere ortaöğretim kurumlarında siyah, füme, gri renkte olmak üzere pantolon giyilebilmesi serbestiyeti getirilmiştir.

Büyümenin ve gelişmenin bir parçası olarak görülen okul kıyafetlerinin bu nedenle dünyada pek çok ülkede farklılık gösterdiğini açıklayan dönemin Milli Eğitim Bakanı Nimet Çubukçu, 2009 yılında kılık kıyafet çalıştayının düzenlenmesini sağlayarak konuyu eğitimcilerin, velilerin ve uzmanların tartışmasına açmıştır.

Haziran 2009 kılık kıyafet çalıştayından çıkan sonuç ve getirilen öneriler sürece yol göstermiştir. 28-29 Haziran 2009 tarihli kılık kıyafet çalıştayının sonuç raporunda; serbest bir kıyafet uygulamasına gidilmesinin gerektiği görüşünün ağırlık kazandığı bildirilmiş ve yeni bir kılık kıyafet yönetmeliğinin hazırlanmasına ihtiyaç duyulduğu açıklanmıştır. Nitekim, çalışmalar 2012 tarihinde tamamlanarak 27 /11/2012 tarih ve 28480 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan kılık kıyafet yönetmeliği ile tektip kıyafet uygulamasına son verilmiştir. İlkokul, Ortaokul ve Liselerde öğrenci kılık kıyafetinin serbest hale getirildiği hususu yönetmeliğin 3. maddesinde temel ilke olarak yerini almıştır. Ancak, özel okullardaki kıyafet uygulaması okul velilerinin yüzde altmış çoğunluk kararına bırakılarak farklı bir uygulama benimsenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2013 yılı Temmuz ayında çıkardığı 2013/24 nolu Genelge ile kılık kıyafet yönetmeliğine gösterilen olumlu olumsuz tepkileri de dikkate alarak bir takım uygulama değişiklikleri yapmış ve bunun üzerine tüm okullarda öğrenci velilerinin çoğunluk kararına dayanan gerekli araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Genel olarak süreç dahilinde okul yönetimi ve okul-aile

birliğinin biraradalığı dikkat çekse de araştırmada elde edilen sonuçlar dikkate alındığında okul yöneticilerinin genellikle sürece dahil edilmemelerinden ötürü karar sürecini ve uygulamayı eleştirdikleri tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği 03.07.2013 tarihinde resmi sitesinden duyurduğu basın açıklamasında aşağıdaki ifadelere yer vermiştir:

“Demokratik toplumların en temel vasıflarından biri, kişi hak ve özgürlüklerine yönelik genişletici yorumları esas alması ve bu yorumları uygulamaya yansıtmasıdır. Uzun yıllar Türkiye’de öğrenciler tek tip kıyafet giymeye zorlanmış, adeta dayatmacı bir yaklaşımla bu kıyafetler öğrencilere dikte edilmiştir.... Bu kapsamda, öğrenci, veli ve eğitimcilerin de desteğiyle, önümüzdeki yıldan itibaren isteğe bağlı kıyafet uygulaması resmi ve özel bütün okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselere yaygınlaştırılacaktır. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmeliğin 3. Maddesinin ikinci fıkrasında yapılan bir değişiklikle, adı geçen okullardaki bütün öğrenciler, velilerinin istekleri doğrultusunda kıyafet seçebileceklerdir. Bu düzenlemeyle, velilerin yüzde elliden fazlasının kabul etmesi şartıyla, okullarda öğrenciler istediği kıyafetleri giyebileceklerdir.”

Bu doğrultuda, genel olarak velilerin fikrinin alındığı sonucunu desteklemek olasıdır. Çalışma dâhilinde yapılan kurum ziyaretlerinden anlaşıldığı üzere ve görüşme kayıtları incelendiğinde; yalnızca öğrenci velilerinin katılımcı olarak süreçte ve kararda yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç çerçevesinde en önemli öneri, kuşkusuz ki okul yöneticilerinin, okul öğretmenlerinin, en azından öğrencileri temsilen okul öğrenci meclisinin de dâhil olduğu genel fikir değerlendirmelerine, karar sürecindeki etkinliğe sahip olunması gerekliliğidir. Mevcut haliyle, anketler çerçevesinde, tüm okullarda serbest kıyafet kararı alınabileceği gibi okul üniforması kararının da öğrenci velisinin çoğunluk kararı ile devam edebileceği de görölmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın resmi web sitesinde açıklandığı üzere, demokratik hak ve özgürlükler çerçevesinde zorunlu eğitime devam eden öğrencilere özgürlük

sunulması gerekliliği ile serbest kıyafet uygulaması kararının alındığı düşünölmektedir. Okul yöneticilerinin genel fikri, öğrenci psikolojisi ve biyolojik çağı açısından böyle bir özgürlük getirme çabasının gerçek hayattaki özgür yaşam anlayışı ile bağdaştırılmasının zor ve işlevsiz olduğudur. Serbest kıyafeti gerekli gören okul yöneticileri özellikle demokratik hak ve özgürlükleri vurgulayarak ve nedenini açıklarken, birçok noktada getireceği sıkıntıları da ifade etmekten geri durmadıkları görölmektedir. Sınıf içerisindeki düzen, veli-öğrenci çatışması, okul güvenliği, öğrenci okul performansı gibi birçok değişkenin bu süreçte farklılaşacağı ve bu farklılaşmanın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olacağı düşünölmektedir. Hem ortaokul ve hem lise yöneticilerinin genel olarak sürecin hızlı ilerleyişı ve sistemin tam anlamıyla sorgulanmadan entegre edildiğini vurguladıkları dikkat çekmektedir.

Anketler yapılır, serbest kıyafet anlayışı ile karar alınır iken özellikle ya tamamen serbest kıyafet, ya da tamamen tek tip kıyafet gerekliliğine yönelik öneriler getirilmesi de önemli ve irdelenmesi gereken bir konudur. Bu doğrultuda, birçok yöneticinin vurguladığı en önemli husus kıyafet serbestliğinin “ne kadar bir serbestlik” içerdiğidir. Diğer bir deyişle, kullanılan aksesuar, kıyafet detayları ve nitelikleri konusunda tamamen sınırsız olunmasının birçok sorunu gün yüzüne çıkaracağı da kabul edilmektedir. Disiplinsizlik, okul güvenliği kaygısı ve ekonomik farklılıklar bunlardan en ciddileri olarak ön plana çıkmaktadır. Diğer taraftan lise müdürlerinden B-10 tarafından serbest kıyafet yönetmeliği ile neyin kastedildiğinin tam olarak açıklanması gerektiği hususu özgürlükler ve baş örtüsü noktasında eleştirilen ve öneri getirilen bir konudur. 2012 tarihli yönetmeliğin 4. Maddesinde getirilen kılık kıyafet sınırlamaları bu endişeyi doğrulamaktadır. Çünkü okullarda yapılan anket sonucunda serbest kıyafet kararı alınmış olsa dahi, öğrencilerin yırtık, delikli, şeffaf kıyafetler giyemeyeceği, makyaj yapamayacağı, sakal bıyık bırakamayacağı vb. karar altına alınmıştır. Bu sınırlamalar tüm eğitimciler tarafından desteklenmekte ancak başın açık olması gerektiği hususunun serbest kıyafet söylemi ve yönetmelik ruhu ile bağdaşmadığı bazı okul yöneticileri tarafından dile getirilmiştir. Bu düşünönceye sahip okul müdürü üç kişi ve lisede görev yapıyor olsa da diğer yöneticilerin aynı kanaati paylaşmadığı tespit edilmiştir. Çünkü, serbest kıyafet düzeni isteyen okul müdürleri dahi tamamen serbest bir düzeni istemediği, temel sınırlamaların mutlaka olması gerektiği fikrini benimsemektedirler.

Eğitimcilerin, 2009 kılık kıyafet çalıştayından sonra MEB yetkililerince 2009-2010 Öğretim yılından itibaren okulların serbest kıyafete geçeceği açıklanmasına rağmen Kasım 2012 tarihine kadar yönetmeliğin çıkarılmamasını ve yönetmeliğin geçici 1. ve 2. Maddeleri ile geçiş sürecinin 2013-2014 öğretim yılına bırakılmasını; okul yöneticilerini zor duruma bıraktığı, öğrencilerde disiplinsizliğe neden olduğu, MEB yöneticilerinin sürece hakim olamayarak uygulayıcı konumundaki idareci ve öğretmenleri kaygılandığı yönüyle eleştirdikleri görülmektedir.

Yeni kılık kıyafet düzenlemesi ile ilgili olarak ideolojik bir yaklaşımın söz konusu olmadığı çok büyük oranda kabul görmeye birlikte, demokratik hak ve özgürlükler çerçevesinde çıkarıldığına inanılan serbest kıyafet uygulaması yönetmeliğinin 4. Maddesinde getirilen kısıtlamalardan biri olan “baş açık” ibaresinin yönetmelik ruhu ile çeliştiği, öğrencileri ayırışmaya zorladığı, başı açma zorunluluğunun öğrencileri İmam Hatip Liselerine mecbur kıldığı cihetiyle bazı eğitimcilerce eleştirildiği dikkat çekmektedir.

Katılımcı okul yöneticilerinin serbest kıyafet tasarımında özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen öğrencileri vurgulayarak problemin veli-öğrenci çatışması yaratacağını ifade etmeleri manidardır. Genel olarak serbest kıyafet seçiminin hem zaman hem maddi güç sarfiyatına sebep olacağı aşikâr olduğundan bu süreçte sınırlılıkların belirlenmesi, net bir şekilde ifade edilerek yol alınması önemlidir.

Okul müdürlerimizin tamamı serbest kıyafet uygulaması halinde öğrenci veli çatışmasının yaşanacağı konusunda hem fikirdir. Alan yazın taramasında tespit edilen araştırma sonuçlarının bu çalışma sonucunda elde edilen okul müdürlerinin fikirleri ile örtüştüğü, öğrenci velileri gibi okul müdürlerinin de % 70 çoğunlukla serbest kıyafeti desteklemediği tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında farklı ülkelerin farklı öğrenci kılık kıyafet düzenleme yaklaşımları olduğu anlaşılmıştır. Avrupa ülkelerinin genel olarak serbest kıyafet içermesine rağmen yapılan pilot çalışmalar ile tek tip kıyafeti destekliyor olmaları

dikkat çekici bir detaydır. Genel olarak, kılık kıyafetin serbest olduğu ülkelerde bile belirli sınırların mevcudiyetine dikkat çekmek mümkündür.

Okul yöneticilerinin serbest kılık kıyafet düzenlemesini öğrencilerin bekası ve psikolojik durumları (özellikle motivasyon) için önemli görüyor olmalarına yönelik daha önce de üzerinde durulduğu üzere her bir okulun kendi belirlediği renk ve çeşitlerde seçenekler sunması ve öğrencilerin bu doğrultuda seçim yapmaları söz konusu olabilir. Birkaç renk veya desen içinden kendi seçimini yapan öğrenci özgürlük açısından kendilerini daha olumlu hissederken, okula yönelik aidiyet ve disiplinin korunması da mümkün olabilecektir. Bu açıdan “ya hep ya hiç” anlayışının problem yaratabilir olarak değerlendirildiği görülmektedir. Öğrencilerin kendi özgürlükleri doğrultusunda yaşam kaliteleri çerçevesinde ne giyeceklerine karar vermeleri elde edilen bilgiler doğrultusunda kaygı uyandırıcıdır. Bunun sebebi öncelikli olarak maddi, sonrasında aidiyet hissini kaybı ve disiplinsizlik şeklinde açıklanabilmektedir. Öğrencilerin birbirleri ile haksız rekabete girerek kıyafetlerine yönelik değerlendirme ve yorumlar yapmaları okula yönelik ilgiyi azaltır nitelikte ifade edilmiştir.

Öğretmen-öğrenci çatışmasına yönelik vurguların yapıldığı da dikkat çekmektedir. Araştırma sonucunda okul müdürlerinin çoğunluğunun serbest kıyafet uygulaması ile öğretmen öğrenci ilişkilerinin bundan olumsuz etkileneceğini ortaya koymaktadır. Bütün bu olası problemlerin kısa sürede çözümleneceği ve demokratik bir ülke olmanın gerekliliği doğrultusunda tamamen serbest kıyafet seçiminin önemini vurgulayan yöneticiler de görülmektedir. Yapılan pilot çalışmaların arttırılarak süreçlerin uzun sürede gözlemlenmesi bu açıdan kuşkusuz ki faydalı olacaktır.

Tek tip kıyafetin hüküm sürdüğü okullarda sadece forma aksesuarları (saat, ayakkabı vb.) bile dikkat çeker ve öğrenciler arasında çatışma yaratabilirken tamamen serbest kıyafetlerin ne tür kaoslara yol açacağı hususunun belirsizliğini koruduğu endişesi okul müdürlerini kaygılandırmaktadır. Okul yöneticileri bu probleme yönelik okul dahilindeki öğrencilerin birbirine benzer yaşam standartlarına ve sosyo-ekonomik düzeye sahip olmalarını vurgulayarak açıklama yaptıkları görülmektedir. Bu açıklamanın yeterli ve gerçekçi olup olmadığını anlamak adına

okulların kendi içerisinde değerlendirme yapmaları gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Okul içerisinde sosyo-ekonomik düzey olarak diğerlerinden ayrılan öğrencilerin çok az dahi olsa varlığı kuşkusuz ki okul dinamiğini etkileyecektir. Bu açıdan yapılan çalışmalara bu değişkenin de eklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde öncelikle puan üstünlüğü ile öğrenci alan okullarda algılanan farklılıkların göze çarpmaması mümkün görülmemektedir.

Araştırma bulgularının alanyazın taraması sonuçları ile de örtüşen en önemli çıkarımları şu şekildedir.

- 1- Serbest kıyafet uygulaması en çok öğretmen öğrenci ilişkilerini olumsuz olarak etkileyecektir.
- 2- Davranış problemlerinde ve disiplinsizlikte artış olacaktır.
- 3- Okul güvenlik algısı zayıflayacaktır.
- 4- Sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıklar daha çok belirginleşecektir.
- 5- Okula aidiyet duygusu zayıflayacak ve okul imajı olumsuz etkilenecektir.
- 6- Okul kıyafetinin belirlenmesi sürecinde okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, Okul Gelişim Ekibi, Okul Meclisi devre dışı bırakılmıştır.
- 7- Okul müdürleri, öğrenci velileri gibi çoğunlukla serbest kıyafeti benimsememekte; esnetilmiş, belirli sınırları olan ve 3-4 renk seçeneğinden oluşan okul kıyafetinin olması gerektiğine inanmaktadırlar.

5.2 Sonuçlar

Okul öğrenci kıyafet biçiminin belirlenmesi sürecinde, okul paydaşlarının ortak kararı ile sosyo - kültürel yapının tam anlamıyla araştırılması ve olabildiğince geniş kapsamlı bir çalışma ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, okul kıyafetlerinin serbest veya tek tip dahi olsa mutlaka pedagoji ve sosyoloji disiplinleri işbirliği ile netleştirilmesi gerekmektedir.

Tek tip kıyafet veya tamamen serbest kıyafet isteğine dair sorgulama yapan anket çalışmalarının çok sağlıklı sonuçlar vermeyeceği, her okulun kendi sosyo – kültürel çevresi ve bölgesel iklim şartları ile birlikte özgün bir yapı oluşturduğu, bu haliyle her okulun kendi paydaşlarının ortak kararı ile kendi içinde bir değerlendirme yaparak sürece katkı sağlaması gerekmektedir.

Karar sürecinde yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin onaylarının alınması gerekir. Liselerde, Okul Gelişim Yönetim Ekibi (OGYE) ve Okul Öğrenci Meclisi okul kıyafetinin belirlenmesi sürecinde etkin hale getirilmeli, öğrencilerin kendi özgürlük alanlarına demokratik katılımları sağlanarak okul aidiyet duygusunun geliştirilmesine fırsat verilmelidir.

Araştırma sonuçları irdelendiğinde, okul müdürlerinin % 70 oranında okul kıyafetinin olması gerektiği hususunda velilerle aynı kanaatte oldukları ortaya çıkmıştır. Okul Müdürlerinin genellikle Serbest kıyafetin ekonomik farklılıkları derinleştireceği, öğrencilerin kıyafet şekline bakarak öğretmenler ve çevresi tarafından yanlış değerlendirmelere maruz kalacağı; markalaşma ve geçimsizliklerin, kıskançlığın artacağı kaygısını taşıdıkları tespit edilmiştir.

Kıyafet serbestliğinin ne kadar bir serbestlik içereceği veya tamamen serbest kıyafet düzeninin olamayacağı gibi kıyafet biçimi uç sınırlarının Milli Eğitim Bakanlığınca net olarak belirlenmesi, sürekli genelgeler yolu ile değişikliğe gidilerek uygulamada kargaşaya neden olunmaması gerekmektedir.

Okul kıyafetinin seçimi halinde dahi esneklik tanınmalı, her okulun kendi belirlediği renk ve çeşitlerden birkaç renk ve desen içinden giyebilme, öğrenciye seçim yapabilme imkanı sağlanmalıdır.

Bununla birlikte, okulun kendine has nitelikleri çerçevesinde birkaç farklı kıyafet seçiminin mümkün olabildiği tasarımlarda önerilebilir. Sadece pantolon, sadece etek değil de, birkaç farklı kombinasyon ile hem okulun kendine özgü aidiyetinin korunması hem de seçim hakkının öğrenci ve veliye bırakılması mümkün olabilir.

Sonuç olarak, hali hazırdaki çalışmaların okul yöneticileri, öğretmenler, veliler ve öğrencileri bir bütün olarak kapsayamadığı; yalnızca öğrenci velisinin çoğunluk kararının dikkate alınmasının, öğrencileri kendi yaşam ve gelecek özgürlükleri açısından yoksun bıraktığı; uygulamanın merkezinde olan ve her gün bu problemle boğuşan okul yöneticilerini, öğretmenleri karar yetkisinin dışında

bıraktığı, bunun da eğitimcilerin kendilerini önemsiz hissetmesine neden olduğu anlaşılmaktadır.

5.3 Gelecekteki Araştırmalar için Öneriler

Bu çalışma, okul yöneticilerinin bakış açılarını, düşüncelerini ortaya koyan nitel bir çalışmadır. Öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin düşünce ve beklentilerini araştırmaya yönelik farklı örneklemelere dayalı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

Konuya yönelik ülkemizde yeterli sayıda araştırma çalışması yapılmamış olduğu tespit edildiğinden eksikliğin giderilmesi gerektiği bir zorunluluktur. Toplum gündemini en çok işgal eden eğitim kurumları sorunlarından biri olmasına rağmen, hala yeterli düzeyde alan çalışması yapılmadığı sabit olduğu için, bu doğrultuda mevcut çalışmaların geliştirilerek çoğaltılmasının desteklenmesi gerekmektedir

Bundan sonraki çalışmalarda, farklı sosyo-kültürel ve ekonomik çevrelerde konunun daha detaylı değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Okul, şehir, bölge farklılıklarını da içeren ve Öğretmen, öğrenci ve veli paydaşlarını da kapsayan, istatistiksel verilere dayanan çalışmaların desteklenmesi gerektiğinin önemi açıktır. Böylelikle elde edilen verilerin de karşılaştırılması yapılarak ülke genelinde daha sağlıklı ve gerçekçi sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Anderson, W. (2002). *School Dress Codes and Uniform Policies Policy Report*. Office of Educational Research and Improvement. https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/3464/dress_code.pdf?sequence=1. 10 Nisan 2014 tarihinde elde edilmiştir.
- Bodine, A. (2003). School uniforms, academic achievement, and uses of research. *Journal of Educational Research*, 97(2), 67-71.
- Brunsma, D., ve Rockquemore, K. (2003). Statistics, sound bites, and school uniforms: a reply to Bodine. *The Journal of Educational Research*, 97(2), 72-78.
- Brunsma, D.L. ve Rockquemore, KA (1998) Effects of Student Uniforms on Attendance, Behavior Problems, Substance Abuse, and Academic Achievement. *The Journal of Educational Research*. 92, 1,53-62.
- Cheurprakobkit, S., Bartsch, R.A. (2005). Security measures on school crime in Texas middle and high schools. *Educational Research*. 47 (2) 235-250.
- Cohn, C. A. (1996). Mandatory School Uniforms. *The School Administrator*, 53,2, 22-25.
- Cohn, CA & L. Siegel (1996). Should Students Wear Uniforms? Yes. *Learning*, 25(2), 38-39.
- Davidson, A. (1990). *Blazers, badges and boaters: A pictorial history of school uniform*. Great Britain: Scope Books Ltd. S. 170-175
- Dees, S.C. (2002). *Making a Case for Student Uniforms*. Illinois School Board

Journal July/August. <http://www.iasb.com/files/j2070804.htm>. 22.02.2014 tarihinde elde edilmiştir.

Dussel, I. (2001). *School uniforms and the disciplining of appearances: Towards a comparative history of the regulation of bodies in early France, Argentina, and the United States.* (Unpublished doctoral dissertation). The University of Wisconsin, Madison, WI, USA.

Edis, A. B. (1938). *Mekatibi Hususiye Talimatnamesi. Kültür Düsturu İçinde.* İstanbul: Resimli Ay Matbaası.

Ektem, Abdullah. Konya'da Fotoğrafçılık. Stüdyo arşivinden. Konya: 2014

Erkan, S. (2003). Okullarda Tek Tip Ya da Serbest Kıyafet. Kuram Ve Uygulamada *Eğitim Yönetimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 268-279.

Essex, N. L. (2001, January). School uniforms: Guidelines for principals. *Principal* (80)3, 38-39.

Essex, N.L. (2004) Zero tolerance and student dress codes. *Principal*, 80 (3) 38-39.

Evans, D.L. (1996). School Uniforms: an Unfashionable' Dissent. *Nassp Bulletin*. 80, 582,115-116.

Firmin, M., Smith, S., Perry, L. (2006) School Uniforms: A Qualitative Analysis of Aims and Accomplishments at Two Christian Schools. *Journal of Research on Christian Education*. 15 (2) 143-168.

Gregory, N. B. (1996). *Effects of School Uniforms on Self-Esteem, Academic Achievement and Attendance.* (Unpublished dissertation; yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), South Carolina State University, South Carolina

- HBS-SU. (2005). *School Smocks*. <http://histclo.com./style/skirtec/smock/schsmock.html> adresinden 17 Mayıs 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Howe, H. (1996) *School Uniforms: Leaning Toward the Spartans and Away From the Athenians*. *Education Week: On The Web*. 3 Nisan: 28-30.
<http://www.edweek.com/ew/vol-15/28howe.h15>. 15.03.2003 tarihinde elde edilmiştir.
- Kaiser, S.B. (1997). *The Social Psychology Of Clothing: Symbolic Apperance In Context*, 2nd ed. NewYork: Fairchild Publications. NewYork.
- Kıran, H. (2001). İlköğretimde Öğrenci Kiyafetine ilişkin Tutumlar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 1, 5, 79-84.
- King Keith A. (1998). Should School Uniforms be Mandated in Elementary School. *Journal of School Health*. 68,1,32-38.
- Köse Ö. (2013) *Öğrenci Kiyafetleri ile İlgili Görüşler ve Öneriler*. Eğitim Denetmenleri Başkanlığı. İstanbul.
- Kültür Bakanlığı. (1938). *1929 İlk Mektepler Talimatnamesi*. İstanbul: Devlet Basımevi
- Lumsden, L. (2001). Uniforms and dress-code policies. (*ERIC Document Reproduction Service* No. ED 454 568)
- Loesch, P. C.. (1995). A School Uniform Program that Works. *Principal*.75,4, 28-29
- King K A. (1998). "Should School Uniforms be Mandated in Elementary School". *Journal of School Health*. 68,1,32-38.
- Marshall C. ve Rossman G.B (1999). *Designing Qualitative Research* (3rd ed.) London: Sage Publications.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008, 09 Eylül). *İlkoğretim ve Ortaoğretim İçin Kıyafet Modelleri*. http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti_basinaciklama.asp?ID=1384 adresinden 29 Aralık 2008 tarihinde edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009, 29 Haziran). *Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştayı*. <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1538> adresinden 01 Ağustos 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. (1999). *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009, 29 Haziran). *Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştayı*. <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=6538> adresinden 16 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Murray, R.K. (1997). The Impact of School Uniforms on School Climate. *NASSP Bulletin*, 81,593, 106-112.Paliokas, K. L.; M. H. Futrell ve R. C. RisI. (1996). "Trying Uniforms on for Size: Are
- Nesin, A. (2006). *Böyle Gelmiş Böyle Gitmez*, İstanbul: Nesin Yayıncılık
- Özen, S.(2006).*Yüzelli Yılın Tanığı Notre Dame De Sion*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Öymen, A. (2002). *Bir Dönem Bir Çocuk*. İstanbul: Doğan Kitapları
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 323-343.
- Paliokas, K. L. (1996). *Dress Codes as a Means of Reducing Violence in Public Schools. Resources. Center For Policy Studies: Graduate School of Education And Human Development*. <http://www.edpolicy.gwu.edu/resources/challenges/pI-1a.html>. 20.02.2014

tarihinde elde edilmiştir

Pollitt, Kathy.(1998). Madehen in Uniform. *Nation*. 10-11. 27 Nisan 1998.

Rodriguez, J. (2005). *The Effects of School Uniforms on Self Esteem. The Graduate School at Rowan University*.
http://ref.lib.rowan.edu/rowan_theses/RU2005/0128EFFE.PDF. 10 Ocak 2014 tarihinde elde edilmiştir.

Sakaoğlu, Necdet. 2003. *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Seidman, I. (1998). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences* (2nd ed.). New York: Teachers College Press

Siegel, L.(1996). *Point of View: School Uniforms. Public Education Department, Aclu*. <http://archive.aclu.org/congress/uniform.html>. 11.02.2013 tarihinde alıntılanmıştır.

Stockton,C., Gullat,. D.E. ve Parke, D.R. (2002). *School Uniforms: Policies And Procedures. Research In Middle Level Education: Online*. 25, i. http://www.nmsa.org/research/rmIEVrmIEVrmlejan2002_e.htm. 10 Ocak 2014 tarihinde alıntılanmıştır.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Tanioka, i. ve D. Glaser.(1991). School Uniforms, Routine Activities, and the Social Control of Delinquency in Japan. *Youth And Society*. 23, 50-75.

Tucker, W. H. (1999). *How Student Uniforms Impact Teacher Perceptions of Climate in Urban Public Middle Schools*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Minnesota.

U.S. Department of Education. (1996). *Manual On School Uniforms*.
<http://www.ed.gov/updates/uniforms.html>. 18.01.2014 tarihinde
alıntılanmıştır.

Yalçinkaya, Bahriye. (2009). *Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu, Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu*, Ukrayna. Ankara: Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

75 Yılda Eğitim. Haziran (1999). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.
Ankara: Seçkin Yayınları

Yılmaz, Fatma A. (1999). *İlköğretim Okullarında Kullanılan Formaların Uyum Ve Kullanım Özelliklerinin Araştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).
Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Woods, H. ve Ogletree, E.(1992). *Parents Opinions of the Uniform Dress Code*,
ERIC No: ED367729. <http://eric.ed.gov/?id=ED367729>. 10 Ocak 2014 tarihinde elde edilmiştir.

İnternet Kaynağı:

Hürriyet haber. *İşte Okullarda Kıyafet Serbestliğinin Gerekçesi*.

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/22024453.asp>.Erişim Tarihi 16.01.2014

Hürriyet haber. *Okul Kıyafetleri Çalıştayı Sona Erdi* (30 Haziran 2009).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/11975564.asp>.Erişim Tarihi 16.01.2014

EK: 1

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 63248769.00.00.00.00.00.00-199-313

19/03/2014

Konu : Adem Düzgün Araştırma İzin

İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
(Bakırköy İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Enstitümüz Eğitim Yönetimi ve Planlaması Türkçe/Tezli yüksek lisans programı öğrencisi 58534316814 T.C. Kimlik Numaralı Adem DÜZGÜN "Eğitimcilerin Bakış Açısı ile Okullarda Serbest Kıyafet Uygulaması" konulu tez araştırması için kullanmak üzere Bakırköy İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı tüm Ortaokul (13 Okul) ve tüm Lise (14 Okul) Müdürleri ile ekte sunulan görüşme formu doğrultusunda mülakat yapmak üzere gerekli iznin verilmesi hususunda gereğini bilginize arz ve rica ederim.

Yrd.Doç.Dr. Sinem
VATANARTIRAN
Enstitü Müdürü

EKLER :
Araştırma Anketi (2 sayfa)
Adem Düzgün Dilekçe (1 sayfa)

18/03/2014 Ens.Sek.

: S.BÜLBÜL

1 / 1
Pin :

EK: 2

**T.C.
BAKIRKÖY KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü**

25/03/2014

Sayı : 98215063.01.00.099/ **5891**
Konu : Adem DÜZGÜN'ün Araştırma İzni.

FLORYA TEVFİK ERCAN ANADOLU LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) Bahçeşehir Üniversitesi Rektörlüğünün 19.03.2014 tarih ve 313 sayılı yazısı.
b) Kaymakamlık Makamının 24.03.2014 tarih ve 5861 sayılı Oluru.

Oklulunuz Müdürü Adem DÜZGÜN'ün "Eğitimcilerin Bakış Açısı ile Okullarda Serbest Kıyafet Uygulaması" konulu tez araştırması için kullanmak üzere ilçemize bağlı tüm ortaokul ve tüm lise müdürleri ile ilgi yazı ekinde sunulan görüşme formu doğrultusunda mülakat yapmasının uygun görüldüğüne dair ilgi (b) Kaymakamlık Oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğinin ilgi (b) Kaymakamlık Oluru doğrultusunda yapılmasını rica ederim.

Abdurrahman GAZİ
Müdür a.
Şube Müdürü

EK: İlgi (b) Kaymakamlık Oluru.

General Şükrü Kanatlı Cad. No:5
Bakırköy / İSTANBUL
Tel : 0 212 571 71 11
Faks : 0 212 543 05 13
bakirkoy34@meb.gov.tr www.bakirkoy-meb.gov.tr

DANISMA
444 0 632
HATTI

EGITIME
%100
DESTEK

Yükseköğretim Bakanlığına Göre
Abdurrahman GAZİ tarafından
28034944899275712 SeriNolu
Sertifika ile 25.3.2014 10:09:38
Tarihinde Elektronik Olarak
İmzalanmıştır.

EK: 3

T.C.
BAKIRKÖY KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98215063.01.00.099/5861
Konu : Adem DÜZGÜN'ün Araştırma İzni.

24.03.2014

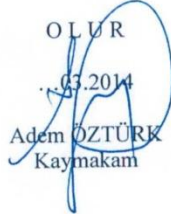
KAYMAKAMLIK MAKAMINA
BAKIRKÖY

İlgi : Bahçeşehir Üniversitesi Rektörlüğünün 19.03.2014 tarih ve 313 sayılı yazısı.

İlçemiz Florya Tevfik Ercan Anadolu Lisesi Müdürü Adem DÜZGÜN'ün "Eğitmcilerin Bakış Açısı ile Okullarda Serbest Kıyafet Uygulaması" konulu tez araştırması için kullanmak üzere İlçemize bağlı tüm ortaokul ve tüm lise müdürleri ile ilgili yazı ekinde sunulan görüşme formu doğrultusunda mülakat yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca'da uygun görüldüğü takdirde OLUR'larınıza arz ederim.

Ali KÜÇÜK
Müdür V.

OLUR
24.03.2014

Adem ÖZTÜRK
Kaymakam

24.03.2014 Şef Z.ÇAMUR
...03.2014 Şb.Mdr.A.GAZİ

General Şükrü Kanatlı Cad. No:5
Bakırköy / İSTANBUL
Tel : 0 212 571 71 11
Faks : 0 212 543 05 13
bakirkoy34@meb.gov.tr www.bakirkoy-meb.gov.tr

EK: 4

GÖRÜŞME FORMU

OKUL :

TARİH :

SAAT(Başlangıç ve Bitiş) :

GÖRÜŞMECİ :

GİRİŞ

Merhaba. Ben Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans programında “**Serbest Kıyafet Uygulamasına Yönelik Eğitimcilerin Görüşleri**” üzerine bir tez çalışması yapıyorum. Amacım, eğitim kurumlarında öğrenciler için uygulanan kıyafet serbestliğine ilişkin eğitimcilerin bakış açılarını ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Okul yöneticileri ile görüşüyorum. Bu araştırma ile, eğitimcilerin kıyafet serbestliğine ilişkin bakış açılarını saptayarak, uygulamanın merkezinde olan ancak daha çok uygulayıcı eğitimcilerin dışında gerçekleşen tartışmalara, sivil toplum örgütlerine, anne-babalara elde edilecek verilerle yol gösterici olunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, son derece kısıtlı olan okul kıyafetleri üzerine yapılmış ulusal araştırma verilerine de bir kaynak kazandırılmış olacaktır.

Bu nedenle, sizin okullarda uygulanan öğrenci kıyafetlerinde kıyafet serbestliğine ilişkin düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

1. Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri, araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm kişilerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
2. Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
3. Bu görüşme yaklaşık bir saat sürecektir. İziniz olursa başlamak istiyorum.

GİRİŞ SORULARI:

1. Cinsiyet: Yaş:
2. Ne kadar süredir öğretmenlik yapıyorsunuz? Yöneticilik süreniz nedir?

3. Ne kadar süredir bu okulda görev yapıyorsunuz?
4. Okul kıyafetleri konusun hiçbir hizmet içi eğitime, çalışmaya ve komisyon çalışmasına katıldınız mı?
  - Ne zaman
  - Nerede
  - Ne kadar süreyle

SERBEST KIYAFET UYGULAMASINA YÖNELİK EĞİTİMCİLERİN GÖRÜŞLERİ

- 1- Serbest kıyafet uygulamasını **ifade özgürlüğü** açısından değerlendirir misiniz?
- 2- Serbest kıyafet uygulamasının Öğrencilerin, **akademik başarılarını** derse yönelik motivasyonlarını ve derslere konsantrasyonunu nasıl etkileyeceğini düşünüyor sunuz?
- 3- Serbest kıyafet uygulamasının Okulun güvenlik algısında fark yaratacağını düşünüyor musunuz?
- 4- Serbest kıyafet uygulamasının Öğrencilerin davranış problemleri ve sınıf düzenine etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 5- Akran baskısı ile kıyafet uygulaması arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
- 6- Serbest kıyafet uygulamasının, Öğrenciler arasındaki sosyo - kültürel ve ekonomik farklılıkları ne yönde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
- 7- Serbest kıyafet uygulamasının, **öğrenciler ve veliler** arasındaki ilişkileri nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
- 8- Serbest kıyafet uygulamasının, **ideolojik bir boyutunun** olduğunu düşünüyor musunuz?
- 9- Serbest kıyafet uygulamasının, **öğrenci – öğretmen etkileşimini ve ilişkilerini** nasıl etkileyeceğini düşünüyor sunuz?
- 10- Serbest kıyafet uygulamasının, **öğrenciler üzerinde** ne tür etkileri olabilir?
- 11- Serbest kıyafet uygulamasının, **okula aidiyet duygusu ve okul imajı** bağlamında ne tür etkileri olabilir?
- 12- Okullarda Serbest kıyafet uygulaması **kararının alınması sürecinde** düşünceleriniz nelerdir?

EK: 5

1981 Tarihli Kılık Kıyafet Yönetmeliği

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İLE DİĞER BAKANLIKLARA BAĞLI OKULLARDAKİ GÖREVLİLERLE ÖĞRENCİLERİN KILIK KIYAFETLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

Bakanlar Kurulu Kararı : 22/7/1981-8/3349

Resmî Gazete : 7.12.1981/17537

Ek ve Değişiklikler:

1) 26/11/1982-8/5663 B.K.K. (24.12.1982/17908 RG)

I. BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER

AMAÇ:

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amaçları, her derece türdeki okullarda;

a. Yönetici, öğretmen ve diğer görevlilerle, öğrencilerin, Atatürk İnkılap ve ilkelerine uygun, uygar, aşırılıklara kaçmayan ve sade bir kılık kıyafette olmalarını sağlamaktır.

b. Kılık kıyafette birlik, bütünlük, uyum ve düzen sağlamaktır.

c. Öğrencilere kılık kıyafet yönünden toplumumuzun özelliklerine uygun tavır, tutum ve alışkanlıklar kazandırmaktır.

KAPSAM:

Madde 2 - Bu Yönetmelik her derece ve türdeki resmi ve özel okulların (askeri okullar, Polis Kolejleri gibi resmi üniforması bulunan okullar hariç) öğrencileri ile bu kurumlarda görevli yönetici, öğretmen ve diğer personelin kılık kıyafetlerinin düzenlenmesine ilişkin esasları kapsar.

DAYANAK:

Madde 3 - Bu Yönetmelik 2413 sayılı "Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri ile ilgili Kararname" ile; 2596 sayılı "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun"un 6. maddesine göre hazırlanan 1958 sayılı "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanunun Tatbik Suretini Gösterir Nizamname" ye dayalı olarak hazırlanmıştır.

Madde 4 - Aksi belirtilmedikçe bu yönetmelikte geçen "Bakanlık" sözünden,

bünyelerinde okul bulunan Bakanlıklardan her biri; "Okul" sözünden, her derece ve türdeki okullar; "Yönetici personel" sözünden, okullarda görevli müdür, müdür yardımcıları ve diğer yöneticiler;

"Öğretmen" sözünden, okullarda kadrolu ve ücretli olarak öğretmenlik yapanlarla, asistanlar;

"Eğitime yardımcı görevliler" sözünden, uzman, uzman yardımcısı, rehberlik görevlisi, usta öğretici, laborant vb.;

"Memur" sözünden, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olup bu kurumların genel idari hizmetleri sınıfından olanlar;

"Hizmetli" sözünden, bu kurumların yardımcı hizmetler sınıfında bulunanlar;

"Öğrenci" sözünden, her derece ve türdeki okullarda öğrenim görenler; anlaşılır.

BAŞLIKLAR:

Madde 5 - Bu Yönetmeliğin kenar başlıkları ilgili oldukları maddelerin konusunu ve maddeler arasındaki sıralama ile bağlantıyı göstermekte olup madde metnine dahil değildir.

II. BÖLÜM

ANA İLKELER

Madde 6-(Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.)

Okullardaki görevli yönetici, öğretmen, memur, sözleşmeli personel, geçici personel hizmetli ve işçilerin giyimlerinde sadelik, temizlik ve hizmete uygunluk esastır.

Madde 7 - (Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.)

6 nci maddede sözü edilen personel, kılık ve kıyafetlerinde 16/7/1982 tarihli ve 8/5105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmelik" esaslarına uyarlar.

Madde 8 - (Mülga: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.)

Madde 9 - Bakanlığa bağlı okullarda öğrenim gören sürekli ve beklemeli öğrencilerin giyimlerinde sadelik, temizlik ve uyum esastır. Öğrencilikle bağdaşmayan giyime yer verilmez.

Madde 10 - İlkokullarda ⁽¹⁾

a. Kız öğrenciler:

Siyah önlük giyerler, beyaz yaka takarlar. Okul içinde baş açık saçlar temiz olup düzgün taranır. Saçlar, uzatılması halinde, örülür, imkan varsa beyaz kordela takılır.

Öğrencilerin mevsime göre giyecekleri çorap, ayakkabı gibi diğer giyim eşyası 14. maddeye uygun olarak düzenlenir.

b. Erkek Öğrenciler:

Siyah önlük giyerler, beyaz yaka takarlar. Okul içinde başı açık, saçlar kısa kesilmiş ve temiz olur. Mevsime göre giyecekleri pantolon, çorap, ayakkabı gibi diğer giyim eşyası 14. maddeye uygun olarak düzenlenir.

Madde 11 - Ortaokullarda ⁽¹⁾

a. Kız Öğrenciler:

Siyah önlük giyerler, beyaz yaka takarlar. Okul içinde başı açık, saçlar temiz, düzgün taranmış olur. Saçlar. uzun olması halinde örülür veya arkaya toplanarak bağlanır. Öğrencilerin mevsime göre giyecekleri çorap, ayakkabı gibi diğer giyim eşyası 14. maddeye uygun olarak düzenlenir. Zincir, kolye, yüzük, küpe, bilezik vb. ziynet eşyası takılmaz.

b. Erkek Öğrenciler:

Ceket, gömlek ve pantolon giyerler; kravat takarlar. Ancak, okul yönetimince uygun görülmesi halinde, sıcak mevsimde sadece gömlek ve soğuk mevsimde ceket altına kapalı yakalı kazak giyilebilir. Okul içinde baş açık, saçlar kısa ve temiz olur. Zincir, kolye vb. ziynet eşyası takılmaz.

Madde 12 - Lise ve dengi okullarda ⁽¹⁾

a. Kız Öğrenciler:

Okulca seçilen bir renkte vücut hatlarını belli etmeyecek şekilde, yırtmaçsız, kolsuz ve diz kapağını örtecek boyda bir forma giyerler. Bu forma içine, mevsimin özelliklerine göre formayla uyum sağlayacak şekilde, kapalı yakalı uzun veya yarım kollu bluz veya kazak giyerler. Okul içinde baş açık, saçlar temiz ve düzgün taranmış olup uzun olması halinde örülür veya arkaya toplanarak bağlanır. Makyaj yapılmaz, kaşlar alınmaz, tırnak uzatılmaz ve cilalanmaz. Yüzük, küpe, kolye, iğne ve bilezik gibi süs ve ziynet eşyası takılmaz.

Çorap, ayakkabı gibi diğer giyim eşyası 14. ve 15. maddeye uygun olarak düzenlenir.

b. Erkek öğrenciler:

Ceket, gömlek ve pantolon giyerler; kravat takarlar. Okul yönetimince uygun görülmesi halinde, sıcak mevsimde sadece gömlek ve soğuk mevsimde ceket altına kapalı yakalı kazak giyilebilir.

Okul içinde baş açık, saçlar kısa ve temiz olur. Ense düz ve açık olup favori, sakal ve bıyık bırakılmaz. Zincir, kolye, yüzük vb. ziynet eşyası takılmaz.

c. Kız ve Erkek Öğrenciler;

(1) Atelye, işlik, laboratuvar ve iş yerlerinde önlük veya tulum giyerler.

(2) Beden eğitimi dersleriyle, spor faaliyetlerinde okul yönetiminin uygun göreceği kıyafeti giyerler.

(3) İmam-Hatip liselerinde kız öğrenciler yalnız Kuran-ı Kerim ders saatlerinde başlarını örtebilirler.

Madde 13 - Yüksek Öğretim Okullarında:

a. Kız Öğrenciler:

Kılık kıyafetlerinde, bu yönetmeliğin 7/a maddesinde, okullarda görevli, yönetici, öğretmen, eğitime yardımcı görevliler ve memurlar için konulan kurallara aynen uyarlar.

b. Erkek Öğrenciler:

Kılık kıyafetlerinde, bu yönetmeliğin 7/b maddesinde, okullarda görevli yönetici, öğretmen, eğitime yardımcı görevliler ve memurlar için konulan kurallara aynen uyarlar.

III. BÖLÜM

DİĞER HÜKÜMLER

Madde 14 - Bu yönetmeliğin, okullardaki giyimle ilgili hükümlerinde belirlenen, diğer tamamlayıcı türdeki giyeceklerin tipi, modeli ve rengi okul yönetimince, varsa okul aile birliği görüşleri alınarak tesbit edilir.

Madde 15 - Sağlık özürü bulunan ve bunu resmi doktor raporu ile belgelendiren personelin ve öğrencilerin giyimlerinde bu özürlerin ve mevsim şartlarının gerektirdiği değişiklikler yapılabilir.

Madde 16 - Giyecek yardımı yapılması veya imkan bulunması halinde okullarda hizmetlilere yaptırılacak giyeceğin tip, model ve rengi okul yönetimince belirlenir.

Madde 17 - (Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.) 6 ncı maddede sayılan personel görev yaptığı yerin veya mezun olduğu okulların rozetleri ile Hükümetçe özel günler için çıkarılan rozetler (Atatürk'ün doğumunun 100 üncü yılı gibi) dışında rozet, işaret, nişan ve benzeri şeyler takamaz. Öğrenciler ise öğrenim gördükleri okulların rozetleri dışında rozet, işaret, nişan ve benzeri şeyler takamaz.

Madde 18 - Diplama ve her türlü resmi belgelere yapıştırılacak fotoğrafların, bu yönetmelik hükümlerine uygun kılık kıyafetlerle çekilmiş olması esastır.

Madde 19 - (Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.) 6 ncı maddede sayılan

görevlilerden bu Yönetmeliğe aykırı hareket edenlere 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun disiplin cezalarına ilişkin hükümleri uygulanır.

Madde 20 - (Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.) Ortaokul öğrencileriyle, lise ve dengi okulların öğrencilerinden bu Yönetmelikle getirilen kurallara uymayanlara, "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaokul, Lise ve Dengi Okulların Disiplin Yönetmeliği"nde yer alan "Disiplin Cezalarına İlişkin Hükümler" uygulanır.

Madde 21 - (Değişik: 26.11.1982 - 8/5663 B.K.K.) Bu Yönetmelik hükümleri ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullar için daha önceki Yönetmeliklerde giyimle ilgili olarak getirilmiş olan hükümlerin yerine geçer.

Madde 22 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 23- Bu Yönetmeliği Bakanlar Kurulu yürütür.

EK: 6

Bugünkü Durum -Yasal Vaziyet

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İLE DİĞER BAKANLIKLARA BAĞLI
OKULLARDAKİ GÖREVLİLERLE ÖĞRENCİLERİN KILIK
KIYAFETLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK (27/11/2012-28480 RG)**

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine dair usûl ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Yönetmelik, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 3 üncü maddesinin sekizinci fıkrası ile 5 inci maddesinde belirtilen okulların öğrencileri hakkında uygulanmaz.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır.

Temel ilkeler

MADDE 3 – (1) 4 üncü maddede yer alan sınırlamalar dışında okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde kılık ve kıyafet serbesttir.

(2) Öğrenciler, okul, sınıf ve şubelerde tek tip kıyafet giymeye zorlanamaz. Ancak, velilerin en az yüzde altmışının muvafakatiyle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel kurumlara ait okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde 4 üncü maddede yer alan sınırlamalara uyulmak kaydıyla, okul yönetimlerince okul kıyafeti belirlenebilir.

(3) Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri, yaş grubu özelliklerine uygun, temiz ve düzenli bir kıyafet giyer.

(4) Öğrenciler, öğrenim gördükleri programın özelliğine göre atölye, işlik ve laboratuvarlarda önlük veya tulum, işyerlerinde ise yapılan işin özelliğine uygun kıyafet giyer.

(5) Öğrenciler, beden eğitimi ve spor derslerinde eşofman, diğer spor etkinliklerinde ise etkinliğin özelliğine uygun kıyafet giyer. Ancak öğrenciler tek tip eşofman veya spor kıyafeti giymeye zorlanamaz.

(6) Kız öğrenciler, imam-hatip ortaokul ve liseleri ile çok programlı liselerin imam-hatip programlarında tüm derslerde, ortaokul ve liselerde ise seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerinde başlarını örtebilir.

(7) Sağlık özrü bulunan ve bu durumu belgelendiren öğrencilerin özürlerinin gerektirdiği şekilde giyinmelerine izin verilir.

(8) Özel gün, hafta ve kutlamalarda ders içi ve ders dışı faaliyetlerde kullanılmak üzere veliye malî yük getirecek özel kıyafet aldırılamaz.

Kılık ve kıyafet sınırlamaları

MADDE 4 – (1) Öğrenciler;

a) Öğrenim gördükleri okulun arması ve rozeti dışında nişan, arma, sembol, rozet ve benzeri takılar takamaz,

b) İnsan sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve mevsim şartlarına uygun olmayan kıyafetler giyemez,

c) Yırtık veya delikli kıyafetler ile şeffaf kıyafetler giyemez,

ç) Vücut hatlarını belli eden şort, tayt gibi kıyafetler ile diz üstü etek, derin yırtmaçlı etek, kısa pantolon, kolsuz tişört ve kolsuz gömlek giyemez,

d) Siyasî sembol içeren simge, şekil ve yazıların yer aldığı fular, bere, şapka, çanta ve benzeri materyalleri kullanamaz ve giysileri giyemez,

e) Okul içinde baş açık, saçlar temiz ve boyasız olarak bulunur, makyaj yapamaz, bıyık ve sakal bırakamaz. 3 üncü maddenin altıncı fıkrası hükümleri saklıdır.

Yaptırımlar

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden ortaokul öğrencilerine 27/8/2003 tarihli ve 25212 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği; lise öğrencilerine 19/1/2007 tarihli ve 26408 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

(2) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden okul yöneticileri hakkında ilgili disiplin hükümleri uygulanır.

Uygulanmayacak ve yürürlükten kaldırılan hükümler

MADDE 6 – (1) Diğer yönetmelik ve düzenleyici işlemlerin resmî ve özel okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine ilişkin konulardaki bu Yönetmeliğe aykırı hükümleri uygulanmaz.

(2) 22/7/1981 tarihli ve 8/3349 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Milli Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

(3) 16/7/1982 tarihli ve 8/5105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışan Personelin Kılık ve Kıyafetine Dair Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde yer alan "ile 22/7/1981 tarihli ve 8/3349 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına bağlı "Milli Eğitim Bakanlığı ile Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik" hükümleri" ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) 3 üncü maddenin altıncı fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6 ncı maddenin ikinci fıkrasıyla yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına 2012-2013 öğretim yılı sonuna kadar devam edilir.

(2) Öğrenciler, 2012-2013 ve daha önceki öğretim yılları için okul yönetimlerince belirlenen önlük veya okul üniformalarını 2013-2014 öğretim yılında giyebilir.

Yürürlük

MADDE 7 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 8 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK: 7

GENELGE

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : 35427624/10.06/2237816

Konu : Öğrenci Okul kılık kıyafetleri

GENELGE

2013/24

İlgi: a) 27/11/2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Milli eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik”,

b) 25/07/2013 tarihli ve 28718 sayılı resmi Gazete’de yayımlanan “Milli eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik”te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

Öğrenci kılık ve kıyafetleri konusunda ilgili mevzuatın uygulanmasında okullarımızda birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için;

1) Okullarımızda kılık kıyafet uygulamasında velilerce yapılacak olan oylama veya anket neticesinde velilerimizin çoğunluk kararına uygun görülecek öğrenci kılık ve kıyafetlerine, tüm öğrencilerce uyulmasının sağlanması, alınan kararın serbest rekabet ortamında, fırsat eşitliği sağlamak amacıyla, okulların ilan panoları ile web sayfalarında duyurulması.

2) Her bir okulda aynı tip kıyafet olması kaydıyla okullar arasında farklılıkların olmasına fırsat verilmesi

3) Belirlenen kıyafetlerin öncelikle ekonomik, sade ve pedagojik esaslara uygun olması, farklı bir özellik arz etmemesi.

4) Okul arma ve rozeti gibi ayrıcalıklı işaretlerin öğrenci kıyafetlerinin dışında mümkün olduğunca ayrıca temin edilmesi.

5) Kıyafetlerin ve armaların temin edilmesi ile ilgili hiçbir şekilde zorlama ve sınırlamalar getirilmemesi, okul aile birliklerince adres gösterilmemesi, satışının yapılmaması, serbest rekabet şartlarını ihlal eden yaklaşım ve yöntemlerden kaçınılması.

6) Belirlenecek öğrenci kıyafetlerinin kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı renklerde seçilmesi mümkün olmakla birlikte, kıyafetlerde sade ve düz renk seçimine dikkat edilmesi.

7) Öğrenci kılık kıyafetlerinin seçimine yönelik oylama ve anket çalışmalarının 4 yılda bir yapılması. Yapılan çalışmaların Mart ayı sonuna kadar sonuçlandırılması.

8) 2013-2014 Eğitim Öğretim yılında, okullarımızda kılık kıyafet uygulaması için velilerce yapılacak olan oylama veya anket neticesinde velilerimizin çoğunluk kararına göre okul formasına karar verilmesi halinde bir önceki Eğitim ve Öğretim yılında /2012-2013) uygulanan kılık kıyafete devam edilmesi.

9) Okul Öncesi Eğitim kurumlarında, yönetmelik hükümleri ve eğitim programları ilkeleri göz önünde bulundurularak, öğrencilerin hareket ve serbest zaman etkinlikleri başta olmak üzere, eğitim etkinlikleri sırasında rahat hareket edebilmelerine imkan sağlayacak şekilde uygun giysileri giymelerinin sağlanması; velilere ağır ekonomik külfet getiren kılık kıyafet giyme zorunluluğundan kaçınılması.

Gereğinin yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda yerine getirilmesini önemle rica ederim.

Nabi AVCI

Bakan

EK: 8

GENELGE

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

SAYI :B.08.0.OGM.0.09.01.01.379.3
KONU: Kılık-Kıyafet

30.10.02 12491

GENELGE NO:
2002/91

İLGİ: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 11.10.2002 gün ve 2002/86 sayılı genelgesi

Ortaöğretim kurumlarında okumakta olan öğrencilerin velilerinden, iklim koşullarına uygun giyim konusunda gelen yoğun istekler Bakanlığımızca değerlendirilmiş, kılık-kıyafet konusunda ilgi genelge valiliklere gönderilmişti.

Ancak bazı okullara genelgenin ulaşmadığı saptanmıştır.

Buna göre, her türdeki liselerimizde kız öğrencilere pantolon giyebilme olanağı sağlanmış, renk olarak da: siyah, lacivert, fûme ve gri renkler belirlenmiştir.

Giyecelerin seçimi, Okul-Aile Birliği ve Okul Koruma Derneği Başkanı ya da temsilcilerinden ikişer üye, onur kurulu ikinci başkanı ile kurulca belirlenen iki kız öğrencinin de katılacağı öğretmenler kurulu görüşü de alınarak okul yönetimlerinde karar verileceği belirtilmiştir.

Bu seçimde, öğrencilerin beden gelişimine engel olacak darlıktaki pantolon, kot, streç vb. giysilerin seçilemeyeceği, mevsim koşullarına ve renk uyumuna dikkat edileceği, seçilen pantolon ve diğer giyecelerin modelinin okulun ilân panosunda sergilenerek öğrencilere/velilere duyurulacağı, resmî bayram ve törenlerde forma ya da pantolon giyilmesinin seçiminin de aynı koşullarda belirleneceği bildirilmiştir.

İlgi genelge ile birlikte bu genelgenin en seri şekilde tüm ortaöğretim kurumlarına duyurulmasını ve gereğinin yerine getirilmesini önemle rica ederim.

Prof.Dr. İsmail BİRCAN
Bakan a.
Müsteşar

EK: 9

Resim 1- İzmir Ravza-i İrfan Hususi Kız Mektebi *

Resim 2- Arifiye Köy Enstitüsü*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

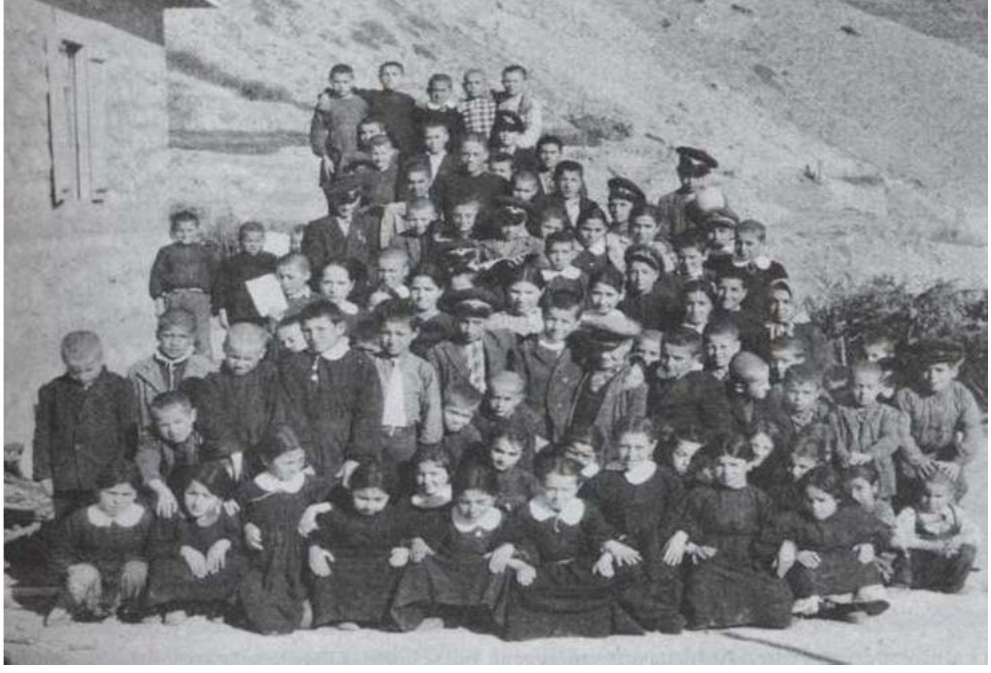
Resim 3- Akseki Merkez İlk Mektebi*

Resim 4- Aydın-Kuyucak*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 5- Çorum Sırçalı*

Resim 6- Düziçi Köy Enstitüsü*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 7- Eski Mektepliler Bayramı*

Resim 8- Fen Bilgisi 1934*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

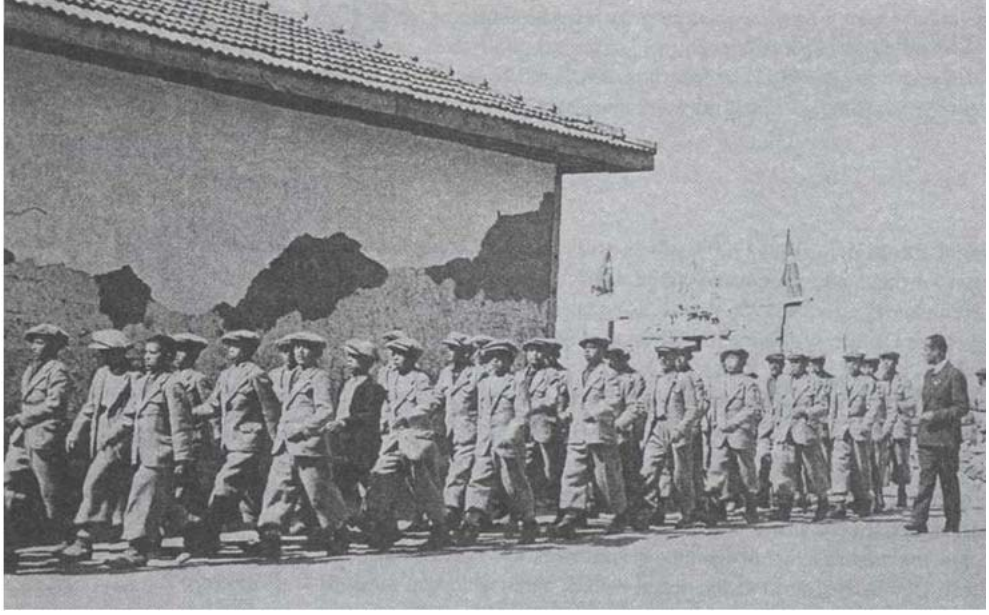

Resim 9- İğdir Ali Kışıl Köyü Eğitim Okulu*

Resim 10- Kayseri Bozdoğan Köyü*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

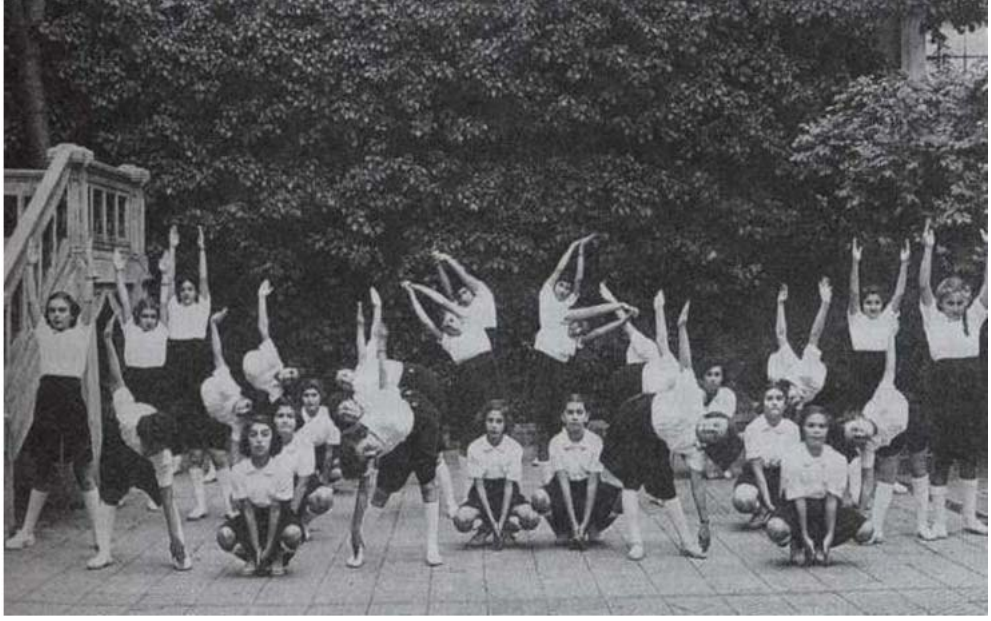

Resim 11- Kızılçullu Köy Enstitüsü*

Resim 12- Muğla Sıbyan Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 13- Notre Dame De Sion Kız Lisesi

Resim 14-Yozgat İsafakili Köyü*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 15- İzmir Ravza-i İrfan Hususi Kız Mektebi*

Resim 16- Antalya Dumlupınar*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 17- Aydın Atca Kız İlk Mektebi*

Resim 18- Aydın Atca Kız İlk Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

Resim 19- Aydın Erkek İlk Mektebi*

Resim 20- Aydın Erkek İlk Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 21- Aydın Erkek İlk Mektebi-Müzik Dersi*

Resim 22- Aydın Erkek İlk Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

Resim 23- Aydın Kız İlk Mektebi*

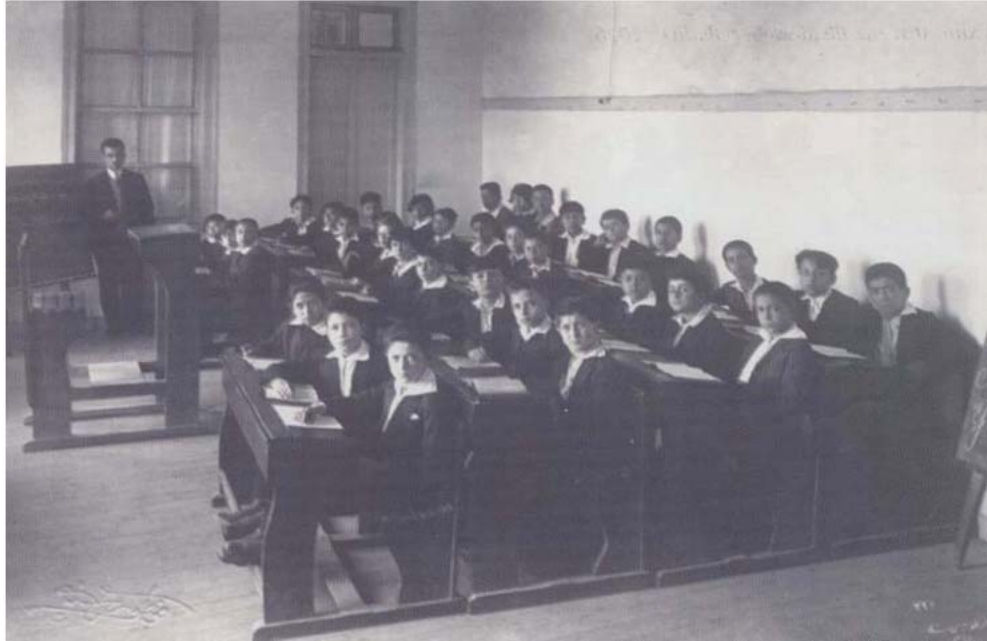

Resim 24- Eskişehir’de bir İlk Mektep*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

Resim 25- Eskişehir Orta Mektebi*

Resim 26- Dar-ul İrfan İlk Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

Resim 27- Bursa Lala Şahin*

Resim 28- Bursa İnegöl Merkez Mektebi*

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)”. Ankara.

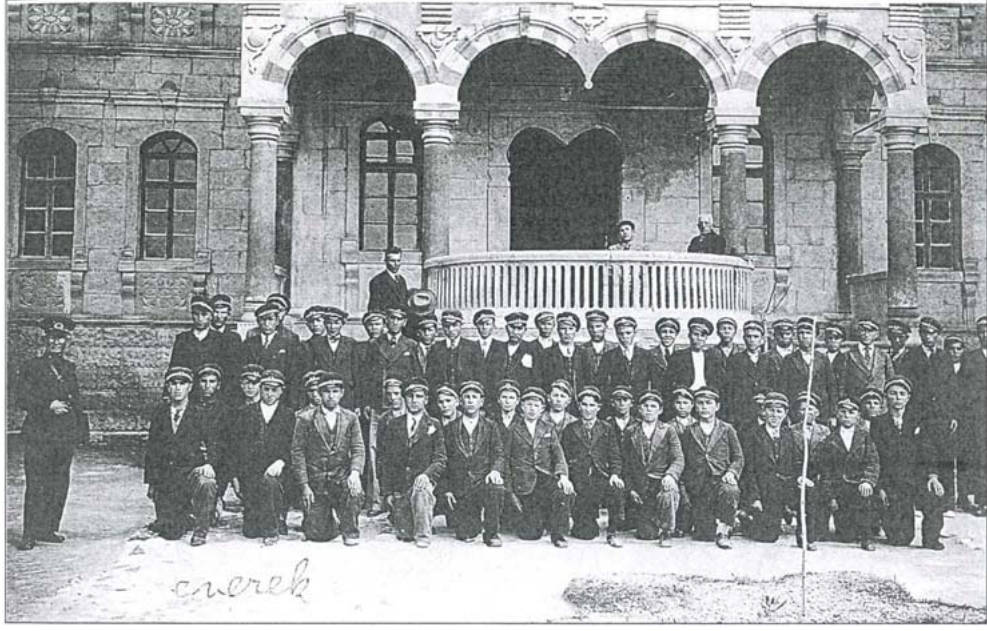
Resim 29-Bursa Erkek Mektebi*

Resim 30- Ektem Fotoğrafçılık stüdyosu, Abdullah Ektem eski Konya fotoğraf arşivinde bulunan bu fotoğrafta taşrada bulunan bir ilkokulun öğrencileri objektife alınmıştır. Öğrenciler sosyo - ekonomik durumlarına göre giyinmişlerdir. Ekonomik durumları biraz daha iyi olanların üzerlerine önlük giydikleri görülmektedir. Diğerleri ise günlük kıyafetleri ile arka sıralarda yerlerini almıştır.**

* Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. 1999. "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eğitimden İzler (1923-1930)". Ankara.

** EKTEM, Abdullah. "Konya'da Fotoğrafçılık" konulu Mülakattan, 14.03.2004

Resim 31- Develi Ortaokulu, 1934, Kayseri***

Resim 32- Kuyucak İlkokulu, 1940, Aydın***

*** 75 Yılda Eğitim. Haziran 1999. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Resim 33- Konya Muallim mektebi, 1926***

Resim 34- İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü Öğrencileri***

*** 75 Yılda Eğitim. Haziran 1999. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Resim 35- 1966–1967 Merkezefendi İlkokulu Denizli****

Resim:36- 1968–1969 Merkezefendi ilkokulu Denizli****

***Yalçınkaya, Bahriye. 2009. “Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu”, Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:37- 1964–1965 Kızıcabölük ortaokulu Tavas/ Denizli****

Resim:38- 1965–1966 Kızıcabölük Ortaokulu Tavas/ Denizli****

***Yalçınkaya, Bahriye. 2009. “Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu”, Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:39 1928 Ankara****

Resim:40 1930'lu Yıllar****

***Yalçinkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:41****

Resim:42****

Resim:43****

Resim:44****

***Yalçinkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:45 1950'li Yıllar****

**Denizli kız enstitüsü arkadaşlar ve talebeler
17.10.1953/Manastır.**

Resim:46 1950 Denizli Kız enstitüsü****

***Yalçınkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslararası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:47****

Resim:48****

Resim:49****

***Yalçinkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:50 1995'li Yıllar****

Resim:51 2000'li Yıllar****

***Yalçınkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

Resim:52 Yakın Zaman****

Resim:53 Yakın Zaman****

Resim:54 Yakın Zaman****

***Yalçinkaya, Bahriye. 2009. "Giyim Kuşam Kültüründe (Milli Eğitim Okullarında) Okul Önlüklerinin Tarihsel Yolculuğu", Türkiye-Ukrayna İlişkileri ve VII. Uluslar arası Gagavuz Kültürü Sempozyumu, Ukrayna. Ankara:Halk Kültürü(Folklor) Araştırmaları Kurumu Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, Adı : Düzgün, Adem
Doğum Tarihi Ve Yeri : 10 Ocak 1972 AYBASTI / ORDU
Medeni Durum : Evli
Telefon : 0 505 253 74 87
0 212 652 42 82
0 212 663 27 61
Fax : 0 212 663 59 92
Email : ademduzgun@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler (Tezli) Enstitüsü. Cumhuriyet Tarihi	1998
Lisans	: İstanbul Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.	1994
Lise	: Fatsa Lisesi. Fatsa/ORDU	1988

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
2009-2014	Florya Tefvik Ercan Anadolu Lisesi	Okul Müdürü.
2005-2009	Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Şube Müdürü V.
2002-2005	Yeşilköy Anadolu Lisesi	Müdür Yardımcısı
1996-2002	Beyoğlu Anadolu Kız Mesl. Lisesi	Tarih Öğretmeni
1995-1996	İstiklal İlkokulu. Beyoğlu	Sınıf Öğretmeni
1994-1995	Berçin Çatak İlkokulu. Kızılcahamam	Müdür Y. Öğretmen

YABANCI DİL

İngilizce (Az Düzeyde)

SERTİFİKALAR

- 1- “Eğitim Yöneticiliğinde Profesyonellik” Belgesi. İstanbul Kültür Üniversitesi.
(72 saat – altı aylık özel eğitim). 2006
- 2- “Güzel Konuşma” Kursu Sertifikası. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.
2007
- 3- “Rehberlik Hizmetleri Hizmetiçi Eğitimi” Seminer Belgesi. Beyoğlu İlçe Milli
Eğitim Müdürlüğü. 1999
- 4- “Bilgisayar ve İnternet Kullanımı” Seminer Belgesi. Bakırköy İlçe Milli Eğitim
Müdürlüğü. 2004
- 5- “Stratejik Planlama ve Stratejik Yönetim” Seminer Belgesi. İstanbul İl Milli Eğitim
Müdürlüğü. 2007
- 6- “İnceleme – Soruşturma İş ve İşlemleri” Eğitim Sertifikası. Bakırköy
Kaymakamlığı. 2006
- 7- “Eğitim Yönetimi” Semineri Sertifikası. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü
2006
- 8- “Okul Yöneticileri Gelişim Semineri” İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü. 2007
- 9- “İnceleme, Soruşturma ve Ön İnceleme İşlemlerinde Hukuksal Yaklaşım
Tekniği”. Seminer Belgesi. İstanbul MEM. 2009
- 10- “Eğitim Yönetimi” Seminer Belgesi. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı. 2010
- 11- “İnceleme ve Soruşturma Teknikleri” Seminer Belgesi. İstanbul MEM. 2012
- 12- “Uzaktan Eğitim Semineri” Belgesi. İstanbul MEM. 2012
- 13- “Eğitimi Yönetimi Semineri” Belgesi. İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü. 2013.

YAYINLAR

- 1.Düzgün, A. (1998). “Sebepleri Ve Neticeleri Açısından Atatürk’ün Yurt Gezileri”.
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- 2.Düzgün, A. (2007). “Makriköy’den Bakırköy’e”. Bakırköy’de Eğitim Dergisi. Sayı. 1
Milli Eğitim Müdürlüğü Yayını, İstanbul: 2007
- 3.Düzgün, A. (2008). “Dil Buhranımız Ve Türkçemiz”. Bakırköy’de Eğitim Dergisi.
Sayı. 3, Milli Eğitim Müdürlüğü Yayını, İstanbul: 2008
- 4.Düzgün, A. (2010). “Hedefimiz, Çağdaş Eğitim”. “Martı” adlı Okul Kültür –Sanat
Dergisi, Sayı. 2
5. Düzgün, A. (2012). “Örgütsel Başarı Ve Liderlik”. “Martı” adlı Okul Kültür –Sanat
Dergisi, Sayı. 4
- 6.Düzgün, A. (2013). “Başka Bir Açından; Nitelikli Eğitim Hayatımız”. “Martı” adlı
Okul Kültür –Sanat Dergisi, Sayı. 5

HOBİLER

Gezi, Türk Halk Müziği, Türk Özgün Müziği, Türk Klasik Müziği, Pop Müziği dinlemek; Saz-bağlama çalmak, kitap okumak.

EXTRACT

MANAGERS' APPROACH TO THE CASUAL DRESS APPLICATION IN THE SCHOOLS

Düzgün, Adem

Institute of Educational Sciences

Master's Program for Education Management and Planning

Thesis Consultant: Assistant Professor Dr Nesrin ÖZDEMİR

June 2014 128

1.1 Purpose of the Research

The purpose of this research is to understand the opinions of the educators about casual dress or uniform application in the schools. The research further aims to determine the approach of the educators about the implementation of casual dress application for the students in order to comprehend the general attitudes about this application. We think that the findings to be obtained from this research will be helpful and guiding in the discussions continued about the casual dress application in the schools. We hope that the results of the research will make a contribution to the current debate about the school uniforms and casual dress application.

The probable impacts in the education system of the amendment made to the Regulation on the Dress of the Students in the Schools affiliated to the Ministry of Education and Other Ministries (Official Journal dated 27.11.2012/numbered 28480) have been determined and evaluated from the point of view of the educators. Another factor which makes this research necessary is the limited volume of studies conducted so far in this field.

1.2 Importance of the Research

This is primarily a field and literature study. One of the findings of this research is the opinions of the educators about the school uniforms and a comparison has been made with the other national and international studies in this field in order to develop suggestions.

There are very limited studies about the school uniforms and casual dress applications in Turkey. Only 2 books (publications) have been detected in the research process conducted abroad (Hesapçioğlu and Meşeci, 2009). Data has been produced for the research by using the findings of this research and opinion of the educators about the casual dress application in the schools. We hope that the research data will be guiding for the applications of the Ministry of National Education, educators, parents and non-governmental organizations.

1.3 Research Questions

Answers have been looked for the questions listed below:

Casual dress applications from the point of view of the educators:

1. Will casual dress application in the schools make a difference in terms of freedom of expression?
2. Will casual dress application in the schools affect the academic success, learning motivation and concentration of the students? How?
3. Will casual dress application in the schools make a difference in the safety perception?
4. Will casual dress application in the schools have an effect on the behavioral problems of the students and classroom order? What are these effects, if any?
5. Is there any relationship between parental pressure and dress application (what is this relationship)?
6. Will casual dress application in the schools affect the social-cultural and economic differences between the students? How?
7. What will be the effects of casual dress application on the relations between the students and parents?

8. Does the casual dress application have an ideological aspect?
9. How will casual dress application make an impact on student-teacher interaction and relations?
10. What may be the effects of casual dress application on the students?
11. What may the effects of the casual dress application in terms of sense of belonging to the school and school image?
12. What are the opinions of the educators about deciding on the casual dress application in the schools?

2. Method

2.1 Research Design

In this research, a literature scanning has been made and qualitative study method has been used in order to determine the opinions of the managers about the casual dress application in the schools that was started in certain schools of primary and secondary education since 2012.

According to Demir, the qualitative research is selected as a research method because “Controlling and limiting the variables is almost impossible in social events very much like in natural sciences. A human being shows the trend of continuous change due to the impacts of his/her social environment and therefore a human being should be examined not on the basis of a certain restricted patterns but with a flexible approach. This is the reason why qualitative research method is used” (2009, page 287). If a scientist does not have any theoretical knowledge about the area he/she is investigating and if it is the first time of this scientist to make a research on a specific subject, event, fact or human being or a group of human beings or if the existing research and theoretical knowledge are insufficient, the scientist may choose to use qualitative research method instead of quantitative research method (Şencan, 2005). Since there is not too much research about the school uniforms, the qualitative research method has been preferred. Certain data collection techniques such as observation, interview and document analysis are used in the qualitative researches (Yıldırım and Şimşek 2005).

In this study based on qualitative research uses the model of “purposeful sampling”. The basic purpose of purposeful sampling is to collect penetrating information for a certain purpose about the person, event or condition as the subject of the research (Maxwell, 1996; akt. Özdemir, M. 2010). The interview technique known as one of the qualitative research methods has been used in the data collection process.

2.2 Research Universe and Sampling

The study universe of this research was made up of the school directors. The research sample has been developed with 28 (twenty eight) managers serving as “School Principal” in the official high schools and secondary education schools in Bakırköy county.

All official high schools and secondary education schools in Bakırköy county have been selected as research sample because the researcher works in the county of Bakırköy; has better means of transportation and communication in that area and there is no previous study conducted in this field in the county of Bakırköy.

2.3 Development of the Data Collection Tool

This study uses qualitative research method. In the data collection process, interview technique known to be one of the qualitative research methods. The interview form has been prepared by the researcher. The questions have been directed in the form of open ended semi-structured questions.

“Interview Form” containing open ended semi-structured questions for 28 managers serving as school principal in the county of Bakırköy and the written texts of the data recorded by a sound recorder has been used as data collection tools.

A descriptive analysis has been made on the data collected with the interviews. Conceptual framework has been developed via literature studies. The themes defined below have been directed to the managers in the form of 12 separate research questions.

2.4 Collection of Data

A literature scanning study has been performed on national and international basis in connection with the research subject, “Casual Dress Application in the Schools”. Then the research questions have been developed as a result of the literature scanning and studies made on the theory and literature. Consent has been obtained from the Bakırköy District Governor in order use the “Interview Form” developed by using the qualitative research method with the 28 managers and all official high schools and secondary education schools have been visited and written text of the data recorded in interviews and with sound recorder has been prepared. The opinions of each school principal have been organized and analyzed on the basis of the research themes.

2.5 Analysis of Data

In this research, the “Interview Form” prepared by open ended and semi-structured questions has been used during the interviews. The written texts of the data recorded via the “Interview Form” and sound recorder have been analyzed.

In this research, qualitative data analysis method has been used. The qualitative data analysis is a process in which the researcher organizes data, separates them into analysis units, synthesizes and shapes the data, discovers important variables and decides which data and information will be used in his report (Bogdan and Biklen, 1992; akt. Özdemir, M. 2010)

“Descriptive Analysis” which is one of the qualitative data analysis methods is the technique used by the researcher in order to obtain, study and interpret the data. The descriptive analysis is a data analysis method used to summarize and interpret the data according to the themes defined before. In this analysis method frequently uses direct quotations in order to explain the opinion of the people he interviewed in a striking way. The purpose of descriptive analysis is to present to the reader those findings obtained via interviews about the themes defined before in a concise and interpreted format (Yıldırım and Şimşek, 2013).

The researcher listed the research questions and the themes developed according to the institutional framework under 12 separate headings. The data comprises of the sound records developed as a result of the interviews in which open ended and semi-structured questions were asked to the school managers. Then the sound records have been transferred to the interview forms in the same day without making any alterations and without any bias.

Descriptive analysis consists of four phases (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

- 1- Developing the framework for the descriptive analysis
- 2- Processing of data according to the thematic framework
- 3- Defining the findings
- 4- Interpreting the findings

The data for each theme have been read and organized according to the pre-defined conceptual framework and care has been shown to organize the data in a meaningful and logical way in order to define the data. In this way, data loss and faulty organization of data have been prevented. After processing the data on a thematic framework, the findings have been elucidated and supported with direct quotations. At this phase, unnecessary repetitions has been avoided and care has been shown to make those quotations that best express the relevant theme. In the beginning paragraph of each team, the answers given by the managers have been expressed in numerical values according to being positive or negative. At the final phase of the research, the data has been interpreted and discussed. The findings have been explained, correlated and interpreted in the discussion section (Özdemir, 2010).

3.6. Reliability

One of the most important criteria of scientific research is the reliability of the results. The most widespread criterion is “validity” and “reliability”.

Validity in qualitative research means the researcher adopts an unbiased position to the research subject in order to make a true observation (Kirk and Miller, 1986; akt. Yıldırım and Şimşek 2013). In the qualitative research tradition, the

researcher also serves as a data collection tool. For that reason the position of the researcher is important (Yıldırım and Şimşek 2013).

The title of the research has been determined by taking expert support and affirmative opinion at the phase of developing the themes. The research data have been obtained by means of interviews conducted by the researcher with the principals of all secondary education and high schools located in the county of Bakırköy during March and April, 2014. The interviews have been completed by directing 12 questions based on the research themes to the principals of each school and by sound recording the answers given by the principals. The researcher has never intervened in the process and has not assumed a guiding role and has just written the answers to the interview forms according to these sound recordings without adopting any position toward them. The interviews have not been repeated again after a correction or change of idea on the interview forms and sound records. The data has been transferred into the findings without any interpretation and supported with direct quotations.

3.7. Restrictions

1. The research has been restricted to the answers given to the questions of the interview form.
2. The research is limited to the opinions of principals of 14 official high schools and secondary education schools selected in Bakırköy county of Istanbul.
3. The national and international literature about the research subject has been scanned and attempt has been shown to have access to all researches in this field

4. Discussion and Conclusions

4.1 Discussion

We may see the first traces of single typed student dress which was designated as “Black uniform white collar” in our history of education in Notre

Dame de Sion College opened by the French nuns in 1856 in Istanbul and Saint Joseph College opened in 1860.

Since the churches and religious communities grouping in the religious colleges and universities of primarily England, France, Italy and Germany in Europe have no economic concerns, the single type supporting approach shown to the student dresses was dominant in these schools where you easily get feeling of order and discipline which is supported with a strong sense of belonging and advanced educational structure and the same approach started to be adopted in Turkey through the above mentioned schools. Notre Dame de Sion College and Saint Joseph College were also accepting Muslim students.

During the II. Constitutionalism Period in our country (1908-1922), the private schools adopted very different policies to school uniform concept. Following announcement of the republic in 1925, the “Instructions for Special Uniforms” banned the use of religious signs, religious symbols and religious descriptions in the schools. Again the “Law on Banning Wearing of Certain Dresses” enacted in 1934 made a further step in uniform application and ensured secularization which resulted in the simplification of the dresses worn by even the students of foreign schools where nun originating training and approach was dominant and development of black uniform and white collar. We see in the student uniforms of 1940s, 1950s and 1960s hats were never used due to social-political and social-cultural influences. However there was no legal application in the educational institutions until the enactment of the “Regulation on the Uniforms of the Students in the Schools Affiliated to MEB and to the other Ministries”. As per this regulation, the student dresses were transformed into single type dresses, i.e. uniforms. Starting with the initial years of the republic and until 1989, the school uniform was black and was changed to blue with a communiqué issued by the period’s Education Minister Avni Akyol. And in 2002, it was made free for the female students to wear pants in black, dark grey and grey colors in the secondary education schools with the communiqué numbered 2002/91 as issued by the Education Minister Necdet Tekin.

The period’s Education Minister Nimet Çubukçu explained that school uniforms show great differences around the world as they were seen as a part of

development and growth and regulated the school uniforms in 2009 by opening the matter for the debate of educators, parents and experts.

The results and suggestions that developed after the school uniform work shop organized in June 2009 actually gave its direction to the process. In the conclusion report of the school uniform work shop dated 28-19 June 2009, it was stated that casual dress application was better preferred than the other option and explained that a new regulation needs to be enacted about this issue. As a matter of fact, the studies were completed in 2012 and single type dress application was cancelled with the regulation on school uniforms as published in the Official Journal dated 27.11.2012 and numbered 28480. The fact that casual school dress was made free in the first schools, secondary education and high schools was stipulated as a basic principle in article 3 of the regulation. However uniform application in the private schools was made different because of the sixty percent majority vote of the parents.

The Ministry of National Education issued a communiqué numbered 2013/24 in July 2013 in order to make certain changes in the application by taking into account the negative and positive feedbacks to the school uniform regulation and then it was started to conduct researches in all schools on the basis of the majority decision of the parents. Although we notice the unity of the school management and school-family union in the process, the school managers had criticized the decision making process and application as they were not included in the process generally if we take into account the results obtained from the research.

The Press and Public Relations Consultancy of the Ministry of National Education made the following explanations in its press release published in its web site on 03.07.2013:

“One the basic features of a democratic society is that it takes as a basis expansive interpretations about the personal rights and freedoms and reflects these interpretations to the practice. For a long time, the students were forced to wear uniform in the school and this uniform was dictated to the students with an oppressive approach... After this arrangement, the students will be

able to wear whatever they want provided that more than fifty percent of the parents grant their consent.”

Here we may say the opinion of the parents was taken mostly in reaching this decision. Upon our visits to the educational institutions and after reviewing the interview records, we concluded that only student parents were included in the process and in the decision making phase. Then the most important suggestion that could be made according to these results is to ensure participation of the school managers and teachers or at least of the school’s student commission into the general debates and make these parties more efficient in the decision making process. In the present state, it is possible to take a decision of casual dress application in the school or school uniform application may be continued with the majority decision of the parents.

As already explained in the official web site of the Ministry of National Education, the casual dress application decision was taken to satisfy the need to provide freedom to the students continuing to compulsory education in line with the requirements arising from democratic rights and freedoms. The general idea of the school managers is that the attempt to bring such a freedom will not be consistent with the free life style in the real life because of the student psychology and their biological age and it is therefore not functional. The school managers supporting casual dress specifically emphasized democratic rights and freedoms but did not refrain from expressing the specific problems that may result from casual dress application. Thus it was thought that many variables such as classroom order, parent-student conflict, school security and student’s school performance would be affected at a statistically meaningful level. Generally the managers of the secondary education schools and high schools also told that the process develops very fast and the system was integrated without a proper questioning.

In the process of surveying and decision making for the casual dress application, an important fact ensued to the effect that suggestions were made only for casual dress or for uniform application. The most important issue emphasized by most of the managers was the scope of freedom in the casual dress application. In other words, it was accepted that if no limits would be imposed on the accessories,

details of dress and its features, too many problems would result. The most probable results would be lack of discipline, school security concerns and appearance of economic differences. Another aspect emphasized by the school managers was the need to definitely explain what was meant by B-10 in the casual dress regulation which was related to the freedoms and headgear. The dress restrictions imposed under article 4 of the regulation dated 2012 are confirming this concern because although a decision may have taken in the schools to support casual dress application, it was also stipulated that the students may not wear torn, perforated and transparent cloths; make not make any make-up or wear moustache etc. These restricts are supported by all educators but some of the school managers expressed that the requirement to keep the head open does not conform to the concept of casual dress and with the spirit of the regulation. However it was also determined that the three school managers supporting this idea do not agree with the other managers although they were serving in the high schools because the school managers supporting casual dress application do not actually a totally free order and think that basic restrictions should be present.

Following the school uniform workshop organized in 2009, MEB authorities explained that casual dress will be permissible in the schools starting with the academic year of 2009-2010 but as the regulation could not be enacted until November 2012 and transition period was postponed to the academic year of 2013-2014 as per the temporary articles 1 and 2 of the regulation, the school managers experienced problems and this hesitation caused lack of discipline among the students. Thus it was criticized that MEB managers could not control the process and gave anxiety to the administrators and students as the applicators of the regulation.

The school managers participating into the interviews said that students from families with lower social-economic levels may encounter problems in the casual dress applications which might result in a conflict of parent-student. As it is obvious that selecting a casual dress will bring economic burdens and so it would be wise to express the restrictions clearly in the process.

All of the school managers agree that casual dress application would cause a conflict between the student and parents. It was determined that the research findings

obtained after scanning the literature conform with the ideas of the school managers as determined in this study and that 70% of the parents and school managers do not support the casual dress application.

In this study, it was understood that different countries have varying applications about the student dresses. Although casual dress application is widespread in the European countries, it was interesting to find out that they support also uniforms in the pilot applications. Generally we could see that there are certain restrictions even in the countries supporting the casual dress application.

It might be good suggestion that every school offers a selection of colors and types for the dresses and invite the students to choose among them as the school managers think that casual dress application in schools may have important impacts on the psychological condition and motivation of the students. When the student is allowed to make a choice among multiple colors and designs, he/she may feel herself freer and it would be also possible to maintain the sense belonging to the school and discipline. Therefore the approach all-or-nothing may cause severe problems. The chance given to the students to decide on what to wear in line with their life standards and freedoms looks like a worrisome condition. These concerns are further enhanced with material concerns in the beginning and then with loss of discipline and sense of belonging. The managers stated that any comparison and interpretations made by the students for their dresses in an unfair competition would reduce the interest toward school education.

Another matter that was emphasized was the problem of student-parent conflict. The results of the research show that student-parent relations would be affected negatively in the casual dress application. However there are also some managers thinking that these problems may be solved very quickly and this application could be considered as a requirement of being a democratic country. Of course it may be helpful in this regard to increase the number of pilot applications and observe the process in the longer term.

In the schools where uniform application is dominant, even the uniform accessories (watch, shoe etc.) may attract attention and cause conflict among the

students and so the school managers are concerned that totally casual dress would bring chaos in the school. In connection with this problem, the school managers stated that their students are in similar social-economic position and life standards. However the schools should make a detail studies among the students to see whether this explanation is sufficient and realistic enough to override the problem. Even if there are very few students who have lower economic position in the school, it may affect the school dynamics. Therefore this variable should be added to the studies. Otherwise differences would be surely perceived in appearance in case of schools accepting their students with an examination.

The most important research findings that are in consistency with the results of literature scanning are as follows.

- 1- The casual dress application will mostly affect the teacher student relations negatively.
- 2- There will be increase in the behavioral problems and in discipline.
- 3- The perception for the school's security will be negatively impacted.
- 4- The social-cultural and economic differences will be emphasized.
- 5- Sense of belonging to the school will be reduced and school's image will be negatively affected.
- 6- The school managers, teachers, students, school development team and school commission were not included into the process for determining the school uniforms.
- 7- Most of the school principals does not support casual dress application like the parents and they believe that a flexible school uniform with 3-4 color options and certain restrictions would be the best school uniform for the students.

4.2 Results

In the process of determining the school uniforms, the stakeholders must be included to the process to make them take a common decision; social-economic differences must be understood thoroughly and evaluated within the scope of a widespread study. Besides that, irrespective of the fact that casual dress or uniform is

applied in the schools, a cooperation must be established between the pedagogy and sociology disciplines to make the final decision.

The results of the survey questioning the thoughts about the casual dress and uniform might not give very accurate results and every school has its specific social-cultural environment and regional features which make a unique structure for the school and so every school must make its own decision by making an evaluation with the participation of stakeholders.

In the decision making process, the consents of teachers, students and parents must be obtained. The school Development Management Team (OGYE) and School's Student Commission must be delegated actively in the high schools and the students must be given a chance to develop the sense belonging by ensuring their democratic participation into the issues involving their freedoms.

If we look at the research results, we conclude that 70% of the school managers share the same belief with the parents about the application of school uniform. In general the school managers are concerned that casual dress would deepen the economic differences; that the students will be evaluated wrong by the teachers because of their clothing and that branding, conflicts and envy will increase.

The final issues such as the scope of freedom in the dressing or implementation of a totally free casual dress application should be finalized by the Ministry of National Education and the Ministry should refrain from frequently issuing new communiqués to make certain changes in the process as this causes chaos in practice.

Flexibility should be provided when giving a chance to the students to choose among certain options and the students should be entitled to choose what they want among the colors and designs.

Besides it may be suggested that options be provided for several types of dresses according to the specific characteristics of the school. If several different combinations made up of not only skirt or pants are offered to the students, the

school's sense of belonging could be maintained and the students and their parents would be left free to choose.

As a result, it was concluded that the present studies do not involve the participation of the school managers, teachers, parents and students as a whole but only the majority decision of the parents was taken into account and this deprived the students from their own freedoms and the right to choose the life style and left the school managers and teachers out of the decision making process although they had to struggle with the problem every day resulting in a feeling of not being important for the teachers.

4.3 Suggestions for the Future Researches

This study is a qualitative research elucidating the point of view and opinions of the school managers. There is the need to conduct studies on different samples comprising of teachers, students and parents in order to shed light to their opinions and expectations.

As it was determined that sufficient research was not made about this subject in our country, it is necessary to close this gap. Although it is a problem of the educational institutions that has an important place in the social agenda, existing studies must be developed and supported since there is a lack of sufficient field study.

In the future studies, the subject must be examined more thoroughly with the involvement of different social-cultural and economic environments. It is obvious that studies taking into account differences in school, province and region, involving the stakeholders as teachers, parents and students and using statistic data should be supported. The data to be obtained as a result of these studies must be compared in order to reach more accurate and realistic results for the country in general.